

€ 3,50

Wordt
Van der Groe
nog wel verstaan?

Nogmaals een oproep tot bezinning en inkeer
aan protestants Nederland
door middel van dit commentaar op de reactie
van Ds. L. Huisman in 'De Saambinder'
op het boekje
'Is de leer der Wet verduisterd?'

door

J. ALDERLIESTEN

Fa. Van der Perk — Nieuw-Lekkerland

INLEIDING

In het najaar van 1972 stelden wij een brochure samen onder de titel „Is de leer der Wet verduisterd?”

De ondertitel van die brochure luidt: „De noodzakelijkheid van een werk der Wet tot ontdekking en overtuiging van uitverkoren zondaren, bewezen uit de geschriften van Calvijn, Luther, Olevianus, Paleario, Owen, Shepard, Stoddard, Binning, Boston, Erskine en Halyburton; ter bevestiging van de leer van Ds Theodorus van der Groe.”

In de „Inleiding”, die aan bovengenoemde brochure voorafgaat, schreven wij o.a.: „Krijgt iemand de leer der Wet eens te onderzoeken, dan zal het hem duidelijk worden, dat wij verder weg zijn dan wij met ons allen denken!”

Welnu, nadat wij de reactie van Ds L. Huisman (pred. der geref. gem. te Vlaardingen) op ons boekje in een tweetal artikelen in „De Saambinder” (van 8 en 15 febr. '73) gelezen hadden, werden wij nog meer in deze mening versterkt.

Wat een door-en-door droevige zaak is het toch, dat wij zover van de bijbels-reformatorische leer der godzaligheid zijn afgeweken! En dan kán het toch niet anders, of de prediking móet dan ook wel falen.

Aanvankelijk lag het niet in onze bedoeling om — op welke reactie op het boekje dan ook — nog te reageren.

Toen wij echter in „De Saambinder” van 8 maart 1973 in de rubriek „Vragenbus” de opmerking van de hoofdredacteur, Ds K. de Gier te 's-Gravenhage, tegenkwamen, waar hij schrijft, dat het een belangrijke zaak is, dat het on-gereformeerd gevoelen van dit boekje door Ds Huisman duidelijk afgewezen wordt, leek het ons nuttig elkaar nog eenmaal via een brochure te waarschuwen! Men kan niet weten, waar het nog toe dienen mag.

Of het nog positieve resultaten af zal mogen werpen hopen wij uiteraard zeer, hoewel het tegenovergestelde te vrezen is!

Ook in het laatste geval hebben de boekjes dan toch het werk gedaan, dat gedaan moest worden.

Deze inleiding besluiten we met dezelfde woorden van Van der Groe, waarmee we eveneens de „Inleiding” in de brochure „Is de leer der Wet verduisterd?” beëindigden:

„Wij hebben voorzeker de minste verbetering niet te verwachten, voor dat God eerst weer een zuiver ontdekkend licht met kracht en vrucht onder ons zal believe te laten schijnen.”

Nieuw-Beijerland, voorjaar 1973.

J. Alderliesten.

Het is ons voornemen om in deze brochure de beide artikelen van Ds Huisman in „De Saambinder”, waarin hij zich opstelt tegen het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?”, stuksgewijs door te nemen en van commentaar te voorzien.

Eerst nemen we daarom de twee artikelen van Ds H.*) uit „De Saambinder” hieronder in hun geheel op.

Ds H. schrijft:

Is de leer der Wet verduisterd?

Dit is de titel van een boekje dat geschreven is door het hoofd der christelijke school te Nieuw-Beijerland, de heer J. Alderliesten, lid der Nederl. Herv. Kerk aldaar.

Daar ongeveer alle predikanten van de zg. gereformeerde gezindte in dit boekje als mensen met dodelijke dwalingen gesignaleerd worden, een drietal worden zelfs met name genoemd, namelijk Prof. Dr. v. 't Spijker, Ds. W. L. Tukker en ondergetekende, dacht ik dat het de moeite waard was hier enige aandacht aan te schenken. Temeer daar dit boekje wel eens een symptoom zou kunnen zijn van een prediking die op het eerste gehoor wel hyperrechtzinnig lijkt, maar in wezen de uitgeworpen dwalingen van Arminius door de achterdeur weer binnenhaalt, door toch weer iets van de mens te eisen dat door hemzelf ervaren moet worden, wil hij geschikt zijn om genade te ontvangen.

Het valt ons echter op dat er zeer weinig een beroep op de Schrift gedaan wordt. De schrijver meent dat dit boekje een verdediging en bevestiging is van de leer van Ds. Th. van der Groe. Nu heb ik nooit geweten dat Ds. Van der Groe een aparte „leer der wet” had. Ik heb altijd gedacht dat zowel Van der Groe als de andere in dit boekje genoemde theologen van naam, Wet en Evangelie geleerd hebben in betrokkenheid op elkaar en in hun onderlinge samenhang.

Beide als voorwerp des geloofs, als delen van de ganse Heilige Schrift die alleen door het geloof van Christus geloofd kunnen worden. Een natuurlijk mens verstaat het Evangelie niet, maar ook de Wet niet. En hoewel ik vooraf gaarne toestem dat in het bijzonder Jezus Christus als een Verzoening met God in engere zin het voorwerp des geloofs is, wil ik met evenveel klem vasthouden dat de levend gemaakte zondaar de gehele Schrift aanvaardt als het voorwerp des geloofs.

Ik zou ook een boekje kunnen schrijven, dubbel zo dik met citaten uit

*) Gemakshalve duiden we in het vervolg de naam van Ds L. Huisman aan met Ds H.

dezelfde oudvaders, waarin ik ze precies het tegenovergestelde kan laten zeggen dan bovengenoemde schrijver in dit boekje. Hieruit blijkt nu weer overduidelijk hoe onbevredigend, ja misleidend het is, met allerlei losse citaten te werken. Zo kan men uit elke schrijver bewijzen hetgeen men zelf zeggen wil. Ter illustratie hiervan het volgende. In dit boekje wordt met klem geleerd de noodzaak van een prediking der Wet tot zaligmakende overtuiging die de wedergeboorte voorafgaat. Let op het woord zaligmakende overtuiging. Zaligmakende overtuiging dus zonder geloof, zonder inplanting in Christus, zonder de Geest van Christus.

Nu eerst enkele citaten uit Van der Groe, uit de voorrede in de werken van Erskine.

„Het waarachtig geloof dat de Heilige Geest door het evangelie in ons werkt schudt ons a.h.w. geheel naakt uit van ons eigen zelve en maakt ons armen van geest, treurigen en die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid.”

„Dit oprechte geloof is het krachtadig werk van de Geest Gods waardoor wij op het laagst voor God vernederd worden en verbroken, verzakende geheel ons eigen zelve.”

„Het geloof verbreekt onze natuurlijke hoogmoed en dat gruwelijk atheïstisch grondbeginsel in ons dat de satan gewerkt heeft.”

„Het ware geloof des Heiligen Geestes is het enige middel tot een zielzaligende vernedering van 's mensen hart voor God in Christus.”

„Niemand moet menen dat de vernedering van 's mensen hoogmoedig hart immer bekomen kan worden buiten enige weg des waren geloofs.”

„Hieruit neemt de satan nu gelegenheid om de domme lieden dezer wereld en de blinde gemoederen der mensen dewelke hij daartoe meest bekwaam en vatbaar voor zich vindt, een heimelijke ijver in te boezemen tot een wettische vernedering van eigen arbeid en gerechtigheid terwijl hij hun tevens met kracht terug houdt en hen gans afkerig maakt van de zuivere Evangelische vernedering des geloofs zodanig als Gods Geest werkt in de harten der uitverkorenen.”

„Dan brengt de Heilige Geest door middel, beiden van wet en evangelie een waar hemels licht in onze ziel, waarbij wij een rechte kennis bekomen van God, van onszelf, en van de weg der zaligheid.”

Om tenslotte deze bloemlezing van citaten maar te beëindigen met: „De wet en het evangelie zijn als tweelingen dewelke nooit, ja niet voor één ogenblik vaneen gescheiden kunnen worden. Christus heeft die twee zo nauw tezamen gevoegd dat zij de minste afzondering niet kunnen verdragen. Alleen te werken met de wet of anders alleen te werken met het evangelie zulks is beiden voor het geloof ten uiterste schadelijk. Want de wet is zon-

der samenvoeging met het evangelie maar een dodende en verdoemende letter. En het evangelie zonder de wet is maar een loze pleister.”

Dit zijn allen citaten van Van der Groe. U ziet, men kan zodoende bewijzen wat men zelf wil. Hoe komen wij nu tot een recht begrip van deze belangrijke zaak? Want de zaak waarom het gaat is zeer belangrijk en raakt het hart van het evangelie, namelijk „de rechtvaardiging van de goddeloze om niet.”

Ik dacht dat men eerst acht moest geven op het feit dat alleen de Heilige Schrift absoluut gezag heeft. Kan men nu uit de prediking van Jezus en de apostelen, ja neem het nog ruimer, kan men nu uit de ganse Heilige Schrift opmaken, dat er een leer der wet is die de prediking van het evangelie vooraf moet gaan? Heeft Jezus zo gepreekt? Hebben de discipelen zo gepreekt? Als Jezus Zijn mond opent begint Zijn preek in Matth. 5 met: „Zalig zijn de armen van geest.” En als Hij in Nazareth Zijn preek begon, sprak Hij: „De Geest des Heeren is op Mij, daarom heeft Hij Mij gezalfd.” En als Hij het oordeel uitspreekt over de drie onboetvaardige steden in Matth. 11 sprak Jezus in diezelfde tijd: Komt herwaarts tot Mij allen....

Indien men de geschriften der vaderen recht wil doen moet men eerst trachten de gehele zin van hun werk te verstaan. Men moet daarbij in acht nemen het feit dat niet allen hetzelfde gedacht en geleerd hebben over b.v. wedergeboorte en het tijdstip waar het zaligmakend geloof begint. Bij vele Schotse en Engelse schrijvers vindt men dat zij het zaligmakend geloof laten aanvangen daar waar de overtuigde ziel voor het eerst uit zichzelf uitgaat om Christus als Zaligmaker te omhelzen. De een ziet de wedergeboorte meer door het geloof, dus de ganse weg van Gods handelen in de bekering des zondaars. Vandaar dat W. Brakel kan schrijven over de verschillende manieren van wedergeboorte. Sommigen worden langs de rand der hel gevoerd, anderen hebben niet veel diepe droefheid noch verheven blijdschap. (Lees vader Brakel hiereens op na).

Onze Dordtse leerregels omschrijven de wedergeboorte als die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de doden en levendmaking, dewelke God, zonder ons in ons werkt, (III, IV, 12). Zo zouden we door kunnen gaan verschillende gezichtspunten hierover naast elkaar te zetten zolang het werk van deze getrouwe mannen te verketteren.

Bij lezing van dit boekje zijn wij geneigd met heel veel van het geschrevene onze hartelijke instemming te betuigen, maar als de schrijver dan gaat concluderen dat het geschrevene in totale tegenspraak is met de hedendaagse prediking in de Gereformeerde Gezindte blijkt de kortsluiting te ontstaan. Niet zozeer tussen de prediking van vroeger en van die in onze dagen, maar bij de schrijver, die de zaken niet op zijn plaats laat staan maar alleen wil

bewijzen hetgeen hij als de waarheid ziet.

De sleutel tot de opening van al deze schijnbare tegenstellingen tussen de leer van Van der Groe en de tegenwoordige predikers, zoals de schrijver meent te signaleren, vinden we op bladzij 81 van het boekje. Daar wordt een samenvatting gegeven van de reformatorische orde des heils bij Van der Groe.

In die opgaaf wordt gesteld dat zaligmakende overtuiging behoort bij de onverzoende staat van vijandschap waarin de mens van nature verkeert. Dus er zijn natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende, in wie toch zaligmakende overtuigingen zijn. Na die zaligmakende overtuigingen laat schrijver dan de inwendige roeping volgen die gepaard gaat met de begiftiging van het geloof.

Nu heb ik altijd geleerd dat de mens van nature dood is in zonde en misdaden, en dat hij geen geestelijk vermogen heeft om wet noch evangelie te horen. Maar waar komen dan die zaligmakende overtuigingen vandaan. Door de Heilige Geest? Maar hoe kan iemand door de Heilige Geest zaligmakend bearbeid worden indien hij niet eerst in Christus is overgeplant. Owen zegt: „Geen zegeningen kunnen ons om Christus' wil geschonken worden tenzij in orde der natuur Christus ons eerst is toegerekend.”

Bovennatuurlijke genade is nooit af te leiden van een natuurlijk vermogen en wordt niet verkregen door de uiterste betrachting der natuur. Indien de schrijver over algemene overtuigingen, dewelke in alle mensen kunnen zijn, gesproken had, wij zouden het toegestemd hebben. Maar nu hij een werk der zaligheid stelt in een mens die in een staat van onverzoende vijandschap met God verkeert wijkt hij m.i. toch al te zeer af van de Gereformeerde leer.

Hier leert de schrijver hetgeen hij juist wenst te bestrijden namelijk, dat er toch iets goeds in de natuurlijke mens kan zijn eer hij Christus wordt ingeplant door het geloof. Op deze wijze wordt de rechtvaardiging door het geloof die dan op die zaligmakende overtuiging volgen moet, toch weer de rechtvaardiging van de zaligmakend overtuigde zondaar en niet van de goddeloze zondaar. Hier komt het dodelijk gevaar openbaar van een vermenging van Gods werk en mensenwerk. De mens moet eerst zo en zover komen en dan redt God hem. Altijd weer dat toch iets zijn, al is het maar een ontdekte zondaar. Toch weer dat pasklaar maken van de natuurlijke mens om geschikt te zijn genade te ontvangen.

Hier moet de mens weer aan het werk om vóór de waarachtige wedergeboorte zaligmakend overtuigd te worden van zijn zonden. Hoe moet ik aan die kracht komen? Waar moet ik heen om zo verbroken te zijn om geloof te kunnen ontvangen? Uit mijzelf heb ik die kracht niet en de Geest van

Christus heb ik niet want ik ben Hem niet ingeplant zolang ik leef in een onverzoende staat van vijandschap met God. Dit is vermenging van wet en Evangelie. Gods werk in coöperatie met mensenwerk. Het wordt alleen iets gevaarlijker gebracht dan door de Remonstranten. Men brengt het hier onder het roepen, de Wet, de Wet moet gehandhaafd worden. Kreten waar veel tobbede zielen vanwege hun vaak klein geloof maar al te veel geloof aan hechten, zolang zij geen besef hebben dat het recht Gods in de wet geëist, door Christus volmaakt is volbracht en gehandhaafd.

Het is de verdienste van A. Comrie dit weer duidelijk te onderscheiden. Het valt op dat in dit boekje zijn naam niet één keer genoemd wordt. Daar het juist Comrie geweest is die tegen het Remonstrantisme de leer van de vrije rechtvaardiging heeft verdedigd. Deze stelt nadrukkelijk dat er niet gezegd kan worden dat enig werk zaligmakend is zo het niet uit Christus vloeit.

„Het algemeen werk dat in alle mensen kan zijn is in aard en natuur verschillend van de werkingen des Heiligen Geestes in de uitverkorenen na en onmiddellijk op Gods rechtvaardigmaking door toerekening, zo geloof ik ook dat wij van voren dit onderscheid niet kunnen met zekerheid weten, als wij voorstellen, hoe de rechtvaardigmaking in Gods vierschaar, en in die der consciëntie toegaat, zonder iemand in de grond te slaan, haar behoorden zo te besturen dat wij zonder te zeggen: gij hebt zaligmakend werk, haar den aanbod van een volle Jezus lieflijk moesten onder het oog houden, geen bergen van zwaarigheden opwerpen, noch zeggen, gij kunt met hetgeen gij nu hebt verloren gaan, haar afschrikken en terug drijven. Zijnde zulke wijze van doen de duivel en het ongeloof in de hand gewrocht, en nergens toe dienende dan om een zetel van onze heerschappij in de consciëntie van anderen op te richten, en vele arme zielen door het steil stellen der dingen of te vermoorden of te in en onder de macht van het ongeloof en des duivels bestrijdingen te houden.” Tot zover A. Comrie.

Bij het lezen van dit boekje moest ik denken aan de christenreis van Bunyan. Daar was het „Wereldwijs” die de belaste en vermoeide Christen de weg wees naar mijnheer Wettisch zodat de arme Christen gehoor gevende aan zijn valse voorspiegelingen bijna bezweek onder de vloek van de Sinaï, en ternauwernood door Evangelist terecht gebracht werd en weer op het spoor naar Sion gezet werd. Niet Evangelist wees Christen naar Sinaï, maar Wereldwijs en Wettisch.

Met Paulus vraag ik: „hebt gij de Geest ontvangen uit de werken der wet of uit de prediking des geloofs?”

Tenslotte nog een raadgeving van A. Comrie tegen zulke voorstellingen als in dit boekje gegeven.

„Laten nu de leraars maar ook de hoorders uit deze onderwijzing weten wat zij voornamelijk moeten bedoelen in hunne behandeling van zielen: het moet niet hun voornaamste doeleinde zijn, om terrificatie of verschrikking in der mensen consciëntie te veroorzaken; de aarde in een hel te veranderen en dan de mensen te laten liggen; neen, wanneer wij slaan, moeten wij zulks doen allen met oogmerk om te genezen, daar wij, als dienaren van Christus, in onze bediening het overvloedigst moeten zijn, om de ware troostleer voor te houden. Ik heb in de loop van mijn leven en ook in mijn bediening ondervonden, dat het prediken van de vrije genade, van de heerlijkheid van den Persoon des Middelaars, van het aanbod van zaligheid, van de bereidwilligheid van Christus om te zaligen en van de voorrechten derzulken die in Hem zijn, het meest teweeg brengt om de harten tot liefdelijke aandoeningen te brengen; integendeel heb ik ondervonden, dat uit al 't donderen met de wet niets anders voorkomt dan een Kaïns berouw en een Judas' bekeerling; en dat de harten, door benauwdheid, als tusschen twee schroeven worden gesteld, zodat er van de leer des troostes niets in dezelve kan ingaan, noch eenige waarachtige verzuchting kan uitgaan. Gods barmhartigheid in Christus doet het hart smelten; maar Gods rechtvaardigheid in de wet doet het hart inkrimpen. Ik weet dat velen hieromtrent van andere gevoelens zijn; doch dit is mijn gevoelen. Het heugt mij dat er in zekere voorname stad een leraar is geweest, die een hoogen ernst en daarbij een wonderlijke allegorische wijze van voorstelling had. Nadat deze man bij zekere gelegenheid eerst wat gepredikt had, begon hij uit te roepen met een heftige stem en hierbij de handen bewegende alsof hij zulks werkelijk bij zich had: nu zal ik de vonken der hel onder u werpen! Groot was hierop de zielskillende en koudmakende benauwdheid onder de toehoorders; maar er was geen smelting der harten. Sinai droogt de springbron van zieletranen op, maar Sion doet ze ongedwongen of ongedwongen druipen. De Zon der gerechtigheid ontdooit, maar Mozes is als de koude uit het Noorden, die alles congelatiëert en consolideert, of bevriest en verstijft. Hoe hebt gij den Geest ontvangen? vraagt Paulus, Gal. III : 2. Uit de werken der wet of uit de prediking des geloofs? De wet is een tuchtmeester tot Christus en daarom moeten wij er steeds op uit zijn, dat deze 't hare krijgje; doch daarbij ook zorg dragen zooveel ons mogelijk is, dat haar meesterlijk gezag niet te groot wordt in de consciëntie boven en tegen den Heere Zelve. Hoe meer toch de wet met haar vloek in de consciëntie op den troon gezet wordt, hoe meer wij Christus uit de ziel verbannen en 't koninkrijk van den duivel met al deszelfs helsche angsten oprichten en vaststellen; want deze heeft al deszelfs macht uit de wet van 't verbroken werkverbond. Nadat dus de zonde in de wereld gekomen is, is het onmogelijk, dat de wet

om het leven kan geven; zodra dus deze in de consciëntie komt, komen ook de duivel en de hel daarin. Luther zegt ergens in zijn verklaring over den brief aan de Galaten; dat de wet in de consciëntie erger is dan de duivel. O, mijne vrienden! dat God u wijsheid mocht geven om van het beste en heiligste geen misbruik te maken; en dat een iegelijk recht leeren mocht, niet alleen hoe de wet het Evangelie aan elkander ondergeschikt zijn, maar ook dat dezelve tegen elkander strijden, (namelijk: nadat de wet door de zonde krachteloos is geworden om het leven te geven) evenals vuur en water, als licht en duisternis, als hemel en hel. Indien alles wat wij zeggen recht werd opgemerkt, wij zouden nooit wettische beroeringen, op zichzelf aangemerkt, als zaligmakende werkingen opgeven, maar er steeds op uit zijn om het Evangelie tot troost en bemoediging te openen, opdat het geloof komende, de tuchtmeester mocht buitengeworpen worden, evenals Hagar met haar kind. God doe een iegelijk mijne ware meening in dezen recht verstaan!”

Tot besluit raden wij onze lezers aan zelf de werken van de in dit boekje genoemde schrijvers te lezen. Een ieder kan dan persoonlijk leren dat de in dit boekje opgesomde citaten niet de inhoud van hun leer geweest is.

VI.

H.

Tot zover de beide artikelen van Ds H. in „De Saambinder”.

Aansluitend aan deze artikelen laten wij hier ook nog het artikeltje onder de rubriek „Vragenbus” volgen, geschreven door de hoofdredacteur van „De Saambinder”, Ds K. de Gier te 's-Gravenhage, in no. 23 van 8 maart 1973.

Ds De Gier schrijft:

Wet en Evangelie.

In de nummers 19 en 20 van de Saambinder heeft Ds Huisman een bespreking gegeven over het boek: „Is de leer der Wet verduisterd?”

Naar aanleiding hiervan bereikte mij een vraag die verband hield met een zinsnede hierin. Ds Huisman heeft terecht in het geheel van deze bespreking duidelijk het on-gereformeerd gevoelen afgewezen dat in het zaligmakend werk Wet en Evangelie zó van elkaar losgemaakt worden dat de één zonder de ander kan zijn.

Het is een belangrijke zaak dat dit gevoel duidelijk wordt afgewezen.

In de rechte prediking kan de Wet niet worden losgemaakt van de Evangelie-bediening. Want een prediking van de Wet alleen zonder die van het Evangelie is krachteloos om de mens te veroordelen. Evenmin mag er een prediking zijn van een Evangelie die van de verkondiging van de Wet wordt losgemaakt, want een dergelijk Evangelie is krachteloos om te helen, zoals Van der Groe duidelijk heeft geschreven.

Dit was de bedoeling van de recensent toen hij wees op het onjuiste van een prediking van de Wet die aan het Evangelie zou voorafgaan, dat wil dus zeggen: losgemaakt van het Evangelie, en zonder het duidelijke oogmerk om de door de Wet verslagene naar het helend Evangelie te leiden. Deze duidelijke strekking zal de aandachtige lezer wel opgemerkt hebben, die wij echter ten overvloede ten behoeve van de vraagsteller nog onderstrepen.

Verder is het echter vanzelfsprekend dat de orde in de prediking des Woords door de woorden Wet en Evangelie bepaald wordt. En ook dat de volgorde waarin ze gebruikt wordt, is: Wet en Evangelie.

Aldus Ds De Gier in „De Saambinder” van 8 maart 1973.

We gaan nu over tot het geven van ons commentaar. Daarbij dachten we de duidelijkheid het meest te dienen, door bij het stuksgewijs weergeven van de woorden van Ds H. een klein stukje op de bladzijde in te springen.

Daaronder volgt dan steeds ons commentaar.

Ds Huisman begint zijn artikel in „De Saambinder” met:
IS DE LEER DER WET VERDUISTERD?

Dit is de titel van een boekje dat geschreven is door het hoofd der christelijke school te Nieuw-Beijerland, de heer J. Alderliesten, lid der Nederl. Herv. Kerk aldaar.

Daar ongeveer alle predikanten van de zg. gereformeerde gezindte in dit boekje als mensen met dodelijke dwalingen gesignaleerd worden — een drietal worden zelfs met name genoemd, namelijk Prof. Dr. Van 't Spijker, Ds W.L. Tukker en ondergetekende —, dacht ik dat het de moeite waard was hier enige aandacht aan te schenken.

Aan het begin van het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?” schreven wij op blz. 8 het volgende.

„Wij willen de *dodelijke dwaling van een vermenging van Wet en Evangelie* aantonen aan de hand van hetgeen we in bepaalde artikelen van hedendaagse predikanten tegenkwamen, terwijl we daarbij een goed gebruik wensen te maken van de geschriften der reformatoren.

Bij de keuze van de artikelen doen wij slechts een greep, omdat het eind er van zoek is, om op alles, wat zich in de kerkelijke pers aandient, in te gaan. Omdat de predikanten, die wij wensen te citeren, enigszins representatief voor het kerkgenootschap — waartoe zij elk afzonderlijk behoren — genoemd kunnen worden, bepaalden wij niet zo maar onze keus.”

Het mag toch in de gereformeerde gezindte algemeen bekend worden geacht, dat Ds Van der Groe in al zijn werken *de dodelijke dwaling van een vermenging van Wet en Evangelie* aangewezen heeft. Daarop steeds gehamerd heeft!

„Men verandert de gehele aard en de natuur van het zaligmakend geloof en maakt van het eigenlijke wezen nu het welwezen en zo richt men de hele leer van het Heilig Evangelie op een pelagiaanse manier te gronde. Men verwerpt de rechte overtuigings- en boeteleer der Wet!”, zo zegt Van der Groe in één van z'n biddagspredikaties.

Dat de rechte overtuigings- en boeteleer der Wet ook vandaag

Het is een belangrijke zaak dat dit gevoel duidelijk wordt afgewezen.

In de rechte prediking kan de Wet niet worden losgemaakt van de Evangelie-bediening. Want een prediking van de Wet alleen zonder die van het Evangelie is krachteloos om de mens te veroordelen. Evenmin mag er een prediking zijn van een Evangelie die van de verkondiging van de Wet wordt losgemaakt, want een dergelijk Evangelie is krachteloos om te helen, zoals Van der Groe duidelijk heeft geschreven.

Dit was de bedoeling van de recensent toen hij wees op het onjuiste van een prediking van de Wet die aan het Evangelie zou voorafgaan, dat wil dus zeggen: losgemaakt van het Evangelie, en zonder het duidelijke oogmerk om de door de Wet verslagene naar het helend Evangelie te leiden. Deze duidelijke strekking zal de aandachtige lezer wel opgemerkt hebben, die wij echter ten overvloede ten behoeve van de vraagsteller nog onderstrepen.

Verder is het echter vanzelfsprekend dat de orde in de prediking des Woords door de woorden Wet en Evangelie bepaald wordt. En ook dat de volgorde waarin ze gebruikt wordt, is: Wet en Evangelie.

Aldus Ds De Gier in „De Saambinder” van 8 maart 1973.

We gaan nu over tot het geven van ons commentaar. Daarbij dachten we de duidelijkheid het meest te dienen, door bij het stuksgewijs weergeven van de woorden van Ds H. een klein stukje op de bladzijde in te springen.

Daaronder volgt dan steeds ons commentaar.

Ds Huisman begint zijn artikel in „De Saambinder” met:
IS DE LEER DER WET VERDUISTERD?

Dit is de titel van een boekje dat geschreven is door het hoofd der christelijke school te Nieuw-Beijerland, de heer J. Alderliesten, lid der Nederl. Herv. Kerk aldaar.

Daar ongeveer alle predikanten van de zg. gereformeerde gezindte in dit boekje als mensen met dodelijke dwalingen gesignaleerd worden — een drietal worden zelfs met name genoemd, namelijk Prof. Dr. Van 't Spijker, Ds W.L. Tukker en ondergetekende —, dacht ik dat het de moeite waard was hier enige aandacht aan te schenken.

Aan het begin van het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?” schreven wij op blz. 8 het volgende.

„Wij willen *de dodelijke dwaling van een vermenging van Wet en Evangelie* aantonen aan de hand van hetgeen we in bepaalde artikelen van hedendaagse predikanten tegenkwamen, terwijl we daarbij een goed gebruik wensen te maken van de geschriften der reformatoren.

Bij de keuze van de artikelen doen wij slechts een greep, omdat het eind ervan zoek is, om op alles, wat zich in de kerkelijke pers aandient, in te gaan. Omdat de predikanten, die wij wensen te citeren, enigszins representatief voor het kerkgenootschap — waartoe zij elk afzonderlijk behoren — genoemd kunnen worden, bepaalden wij niet zo maar onze keus.”

Het mag toch in de gereformeerde gezindte algemeen bekend worden geacht, dat Ds Van der Groe in al zijn werken *de dodelijke dwaling van een vermenging van Wet en Evangelie* aangewezen heeft. Daarop steeds gehamerd heeft!

„Men verandert de gehele aard en de natuur van het zaligmakend geloof en maakt van het eigenlijke wezen nu het welwezen en zo richt men de hele leer van het Heilig Evangelie op een pelagiaanse manier te gronde. Men verwerpt de rechte overtuigings- en boeteleer der Wet!”, zo zegt Van der Groe in één van z'n biddagspredikaties.

Dat de rechte overtuigings- en boeteleer der Wet ook vandaag

de dag nog (en dat steeds meer) verworpen wordt zal straks voldoende blijken.

Ds H. vervolgt zijn artikel in „De Saambinder” met:

Het is de moeite waard hier enige aandacht aan te schenken, temeer daar dit boekje wel eens een symptoom zou kunnen zijn van een prediking die op het eerste gehoor wel hyperrechtzinnig lijkt, maar in wezen de uitgeworpen dwalingen van Arminius door de achterdeur weer binnenhaalt, door toch weer iets van de mens te eisen dat door hemzelf ervaren moet worden, wil hij geschikt zijn om genade te ontvangen.

De vrees van Ds H., dat dit boekje wel eens een symptoom van een prediking zou kunnen zijn is geheel ongegrond, daar deze prediking - voor zover wij weten - zo goed als nergens meer gevonden wordt.

En:....., waar wordt dan in aansluiting op deze prediking nog de rechte kerkelijke tucht gehandhaafd en uitgeoefend? ?

Hyperrechtzinnig of ultra-gereformeerd behoeft die prediking niet te zijn, als ze maar wel schriftuurlijk-reformatorisch en dus vrij van arminiaanse dwalingen is.

De 90 bladzijden, die het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?” telt, worden voor het grootste gedeelte ingenomen door citaten uit de geschriften van de reformatoren en latere reformatorische oudvaders. De verbindende tekst, die wij in het boekje aanbrachten, is te verwaarlozen, zodat Ds H. hier dergelijke grote lichten in de Kerk des Heeren als Calvijn, Luther, Olevianus, Owen, Boston en anderen de dwalingen van Arminius in de schoenen schuift. Als Ds H. het dan ook nog een arminiaanse dwaling noemt, wanneer wij als eis stellen, dat, wil de mens vatbaar zijn om genade te ontvangen, hij dan eerst zijn blindheid, zijn ongeloof, zijn vijandschap, zijn zondenliefde, en — in één woord — zijn vervloekte atheïsme moet gevoelen en erkennen en daarvan geestelijk overtuigd moet zijn, dan willen wij door hem ook wel voor een arminiaan gehouden worden.

Vervolgens schrijft Ds H. in zijn artikel:

Het valt ons echter op dat er zeer weinig een beroep op de Schrift gedaan wordt.

Van der Groe had omstreeks 1742 een geschriftje opgesteld met als titel „Beschrijving van het oprecht en zielzaligend geloof”. (Wij nemen dat geschriftje achter in deze brochure op). Van der Groe beroept zich daarin wat zijn leer betreft geheel op de reformatoren om te voorkomen dat men zou zeggen dat hij wat nieuws over het geloof leerde.

Maar wat verwijt een Jacob Groenewegen hem nu? Dat Van der Groe „zich maar wat fortificeert agter de wallen van ouwe Boecken”. En wat de reformatoren betreft: dat waren volgens J. Groenewegen maar nachtpitjes vergeleken bij de „latere godgeleerden”, die bovendien het gebrekkige van de geloofsbeschrijvingen der reformatoren duidelijk aangewezen hebben.

Van der Groe antwoordt hierop, dat hij vast besloten is om met 's Heeren hulp niet eerder van achter die wallen van oude boeken op te breken, vóór dat men eerlijk zal erkennen, dat hij enkel en alleen maar het oude vastgestelde gereformeerde geloof leert, en daaromtrent niets nieuws invoert.

Wij van onze kant zijn niet van plan achter de wallen van de boeken van Theodorus van der Groe en de reformatoren op te breken, vóór dat men ons recht gedaan heeft door te erkennen, dat de geciteerde schrijvers in het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?” de theologie (en daarmee de orde des heils) van Van der Groe alleen maar bevestigen.

Verlangt men van ons daarbij toch een beroep op de Heilige Schrift, dan kunnen we uit vele schriftuurplaatsen een aantal teksten naar voren brengen als b.v. Matth. 9 : 12, Marc. 2 : 17, Luk. 3 : 10, 12 en 14, Luk. 19 : 10, Hand. 2 : 37, Hand. 16 : 30, enz., maar wij verwijzen liever naar de verhandeling „Het juk afgenomen” van Van der Groe, omdat veel van dergelijke teksten daarin verklarend behandeld worden.

Vooraf echter willen we de aandacht vestigen op de woorden van de Heere Jezus in Joh. 16 : 8 en 9: „En Die (de Heilige Geest) gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel. Van zonde omdat zij in Mij niet geloven.....”

Hierbij zouden wij het dringende verzoek willen doen, om toch

vooral (naast die van Van der Groe) de verklaring van Joh. Calvijn en de kanttekeningen in de statenbijbel op deze teksten te raadplegen!

Het artikel van Ds H. gaat verder met:

De schrijver meent dat dit boekje een verdediging en bevestiging is van de leer van Ds Th. van der Groe. Nu heb ik nooit geweten dat Ds Van der Groe een aparte „leer der Wet” had.

Iedereen kan begrijpen dat met „leer der Wet” bedoeld wordt: Het geheel van de voorstelling van zaken aangaande de Wet in haar verschillende functies.

Misschien is het hier ook leerzaam om zijdelings een paar opmerkingen van Van der Groe weer te geven die verband houden met het woord „apart”.

-1- Uit een brief aan een vriendin:

Gij ziet, waarde zuster! zo ik hoop, dat een dode hond als ik ben, *van wiens naam en LEER* gij mogelijk in deze donkere dagen ook al wat zult hebben horen spreken.....

-2- Uit de briefwisseling met Jacob Groenewegen:

Maar het is zo met mij gesteld, dat ik niets liever beger te doen, dan maar openlijk voor de hele wereld de zaken *van mijn geloof en LEER* te verkondigen in de mogendheid des Heeren, en niet het allerminste achter te houden. (blz. 83).

-3- Uit een biddagspredikatie:

Indien er hier of daar nog een ziener elders onder ons gevonden wordt, die voor ons, in de naam van Christus, van onze rampzalige geesteloosheid en verdorvenheid profeteert, zo één is bij ons als een gesprenkde vogel, een verachte fakkel, een beroerder Israëls, ja, als een dwaas profeet en een dromen-dromer; niemand wil met ernst naar zo iemand horen of acht op hem geven.

-4- Uit een andere biddagspredikatie:

Och, mijn waarde vrienden!, laat dan nu verder spotten, die spotten wil; en laat zorgeloos blijven, wie zorgeloos blijft: maar ik ellendig, oud en *eenzaam* man, wens mij, door des Heeren gronddeloze genade en ontferming, met het arme hoopken der godzaligen dat nog met mij overgebleven is, bij de koning Josia te voegen.

(Opmerking: Van der Groe bezigde deze laatstgenoemde uitroep met het woord „*eenzaam*” op 16 februari 1774, toen Comrie nog leefde).

We lezen verder in het artikel van Ds H.:

Ik heb altijd gedacht dat zowel Van der Groe als de andere in dit boekje genoemde theologen van naam, Wet en Evangelie geleerd hebben in betrokkenheid op elkaar en in hun onderlinge samenhang. Beide als voorwerp des geloofs, als delen van de ganse Heilige Schrift die alleen door het geloof van Christus geloofd kunnen worden. Een natuurlijk mens verstaat het Evangelie niet, maar ook de Wet niet. En hoewel ik vooraf gaarne toestem dat in het bijzonder Jezus Christus als een Verzoening met God in engere zin het voorwerp des geloofs is, wil ik met evenveel klem vasthouden dat de levend gemaakte zondaar de gehele Schrift aanvaardt als het voorwerp des geloofs.

De opmerking van Ds H. „Wet en Evangelie in hun betrokkenheid op elkaar en in hun onderlinge samenhang, beide als voorwerpen des geloofs”, slaat natuurlijk op de derde functie van de Wet.

Over de eerste en tweede functie der Wet blijkt Ds H. nog nooit iets gehoord te hebben. Dit komt ons helemaal niet vreemd voor als wij uit het referaat van zijn hand (zie Reformatorisch Dagblad van 17 juli 1972, en thans ook het zojuist verschenen boekje „Leven door de Heilige Geest”, uitgave „Echo” - Amersfoort, waarin genoemd referaat als bijdrage van Ds H. opgenomen is met nog een drietal lezingen, gehouden door Drs A. Noordegraaf, Prof. Dr. S. v. d. Linde en Prof. Dr. C. Graafland) het volgende weer overnemen.

„Dit is de evangelische functie van de Wet; zo is deze werkzaam in de bedding van het Genadeverbond. Zo worden wij bewaard de kennis der zonden als voorwaarde te stellen om voor genade in aanmerking te komen. Zo is de ontdekking op zichzelf al genade en deze kennis van Gods gerechtigheid en gestrengheid geloofskennis. Er is geen toeleidende weg tot de genade die in Christus Jezus is.”

Wet en Evangelie zijn alleen maar in **het geloof** in Christus onderling samenhangend op elkaar betrokken, dus daar, waar de Wet

ook *de derde functie* uitoefent. (Zie voor de drie functies der Wet Calvijns Institutie II-VII- 6 t/m 15).

„Een natuurlijk mens verstaat het Evangelie niet, maar ook de Wet niet”, zegt Ds H.

Maar al *kent* de natuurlijke mens de Wet niet, dan kan hij haar toch *gevoelen*. Een mens heeft toch een geweten?!

In „Het juk afgenomen” zegt Van der Groe op blz. 54:

„Welnu, zo kan het er naar toe gaan, als een mens het juk van de satan met smarten en ontwakingen begint te *gevoelen*. Dan kan het met hem wel eens een schrik van rondom worden; dan kan hij wel eens zo gezeseld en geslagen worden door veel harde drijvers, dat zijn benauwde ziel dag noch nacht ergens ook maar enige rust kan vinden. En toch, helaas!, hij *voelt* de smartelijke pijnen wel, maar zijn huid is nog hard, hij kan alles nog dragen. Dit komt, omdat hij **nog een stenen hart heeft**; hij weet nog van geen neervallen als een dodelijk gewonde voor de voeten van de Heere Jezus. Daartoe heeft God nog een andere hand nodig voor de ziel van de zondaar, om hem geheel neer te slaan.” (, namelijk, als de overtuiging zaligmakend, tot zaligheid leidend, tot zaligheid voerend, wordt!, waarover straks meer. -J.A.-).

Men moet in het boekje „Het juk afgenomen” eens nagaan, wat een mens **onder** het juk allemaal wel mee kan maken, d.w.z. **vóór** het juk **afgenomen** is!

Ds H. heeft altijd gedacht dat zowel Van der Groe als de andere in het boekje genoemde theologen Wet en Evangelie alleen maar geleerd hebben als voorwerpen van het geloof.

Het is duidelijk, dat Ds H. dus verkeerd gedacht heeft, want de Wet is alleen maar voorwerp des geloofs als zij ook **de derde functie uitoefent!**

Is de Wet voorwerp des geloofs in de volgende zinnen?

„Hierop slaat het woord van de apostel (Rom. 3 : 20), dat door de Wet de kennis der zonde is. Want hij bedoelt daar alleen de *eerste taak der Wet*, die zij ten uitvoer brengt in **nog niet wedergeboren zondaars!**” (Zie blz. 12 van het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?”, citaat van Calvijn).

„Alle **nog niet wedergeborenen** hebben, sommigen wat duister-

der, anderen wat helderder, **dit gevoel**, dat ze niet uit vrijwillige onderwerping, maar tegen hun wil en tegenstrevend, slechts door het geweld der vrees tot het beoefenen der Wet getrokken worden.” (Calvijn, blz. 14 „Is de leer der Wet verduisterd?”).

„De Wet kan niets verrichten, behalve dan dat zij met haar licht **het geweten** bestraalt, en dat tot kennis van zonde, dood, oordeel, haat en toorn Gods. Paulus nu spreekt, zoals ik hierboven erop gewezen heb, van hen, **die nog gerechtvaardigd moeten worden, niet van hen, die reeds gerechtvaardigd zijn!**” (Luther, blz. 18 en 19 „Is de leer der Wet verduisterd?”).

„Zoals dus een erfgenaam, aan zijn voogden onderworpen, *geluchtigd en gedwongen* wordt hun wetten te gehoorzamen, en de bevelen nauwkeurig op te volgen, zo worden de gewetens **vóór** Christus (dat is: **voordat de Heere Jezus aan de zielen geopenbaard wordt**) onderdrukt door de harde heerschappij der Wet; dat is: de gewetens worden beschuldigd, verschrikt en door de Wet veroordeeld. Maar deze heerschappij is niet altoos duren, maar moet slechts duren tot de tijd der genade.” (Luther, blz. 20 „Is de leer der Wet verduisterd?”).

Wij stellen nogmaals de vraag: Is de Wet voorwerp des geloofs in bovengenoemde zinnen?

Wat verstaat Ds H. vervolgens onder *de levend gemaakte zondaar*? Hetzelfde als wat eertijds een Jacob Groenewegen daaronder verstond! Van der Groe zou in plaats van deze uitdrukking (en dan wel in een rechte zin gebezigd) het woord „gelovige” of „christen” gebruiken. Hij zegt daarover: „De ouden (dat zijn de reformatoren, -J.A.-) wisten er niet van om geloof, rechtvaardigmaking en verzekering zo ver van elkaar te scheiden; neen, zij handelden wat eenvoudiger in de zaken des geloofs, en werkten minder met redenering der vleselijke bevassing, die zij voor de waarheid van Christus en voor het geloof buitengewoon schadelijk hielden. Het was bij hen een vaste stokregel: Wie waarlijk gelooft, die is gerechtvaardigd en verzekerd in zijn gemoed. En alles wat van die regel afweek, dat verwierpen zij als een dwaling en zij vielen daar opaan met het zwaard des Geestes, zijnde Gods Woord.”

(Uit „Briefwisseling met Jac. Groenewegen”, blz. 142).

Ds H. gaat in zijn artikel verder met:

Ik zou ook een boekje kunnen schrijven, dubbel zo dik met citaten uit dezelfde oudvaders, waarin ik ze precies het tegenovergestelde kan laten zeggen dan bovengenoemde schrijver in dit boekje.

Wij zijn werkelijk zeer benieuwd naar dit 180-bladzijden tellende boek! De schrijver wil toch vooral wel zorgdragen voor een duidelijke verwijzing naar de vindplaatsen in de „aangehaalde werken” van dezelfde oudvaders, waarin zij precies het tegenovergestelde (!!!) zeggen.

Hoewel:..... één schrijver zou Ds H. inderdaad het tegenovergestelde, van wat hij in zijn overige werken leert, kunnen laten zeggen. En die éne is..... Van der Groe!

In ons bezit is een preek van Van der Groe, die handelt over Spreuken 8 : 35a: „Die Mij vindt, vindt het leven.”

Deze preek is geheel gedrenkt in de z.g. „theologie van het gemis”. Echter:.....de preek ontstond in een tijd, waarover Van der Groe later zelf zegt, dat hij toen met een denkbeeldige Christus in zijn verstand werkte, zonder de Heere Jezus zelf in het minst ook maar te kennen. De geschriften van de reformatoren stonden bij hem in die tijd ook niet hoog aangeschreven. (Zie blz. 56 „Is de leer der Wet verduisterd?”).

Dat was dus Van der Groe in z'n „eertijds”.

Genoemde preek dateert van 5 juni 1735, terwijl Van der Groe in de eerste week van de maand oktober van datzelfde jaar door het geloof in de Heere Jezus overging.

Wij zouden hier graag op de inhoud van die preek in willen gaan en haar dan eens willen vergelijken met —bijvoorbeeld— de eerste preken, die Van der Groe direct na zijn bekering gehouden heeft, maar de ruimte laat ons dat niet toe.

Wel is het opmerkelijk dat wij - in meerdere publicaties van bepaald kerkelijke zijde - o.a. het volgende tegenkwamen:

„Zo handelt de Heere met een zondaar, als hij zijn gemis en zijn schuld leert kennen en hem wederbaart. Hierover heeft onze oudvader Van der Groe een degelijke predikatie gehouden naar aanleiding van Spr. 8 : 16: Die Mij zoeken zullen Mij vinden. (De schrij-

ver vermeldt hier abusievelijk de tekst; dit moet zijn Spr. 8 : 35a, -J.A.-). Zijn thema is: missen, zoeken, vinden. Er is geen zoeken zonder missen en geen vinden zonder zoeken.”

En: „Het gemis werkt zoeken en het zoeken leidt tot vinden. Deze drie werkzaamheden worden niet alleen gekend in het begin van de weg, maar zullen bij degenen in wiens hart de Heere Zijn liefde heeft uitgestort, blijven tot het einde, hoewel lange tijden van liefdeloosheid en belangloosheid tussenbeide kunnen komen!”

Het is uitgerekend deze preek over Spr. 8 : 35a, waarmee de schrijver zijn (overigens dwalend) gevoelen wil bevestigen!

Welnu, vergelijken wij deze preek van Van der Groe bijvoorbeeld met de verhandeling „Het juk afgenomen”, dan is er net zo veel verschil als tussen de dag en de nacht.

Nu volgt in het artikel van Ds H.:-

Hieruit blijkt nu weer overduidelijk hoe onbevredigend, ja misleidend het is, met allerlei losse citaten te werken. Zo kan men uit elke schrijver bewijzen hetgeen men zelf zeggen wil.

Kan men een aaneengesloten stuk van meerdere bladzijden nog wel een citaat noemen? In ieder geval geen „los” citaat. Wij hebben er ons bij het samenstellen van het boekje opzettelijk voor gewacht om kleine stukjes over te nemen. Steeds namen wij hele gedeelten over, waar wij toch met minder hadden kunnen volstaan. Alleen het citaat van Boston moesten we bekorten.

In het artikel van Ds H. zijn wij nu bij een heel belangrijk gedeelte gekomen, als hij schrijft:

Ter illustratie hiervan het volgende.

In dit boekje wordt met klem geleerd de noodzaak van een prediking der Wet tot zaligmakende overtuiging die de wedergeboorte voorafgaat. Let op het woord *zaligmakende overtuiging*. Zaligmakende overtuiging dus zonder geloof, zonder inplanting in Christus, zonder de Geest van Christus.

Wij herhalen, dat wij hier met een belangrijke gedachte te doen hebben, omdat deze gedachte *de hoofddwaling* van Ds H. bevat! Hier struikelt Ds H. duidelijk over het begrip „zaligmakende overtuiging”, en dan speciaal over het woord zaligmakend! En omdat

Ds H. deze hoofddwaling verschillende keren in zijn beide artikelen steeds weer naar voren brengt, nemen wij enkele stukken uit het vervolg hier bij elkaar over.

Ds H. schrijft (aan het eind van het eerste artikel):
In de opgaaf op blz. 81 van het boekje wordt door de schrijver gesteld, dat *zaligmakende overtuiging* behoort bij de *onverzoende staat van vijandschap* waarin de mens van nature verkeert. Dus er zijn natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende, in wie toch zaligmakende overtuigingen zijn.

En aan het begin van z'n tweede artikel schrijft Ds H.:
Indien de schrijver van het boekje over algemene overtuigingen, dewelke in alle mensen kunnen zijn, gesproken had, wij zouden het toegestemd hebben. Maar nu hij een werk der zaligheid (Men lette hier alvast goed op: Ds H. schrijft een werk *der* zaligheid; dit moet zijn: een werk tot zaligheid, maar dat komt Ds H. blijkbaar onbegrijpelijk voor. - J.A.-) stelt in een mens die in een staat van onverzoende vijandschap met God verkeert, wijkt hij m.i. toch al te zeer af van de Gereformeerde leer.

Welnu, de laatste drie citaten van Ds H. geven toch behoorlijk duidelijk zijn gevoelen weer omtrent de in het boekje gestelde zaken.

Nu moet iedereen, die dit leest, eens proberen om rustig mee te lezen, als wij van Ds Van der Groe enkele kleine stukjes overnemen. Wij doen dat voor ditmaal eens uit „Het schadelijk misbruik”.

„Gelijk het zeker is dat er tweeërlei gaven of werkingen van Gods Geest zijn, algemene namelijk, welke ook de geveinsden en verworpenen genieten, en bijzondere of zaligmakende, die alleen zijn voor de uitverkorenen, zo is het ook niet minder zeker, dat er tweeërlei overtuiging van de Heilige Geest is in de gemoederen der mensen: ene, die algemeen, en een andere die *zaligmakend* is. Deze laatste is altijd de *voorbereidende* weg tot een oprecht geloof in Christus, terwijl gene gewoonlijk een voorbereidende weg is tot een bedriegelijk waangeloof of tot een heilloze wanhoop. (blz. 7 „Het schadelijk misbruik”).

Doch, dewijl zij slechts door een algemene overtuiging bewogen

worden, zo geraken zij dan ook niet tot die gelovige vereniging met Christus, waartoe de *zaligmakende* overtuiging van de Heilige Geest de ware uitverkorenen altijd leidt. (blz. 8).

Alle waarachtige overtuiging van zonden is slechts een *voorbereidend wettisch* werk des Geestes om een mens gans uit zichzelf tot Christus te leiden, teneinde hij Hem door een oprecht geloof zou aannemen. (blz. 10).

Maar die overtuiging zelf is het geloof in Christus niet; zij is slechts een voorbereidende genade tot het geloof. (Blz. 12).

Geen overtuiging zal ooit heilzaam of *zaligmakend* zijn, dan die door de krachtadige werking des Geestes in 's mensen hart *dadelijk* doorbreekt tot een oprechtgelovige kennis en omhelzing van de Heere Jezus, zoals Hij ons wordt voorgedragen in de beloften des Heiligen Evangeliums.

Hierin ligt *het wezenlijke onderscheid* tussen een *zaligmakende* en een algemene overtuiging, dat wanneer zij beiden *haar einde* *bekomen* de eerste altijd *eindigt* in een zuiver werk des geloofs, waardoor de ziel verenigd wordt met Christus, terwijl de andere óf ongevoelig zonder enige vrucht voorbijgaat, óf anders uitloopt in een bedriegelijk werk des waangeloofs, waardoor de geveinsde zichzelf met Christus en de genade op een valse grond vertroost.” (blz. 13). - Tot zover Van der Groe in „Het schadelijk misbruik”.-

Welnu, deze vijf citaten van Ds Van der Groe geven toch behoorlijk duidelijk zijn gevoelen weer omtrent de algemene en de zaligmakende overtuiging (dat wil zeggen omtrent *alle* overtuiging) van zonden?

Toch blijft Ds H. volhouden: Zaligmakende overtuiging zonder geloof te oefenen, zonder in Christus ingeplant *te zijn*, zonder de Geest van Christus *te hebben*, bestaat niet!!!

(Wij hebben tot hier toe de nadruk gelegd op wat Van der Groe met een zaligmakende overtuiging bedoelt. Laten wij echter zijn opmerkingen over de *algemene* overtuiging ook goed tot ons door laten dringen: Een algemene overtuiging is meestal een voorbereidende weg tot een *bedriegelijk waangeloof*, waardoor de geveinsde zichzelf met Christus en de genade op een valse grond

vertroost. Toch handelen de mensen in deze weg zeer oprecht met zichzelf; zij kennen zich vrij van alle geveinsdheid en zij zouden schrikken voor alle huichelarij, zo waarschuwt Van der Groe).

Het is hier de plaats om nog wat dieper op het begrip „zaligmakende overtuiging” in te gaan. Daarbij is het duidelijk, dat wij met de teerste dingen van het inwendig geestelijk leven bezig zijn, die beter ervaren dan beschreven kunnen worden.

Daar zijn echter mensen geweest, die deze zaken duidelijk voor ons op schrift hebben gesteld. Nu zijn wij altijd zeer voorzichtig geweest met bekeringsgeschiedenissen, en wij zijn dat nog!

Toch willen wij hier voor enkele beschrijvingen een uitzondering maken. In elk der geschiedenissen, waaruit we hieronder enkele stukken overnemen, komt eerst een periode voor, waarin men een vreemdeling is voor God en eigen hart; daarna komt er een tijd van algemene ontdekkingen en overtuigingen en tenslotte gaan de algemene overtuigingen over in een zaligmakende overtuiging.

Over die zaligmakende overtuiging lezen we in „Het gedenkschrift van Sukey Harley” (uitg. Romijn & Van der Hoff - Gorinchem) op bladzijde 20 t/m 23 het volgende.

„Op maandagmorgen toen ik mijn ontbijt gebruikte, hoewel ik geen trek tot eten had, nadat Karel, mijn man, naar zijn werk was gegaan, kwamen deze woorden mij met kracht voor: ”Zie, Ik sta aan de deur, en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen, en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem avondmaal houden, en hij met Mij”, Openb. 3 : 20. „Wel”, zei ik, „dat is de tekst waarover de leraar gisteren gepreekt heeft.” Ja, die was het! Maar ik had er toen niet op gelet. Maar nu hoorde ik het wel; elk woord klonk helder in mijn hart. O, dacht ik, denk eens in, dat de God van die beide vrouwen (bekeerde vrouwen uit de omgeving van Sukey Harley) aan de deur staat! O, met hoeveel blijdschap zou ik opstaan en de deur voor Hem opendoen! Nu kan ik het bidden nooit weer opgeven; deze woorden hebben mij zó bemoedigd. Ik ging de ladder op naar mijn slaapvertrek en begon te bidden. Ik riep zo luid, dat de mensen op straat mij misschien wel hebben kunnen horen.

Ik was bang, dat mijn kind zou schrikken; daarom ging ik naar beneden om naar haar te zien; zij was nog klein en ze zat te eten. Weer ging ik naar boven, doch ik bleef er niet lang. Ik ging weer naar omlaag en vulde het broodtasje van het kind met eten en zond haar heen naar school. Ik liet haar uit en sloot en grendelde de deur.

Toen zei ik vastberaden: „Deze deur doe ik niet weer open, voordat ik de God van die bekeerde vrouwen ken.”

Ik behing de vensters met al de oude stukken goed die ik kon vinden; ik kon het licht niet verdragen.

Toen boog ik mijn knieën in de donkere hoek en begon dezelfde woorden te bidden als ik gewoon was, telkens en telkens weer dezelfde woorden: het Gebed des Heeren en „Heere, leid mij in de ware kennis van Uw geliefde Zoon.” Ik had een gevoel alsof ik het dak op mijn hoofd zou trekken, met zulk een vurige ernst rukte ik er gedurig aan. Wie verwekte toch dat krachtig geroep in mijn hart? Was dat uit mijzelf? Neen!, Hijzelf gaf het mij, en Hij noodzaakte mij het uit te schreeuwen, omdat het Zijn gezegende wil was mij te horen en te antwoorden. Ik voelde Hem komen; dat kan ik niet in woorden weergeven. Het was zo’n wonderlijke tijd, dat is niet te vertellen. Geen woorden kunnen uitdrukken wat er toen in mijn hart omging. Hij deed mij van mijn knieën oprijzen; ik sprong op. Daar zijn geen woorden voor; het ging alles zo wonderlijk toe in dat gezegende ogenblik. Ik zal er iets van zeggen.

Hij toonde mij al mijn zonden die ik gedaan had van mijn jeugd af. Ja, ook dat stukje rose lint, dat ik voor mijn pop had gestolen, drukte mij zwaar. Hij deed mij zien, dat Hij mij, als een rechtvaardig God, om die éne zonde naar de hel had kunnen zenden. O!, Hij toonde mij mijn ellendig, verdiende loon, dat ik de hel had verdiend; wat een verworping ik was geweest, en hoe ik als een duivel de aarde had betreden en Hem met mijn zondigheid had vertoornd. Mijn zware zonden en mijn boosheid drukte mij terneder. O, Hij vertoonde Zich als zulk een heilig God, zulk een hemels lichtend en heerlijk Wezen.

Wanneer Hij op dat ontzaglijk ogenblik tot mij gesproken had: „Ga weg van Mij, gij vervloekte”, Hij zou rechtvaardig geweest zijn, en ik zou naar de hel hebben moeten gaan.

O, wat is mijn God een heilig God! Wel, ik was verslagen, ik wist niet wat te doen; verloren in verwondering, verloren in verbazing, nochtans bewaarde Hij mij al die tijd, dat ik niet verschrikt was. Ik was wel met verschrikking bevangen geweest, doch niet nu; er was iets, dat mij terughield van verschrikking. Hij scheen mij te zeggen, dat al mijn zonden vergeven waren. Ik had zulk een inwendig gezicht van het lijden van mijn dierbare Verlosser; hoe Hij gekruisigd was, hoe Hij voor mij aan het kruis hing; het was alsof Hij mij toonde wat ik had verdiend, en tot mij zei, dat Hij geleden had wat mijn verdiende loon was. Het was alsof Hij het mij zo duidelijk verklaarde, dat Hij mij wilde zaligmaken omdat het Zijn gezegende wil was mij zalig te maken. Het was alsof Hij mij deed zien, hoe Hij mij had uitverkoren van voor de grondlegging der wereld. Omdat Hij zich over mij wilde ontfermen. Nooit wist ik voorheen wat de zonde was, doch nu toonde Hij mij hoe zwart, hoe vreselijk zij was. Ik gevoelde, dat het mijn rechtvaardig verdiende loon was, naar de hel te gaan. Hij zou heilig en rechtvaardig geweest zijn in mij daarheen te zenden. Ik was zo in verwondering verloren, dat ik zei: „O Heere Jezus, als Gij mij naar de hel wilt zenden, dan moest ik er een hebben, die zevenmaal heter is.” Dit waren de eigen woorden, die ik uitsprak; ik kan de woorden nog zeggen, maar wat ik gevoelde kan ik niet uitdrukken. Maar Hij verloor mij, totdat ik zo overstelpt was, dat ik niet wist wat te doen.

Ik kan waarlijk zeggen, dat ik sedert die gezegende morgen een Zaligmaker en Verlosser heb; ja, dat heb ik.

Van die gezegende tijd af heeft mijn dierbare hemelse Vader mij in Zijn lieve handen bewaard en mij geleid, en Hijzelf heeft mij raad gegeven.

Nu ging ik de vensters ontsluiten, ik nam al de vuile lappen weg die ik ervoor had gehangen, en liet het gezegend licht der zon in; het heerlijk licht, mijns Vaders licht.

Ik ontgrendelde de deur en opende haar. Ik zag naar buiten: Wat een heerlijk gezicht! Ik zag mijn God in alles: in de wolken, die wolken die mij altijd zulk een raadsel geweest waren; mijn God was in die wolken. De bomen, de haag, de velden, de dieren des

velds, de vogels der lucht, alles toonde mij, dat ik een God had. Alle dingen waren mij nieuw, ik was ontbonden, ik was losgemaakt.

Ja, het was mij alles een wonder. Ik ging naar de oude Nancy Smith en keek om het hoekje van de deur, doch kon niets zeggen. Zij zei: „Sukey, wat is er?” Ik kon geen antwoord geven, en liep weg naar de andere vrouw. Haar kon ik iets vertellen, maar zeer weinig. Ik kon geen woorden vinden, om de goedheid Gods over mij uit te drukken. *Nu* verstond en geloofde ik die woorden: „Gij moet wederom geboren worden.”

In die gezegende toestand bleef ik een hele poos; ik gevoelde mij het gelukkigste schepsel, de blijdste vrouw op aarde. Mijn God stelde mij in staat mij van die tijd af van al mijn ijdele vriendinnen naar het vlees los te scheuren. Het viel haar hard; ja, mij ook, maar mijn hemelse Vader had mij geroepen, om haar te verlaten en Hem te volgen, en ik durfde niet anders; ik had een plaats gekregen die mij totaal van haar scheidde. Van die gezegende morgen af ben ik een eenzame ziel op aarde geweest: 'een eenzame mus op het dak'.”

In de „Levensbeschrijving en bekering van Anna Katharina Merks” (uitg. W.M. den Hertog - Utrecht) lezen we op bladzijde 45/46 het volgende.

„'s Maandagsmorgens bezocht haar de ziekenbezoeker Goedhart, en deze kreeg van haar, op zijn vraag hoe het met haar ging, ten antwoord:

„Zeer goed.”

„Waarin”, zo vroeg hij verder, „bestaat dat dan wel?”

Zij zei: „Ik zal het u zeggen. Nadat uw ambtgenoot gisteren was weggegaan, viel ik voor God op mijn knieën. (N.B. De bewakers, die haar hadden opgepast, getuigden dat zij wel drie kwartier op haar knieën gelegen had). Ik bad of het God believen mocht mij mijn zonden eens recht te doen zien.

God bracht mij daarop onder het oog de zonden waarin ik geboren was en ook al mijn zonden, door mijn gehele leeftijd heen, de plaatsen waar ik die heb begaan, de wijze hoe en waarop, en de mensen, met wie ik die heb bedreven. Het was alsof zij voor

mijn ogen geschreven en opgehangen waren. Ik gevoelde dat mijn zonden zó zwaar waren, en ze smartten mij innerlijk zó, dat ik ze niet kon dragen.

Ik bad tot de Heere en zei (terwijl het niet anders was, of de toorn van God zou mij verteerd hebben): Hier ligt een grote zondares, die vele zonden en onnoemelijk zware schulden heeft, die ik niet dragen kan, en als de Heere mij om mijn zonden wil straffen, zal er in de eeuwige verdoemenis geen straf zó zwaar zijn, welke ik niet heb verdiend.

Daarop werd ik in de duisternis gesteld; het was alsof ik verblind werd, zodat ik vreesde, dat ik in die duisternis zou zijn weggezonden. Ik riep evenwel tot God: Genade!, genade o God, en geen recht!

Hierop kwam in mijn hart als een roepstem: De Verlosser leeft! O God, zei ik, zou er voor mij een Verlosser leven? Voor zo één, als ik ben? Wie is dan die Verlosser?

Het was toen, alsof er een stem in mijn hart sprak: Die Verlosser is niemand anders dan de Heere Jezus Christus, dé Zaligmaker, Die Zijn bloed aan het hout des kruises heeft uitgestort, tot vergeving van uw zonden!

Ik vroeg daarop: Och, zoudt Gij mij dan nog willen verlossen? En toen kwam er als een inspraak in mijn hart: Ik ben de uwe en gij zijt de Mijne!

Het was, alsof de Verlosser in de vierschaar der Goddelijke gerechtigheid voor mij intrad, en dat mijn schuld en zonden in een schaal of balans gelegd werden, en in de ander schaal Jezus' gerechtigheid; maar dat Jezus' gerechtigheid de zwaarste was, en de balans overhaalde tégen al mijn zonden.

Toen kwam ik uit de duisternis; het licht brak door en de Verlosser nam al mijn zonden als een damp en een nevel van mij weg. Ik zonk weg in pure liefde, en mijn gehele hart werd tot de Verlosser overgetrokken."

Tenslotte nemen wij nog wat over uit de „Bekeringsweg” van Eva van der Groe, zuster van Theodorus. Op blz. 29 t/m 33 verhaalt zij het volgende.

„Nadat ik enige dagen in deze vrees had doorgebracht zonder de

minste rust of kalmte voor mijn gemoed te kunnen vinden, geliefde het de Heere dit woord in mijn gedachten te brengen: Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven (Matth. 11 : 28). Wanneer ik mijn zonden, alsmede de grootheid van mijn schuld, ook daarbij weer levendig onder het oog kreeg, en de vijand mij daardoor tot moedeloosheid kwam verzoeken, liet de Heere aanstonds dit woord op het voorgaande volgen: Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol (Jes. 1 : 18).

Omdat ik nooit een woord in mijn gedachten kreeg of er ging doorgaans enige kracht van uit, zodat het meestal wat naliet, gebeurde zulks hier ook, want door deze plaatsen ontdekte mij de Heere, hoe machtig en bereidwillig Hij was, om ellendigen, onmachtigen en schuldige zondaars en zondaresen in genade aan te nemen, wanneer zij maar tot Hem willen komen, en de Heere deed mij ook enigszins zien dat Hij hen geenszins zou uitwerpen. Doch wanneer ik op deze ontdekking van des Heeren uitnemende bereidwilligheid om de zondaren te zaligen, mij van mijn dodelijke onmacht van niet tot Christus te kunnen komen, zocht te behelpen, om mijn bekering (waar het zondige vlees toch geen lust toe heeft) van dag tot dag uit te stellen, en om als het ware mijn naaktheid daarmee voor de Heere te bedekken, kreeg ik onderscheidenlijk klaar te zien hoe deze mijn onmacht, mijn verdorpen zonde was, die ik mijzelf door mijn erf- en dadelijke zonde moedwillig op de hals gehaald had. Alsmede dat mijn hart in de grond zeer onwillig en afkerig was van de Heere, aangezien ik liever de zonde en de wereld aan de hand wilde houden, dan mij tot God te bekeren, en dus dat al mijn bidden om bekering en vergeving der zonden, maar een spotten met God was, ja, dat de Heere onmogelijk zulk bidden had kunnen horen, omdat ik onwillig was om tot Hem te komen.

Maar omdat God nochtans van Zijn kant gewillig was om mij uit genade te zaligen, dróng de Heere nog sterker op mijn gemoed aan, door middel van dit woord, dat God met kracht op mijn hart bond: Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen; maar daarin heb ik lust, dat de

goddeloze zich bekere van zijn weg en leve (Ezechiël 33 : 11). En toen deed de Heere mij klaar zien en geloven, dat als ik verloren ging, zulks uitsluitend mijn eigen schuld zou zijn, want dat Hij, de Heere, met ede betuigde geen lust in mijn dood te hebben. Toen zag ik mijzelf aan alle kanten diep schuldig en ellendig en ik kon de Heere in mijn hart rechtvaardigen wanneer Hij mij eeuwig verloren liet gaan. Ja, ik vreesde, dat, als dat gebeurde, ik een zeer zwaar oordeel en zeer zware verdoemenis zou moeten ondergaan, zodat het die van Tyrus en Sidon verdragelijker zou zijn dan mij, waar ook nog bijkwam dat er binnen enkele dagen Avondmaal te Rijnzaterwoude stond gehouden te worden, waarmee ik buitengewoon veel te doen kreeg, zodat ik schrok wanneer ik dacht dat, als ik daar aan ging, ik mijzelf een oordeel zou gaan eten en drinken, waaraan ik mij, o jammerlijkheid, in mijn diepe blindheid in de vorige tijden maar al te veel bezondigd had. Om echter dit Avondmaal te verzuimen, daar kon ik niet toe besluiten, want dan zou ik moedwillig die dierbare verbondzegelen versmaden, God in Zijn bevelen of ordonnantiën weerstaan en mijn oordeel en verdoemenis voor de Heere en de mensen verzegelen. En omdat des Heeren Geest deze dingen sterk op mijn gemoed aandrong, geraakte ik hierdoor in de uiterste verlegenheid en bijna ten einde raad. Ik wist niet meer wat ik zou beginnen, want in mijzelf zag ik mij verloren en geheel verdoemelijk voor God. Geen enkel schepsel, in de hemel noch op aarde, kon mij ook maar de minste hulp of verlossing toebrengen. Daarbij vreesde ik ieder ogenblik te zullen sterven, en dus in de eeuwige verdoemenis neer te storten. Maar in deze onbeschrijfelijke angst en verlegenheid beliefte het de Heere Zich mijner te ontfermen, werkende een sterke aandrang op mijn gemoed, om toch zonder uitstel tot Christus te komen, om door Hem verlost en behouden te worden van de toekomstige toorn. En hierop durfde ik het wagen, er mocht dan van komen wat wilde. Alleen op mijn kamer zijnde, knielde ik voor de Heere neder, doende nog enige pogingen om mijzelf aan de Heere over te geven, doch alles kwam mij te ontvallen, doordat de Heere het zon-

dige en verdoemelijke daarvan aan mijn gemoed ontdekte, waarop ik aanstonds van alles afgebracht, aan het eind met mijzelf kwam, zodat het was alsof mijn verstand stil stond, en ik niet één gedachte meer tot mijn redding kon denken, noch één zucht hier toe uit mijn hart kon komen noch daarin bedacht kon worden. Hier stierf ik aan mijzelf en aan al het eigene, terwijl op datzelfde ogenblik de Heilige Geest door een verborgen werking mijn hart krachtdadig kwam bewerken, buigende het over en makende mij gewillig, om hetzelve aan Christus over te geven, hetgeen ik ook aanstonds door de kracht des Geestes deed, en dat wel zeer stil en bedaard. Wat is dat dierbare woord opmerkelijk en waarachtig: Want de Geest is het, die levend maakt (Joh. 6 : 63). En deze levendmaking geschiedde of volgde zo terstond op het sterven aan mijzelf, dat ik op hetzelfde ogenblik, of punt des tijds, waarop ik uit mijzelf uitging, zo in Christus overging en er mijzelf ganselijk kwijtraakte, wordende alzo in Christus gevonden, niet meer hebbende mijn gerechtigheid, die uit de Wet is, maar die uit het geloof van Christus is. En waarlijk, dit uitgaan uit zichzelf moet ook aanstonds door een overgaan in Christus gevolgd worden, of de mens zou terstond weer in en tot zichzelf moeten inkeren, want indien hij dit niet kon doen zou hij gewis de lichamelijke dood moeten sterven, omdat men in die staat geen ogenblik tussen Christus en zichzelf kan blijven bestaan en levend blijven. Derhalve is het een klaar en ontegenzeggelijk bewijs van duisterheid en onkunde, in alle zodanige mensen, die, wanneer zij van hun overgaan in Christus spreken, dan wel eens zeggen dat zij zichzelf zoveel uren, anderen wel eens zoveel dagen, dood aan zichzelf gezien hebben en dat zij in die dood zo of zo lang gehouden werden, eer zij tot Christus konden komen, hetgeen onmogelijk waar kan zijn, en ook, om bovengemelde redenen, waarlijk niet alzo is geweest. Integendeel is het zeker en gewis dat een mens, zolang hij met Christus niet door het geloof is verenigd geworden, in en door zichzelf leeft en werkt tot dat ogenblik, waarop hij uit zichzelf in Christus overgaat. Het grote werk nu van de overgave van mijn hart aan de Heere Jezus, door het geloof in Hem, geschiedde op 25 september 1735;

het was op zaterdag, 's avonds ongeveer elf uur.

Het ging zo bedaard en stil in zijn werk, dat ik zeer wel wist wat ik deed; het ging ook geheel onbepaald, ik bedong niets, ik verwachtte niets, ik vreesde niets, ik hoopte niets, ik wenste niets, maar het was alsof al mijn hartstochten op dat ogenblik stilstonden, en mijn leven voor die tijd slechts in die onderhandeling met de Heere bestond.

Zodra ik met de Heere Jezus verenigd was, genoot en ondervond ik aanstonds vrede met de drieënige God, in en door Hem; en een overzalige rust voor mijn zo jammerlijk vermoeide ziel. Zodat ik van al mijn zonden, benevens die nare angsten voor dood, hel, eeuwigheid en verdoemenis, ook voor de toorn van een heilig en rechtvaardig God, waaronder ik kort te voren nog dacht te zullen bezwijken en omkomen, mij als in een ogenblik gered en verlost zag.

Ook was ik verlost van mijn eigen ik, dat overlastige en bedervende ding, waar Paulus over uitriep: Ach!, ik ellendig mens!, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? (Rom. 7:24).

Daarentegen was mijn ziel zo geheel met de zalige genieting van een drieëinig God vervuld en ingenomen, en de Heere bezat zo volkomen mijn ganse hart, dat er geen plaatsje in mij over was, waarin zelfs maar een enige gedachte, buiten de Heere, kon insluipen of vernachten." (blz. 38).

Datgene, wat Eva van der Groe ook nog op blz. 33 en 34 laat volgen, nemen wij ter verduidelijking — en vooral ter waarschuwing! — hier ook nog over.

„Terwijl ik hier nu toch bezig ben, om het rechte en gelovige overgaan der ziel in Christus enigszins omstandig te beschrijven, zo zou het somtijds niet ondienstig zijn, bij deze gelegenheid eens op te merken, hoe de bevinding, door de omgang met veel mensen, die bij zichzelf en bij anderen buiten hen voor goede en oprechte Christenen gehouden worden, mij geleerd heeft hoe geheel weinig er onder die grote menigte mij voorgekomen zijn, die dat sterven aan zichzelf bevindelijk konden verstaan, of begrijpen hoe zulks in de ziel toegaat en gewerkt wordt door de Heilige Geest, daar het nochtans een stuk van het uiterste gewicht is, en wel zó

gewichtig, dat ik met alle ruimte, voor de ganse wereld durf te betuigen en belijden dat er nimmer een enig mens uit de dood der zonde op zal staan, en zijn leven buiten zich in Christus zal vinden, tenzij dan dat hij eerst ganselijk aan al het eigene of aan zichzelf komt te sterven, wordende ons deze waarheid door de Heere Jezus duidelijk geleerd en aangetoond in de gelijkenis van het tarwegraan (Joh. 12:24). In dit stuk zullen alle Christenen het met mij eens zijn, die bij bevinding hebben leren kennen hoe vijandig en gekant een overtuigd zondaar in zijn diepe blindheid en ongelovigheid, *tot op het laatste ogenblik waarop hij in Christus gelovig gemaakt wordt*, tegen Christus en de weg der vrije genade inwerkt, en derhalve van al dat eigen woelen moet worden afgebracht en daaraan sterven, zal hij immer vatbaar en gepast voor vrije genade worden.

Doch al degenen, die *dat werken van de overtuigde zondaar*, bestaande in bidden, lezen, schreien en wenen over de zonden en gemis van God, uitzien naar de Heere Jezus, opdragen en overgeven aan Hem, ook dat zogenaamd hongeren en dorsten naar de Heere en dergelijke, willen gehouden hebben voor beginselen der genade in de ziel, of des Geestes werkzaamheden, zullen mij zeker tegenspreken en beschuldigen van blindheid en onkunde, in de wegen en handelingen des Heeren aangaande het zaligen van zondaren en zondaressen.

Van dat soort van mensen zijn er heden ten dage, helaas, al velen, en daaronder enigen, die er bij alle voorkomende gelegenheden hun werk van maken, om de zielen der mensen in al zulke verderfelijke wegen te besturen en de zaligheid toe te passen, dopende hun bovengenoemde werkzaamheden met de heugelijke naam van beginselen der genade, niet wetende, noch onderscheidende, dat als de Heilige Geest een mens tot zaligheid komt *voorbereiden of bewerken*, Hij de ziel dan komt overtuigen van zonden, gerechtigheid en oordeel (Joh. 16:8 en 9).

Ziet, dit is het werk des Geestes; maar het werk, dat door middel van deze overtuiging of ontdekking door de mens wordt aangewend om zich te redden uit deze rampzalige staat, waarvan de Geest hem nu heeft beginnen te ontdekken, ontstaat enkel en alleen uit des mensen eigen werkelijke natuur, en is niets anders,

dan dat bedenken des vleses, door mij te voren reeds aangehaald, hetwelk vijandschap is tegen God.”

Enkele bladzijden verder, zegt Eva van der Groe dit nog:

„Voor bekommerde zielen kan er geen verderfelijker weg uitgevonden worden, dan hen zó te besturen, dat men dat bedriegelijke hart als in de hand werkt, en de arme mens in zichzelf nederzet, en daar zo vast en onbewegelijk in opbouwt, dat het voor dezulken, die dit bedroevende werk komen te zien, en alle zodanige zielen daaraan proberen te ontdekken, het nochtans volstrekt onmogelijk is, hierin iets te vorderen, zolang het bedrogen hart de baas speelt en zich liever met as wil voeden en graag heeft dat anderen dat met hem doen, dan dat hij zou horen naar de getrouwe waarschuwing van dezulken die het toch zó goed met hem menen, maar die hij liever afzet, met hen toe te voegen dat zij weinig kennis van des Heeren wegen bezitten, te wettisch handelen, en de zielen der zwakken maar bedroeven en in de grond slaan.” (blz. 37).

-Tot zover deze drie beschrijvingen. -

Of de uitverkoren zondaren, vóór dat zij ontdekt en overtuigd worden, leven als nette en uitwendig zeer godsdienstige mensen (b.v. Theodorus en Eva van der Groe), of min of meer een openlijk goddeloos leven leiden (b.v. Sukey Harley en Katharina Merks), maakt ten opzichte van de zaligmakende overtuiging geen verschil. De uitverkoren zondaren worden als vijanden met God verzoend!

Calvijn merkt hierover het volgende op:

„Want er zijn twee soorten van mensen, welke de Wet door haar tucht tot Christus leidt. De enen, over wie wij in de eerste plaats gesproken hebben, zijn, omdat ze te zeer vervuld zijn van vertrouwen op hun eigen deugd of gerechtigheid, niet geschikt om de genade van Christus te ontvangen, tenzij zij eerst van dat vertrouwen *ontbloomt zijn*. Daarom brengt de Wet hen *door het leren kennen van hun eigen ellende* tot nederigheid, opdat ze daardoor *voorbereid* worden om datgene te begeren, wat ze tevoren reeds *meenden* te bezitten.

De anderen hebben een breidel nodig, om daardoor tegengehou-

den te worden, opdat ze de teugels huns vleses niet zo tot losbandigheid vierden, dat ze alle streven naar de gerechtigheid geheel en al verliezen. Want waar de Geest Gods *nog niet heerst*, daar koken de lusten soms zo over, dat er gevaar is, dat ze de ziel, die *hun* onderworpen is, brengen tot een vergeten en verachten van God; en dat zou ook gebeuren, indien de Heere het niet met dit geneesmiddel tegen ging.

Indien Hij dus hen, die Hij tot de erfenis van Zijn rijk bestemd heeft, niet terstond wederbaart, bewaart Hij hen tot de tijd Zijner opzoeking *door de werken der Wet* onder de vrees, totdat ze door de Geest wedergeboren, *Hem van harte begonnen te beminnen*.” (Institutie II-VII- 11).

De vraag zou hier kunnen komen, hoe lang een zaligmakende overtuiging wel kan duren.

Het veiligst is het zich hier aan de woorden van Stoddard te houden, die van een 'klein poosje' spreekt.

Als Stoddard het over de werking van algemene ontdekkingen en overtuigingen in uitverkoren zondaren heeft, schrijft hij: „Gewoonlijk toont God hun langzamerhand de boosheid van hun harten en duurt het *een lange tijd* voordat zij het leren kennen. *Somtijds* zien zij iets van hun hart en *dan weer* krijgen zij er een tamelijk goede gedachte van.

Zij hebben veel gedeeltelijke ontdekkingen van hun hart; *soms* vorderen zij in de onderscheidende kennis hunner harten en *dan weer* gaan zij er in achteruit; *dan* winnen zij eens grond en *dan weer* verliezen zij het; *soms* schijnt het alsof zij het dadelijk zullen leren kennen en *dan weer* is er voor *een lange tijd* een stilstand. Er verloopt veelal *veel tijd* voor zij zichzelf grondig leren kennen; de mensen verkeren *soms jaren* in onrust voordat zij ertoe komen.” (Blz. 104 „Een leidsman tot Christus”).

„Maar..... (en hier gaat Stoddard over de zaligmakende overtuiging schrijven, -J.A.-), die onderwerping, welke aan de vereniging met Christus voorafgaat, wordt nooit meer dan eens gewerkt. Wanneer die gewerkt wordt kan zij een klein poosje duren, totdat God Christus aan die mens openbaart, doch dit werk wordt nooit bij herhaling in de ziel gewerkt.” (blz. 99 „Een leidsman tot Christus”).

Hierbij merkt Stoddard ook nog op, dat er *tijdens* en *in* deze overtuiging geen goddelijke droefheid over de zonde is. De zondaar ziet zich terzelfder tijd van alle genade verstoken!

Het wordt in het boekje „Is de leer der Wet verduisterd?” allemaal duidelijk aangetoond, vooral op de blz. 59 t/m 80.

Wat zegt Owen over algemene ontdekkingen en overtuigingen? Dat veel mensen zich onder dit werk bedriegen. Zij spreken van vrede tot hun ziel. Daardoor zal het hen in deze weg nooit tot een zaligmakende overtuiging voeren, maar het wordt zodoende een middel tot hun geruststelling voor het tegenwoordige leven, en een middel tot hun verderf voor het toekomstige. Men rust in deze zaken van verlichting, overtuiging en hervorming, alsof zij het hele werk Gods behelsden aan onze zielen en alsof zij het wezenlijke van ware genade uitmaakten!

Dit is de staat van velen, terwijl zij zich optrekken aan een uitwendig net en zedelijk leven en een nauwgezet waarnemen van de godsdienstplichten. Het komt echter allemaal voort uit een geheel vijandig vleselijk gemoed. - Aldus Owen. -

„Veel mensen zijn al hun dagen bezig met deze vermenging van de Wet met het Evangelie,” zegt Boston in zijn „Vier-voudige staat”.

Ook Jacob Groenewegen stelde destijds zijn bekering op schrift. Hij zond die beschrijving ter lezing en beoordeling toe aan Van der Groe en diens zuster Eva.

Over dit geschrift zegt Van der Groe in de briefwisseling (o.a.) het volgende:

„De beschrijving, die gij in dat geschrift over uw bekering geeft, is niet conform het Woord Gods; de Schrift leert zo'n bekering niet. Men kan of mag zijn onsterfelijke ziel niet op de door u voorgestelde weg wagen, omdat gij volgens die weg een christen geworden zijt zonder waarachtige overtuiging of ontdekking van uw verdoemelijke en verloren staat in Adam, en zonder een rechte geloofsonderhandeling met de Heere Jezus, hetgeen allebei tegen onze gereformeerde leer is.

En hoe meer omgang wij naderhand met u gehad hebben, hoe

meer gij ons juist ook met al uw spreken daarin steeds meer bevestigd hebt. Ik heb steeds duidelijk gezien, dat uw levendig en werkzaam verstand u stijl in de weg stond, zodat gij uw werkelijke ellende-staat niet kon zien en dat gij niet als een arm verdoemelijk en radeloos zondaar in waarheid tot de Heere Jezus kon komen, om Hem met een oprecht werkzaam geloof op Zijn eigen-belofte of genadige aanbieding, en in Zijn eigen weg van ganser harte aan te grijpen, hoe zeer gij nu ook al - ofschoon in theorie - voor deze zaak tegen mij wilt pleiten. En al stond gij soms wel eens bekommerd en verlegen bij uw zonden, dan wist gij uzelf met eigen verstand en denkbeelden over de weg der genade in Christus altijd weer te helpen en te redden. Het was mij heel duidelijk, dat gij steeds maar het oog had op een gestaltelijke weg van de heiligmaking, zonder ooit de weg van rechtvaardigmaking volgens het Woord te passeren, of zonder om die weg ooit echt verlegen te zijn geweest. Gij hield het er maar voor, dat God en Christus de uwe was en gij sprak altijd over uzelf als een verzekerd christen. Maar ik heb u nooit van mijn leven duidelijk horen uitdrukken, hoe gij de Heere Jezus Christus als Borg en Middelaar bij de Vader gebruikte tot verzoening van uw schuld.

In dat stuk (dat dé grote en wezenlijke zaak van het christendom is, zonder welkers rechte kennis en gelovige praktijk door de werking van de Heilige Geest het onmogelijk is, dat iemand door Gods Geest in zijn gemoed op goede gronden van zijn zaligheid ooit verzekerd kan worden, hij mag zich dan als een christen voordoen en als een christen spreken zoveel hij wil) heb ik u, mijn vriend, altijd zeer duister gevonden.

En omdat gij toch altijd zo ruim over uw staat kon spreken, was ik steeds al zeer bewogen over u in mijn gemoed, terwijl ik dat nu nog meer doe als ooit tevoren, wetende uit eigen ervaring, hoe ver men in het christendom bij het algemene licht van de Geest met zijn verstand en door allerlei hulpmiddelen kan komen, zodat ik bij velen al de naam droeg, — ja, bij veruit de meeste mensen van het christendom, waar ik in die tijd mee omging —, dat ik werkelijk een christen was, toen ik echter nog geheel en van rondom in een dodelijke weg van bedrog wandelde, terwijl ik met een denkbeeldige Christus in mijn verstand werkte, zonder de

Heere Jezus zelf in het minst ook maar te kennen. En ik had beslist in die rampzalige weg voor eeuwig om moeten komen, als de Heere mij niet (zoals ik weet en vertrouw) met Zijn almachtige hand daaruit had believen te redden." (blz. 146 Briefwisseling).

Even verder in genoemde briefwisseling merkt Van der Groe nog op: „Ik geloof wel, dat als de mens voor het eerst direct door een oprecht geloof tot de Heere Jezus komt, en door de Geest Gods uit de dood levend wordt gemaakt, hij dan zeer zeker een groot en almachtig werk Gods en een zeer heerlijke verandering in zijn binnenste gewaar wordt, en dat er veel christenen zijn, die zelf ook het stondeke en de plaats werkelijk weten, waar zij zichzelf voor de eerste keer aan de Heere Jezus hebben mogen overgeven en het eeuwig trouw-verbond met Hem sluiten en met hun hand en hart onderschrijven: „Ik ben des Heeren”, enz.; maar dat iedereen zo precies en onderscheidenlijk het oogenblik van zijn overgang uit de dood in het leven moet weten, en dat dit als een wettig gevolg uit mijn leer zou vloeien, is iets, dat nog nooit in mijn gedachte gekomen is, om het vast te stellen en te geloven.” (blz. 160).

In verband met het bovenstaande willen wij hier nog een tweetal vragen stellen, n.l.: Wie hield Van der Groe voor predikanten met licht?, en: Wie hield Van der Groe voor waar-gelovigen?

Van der Groe: „Het zijn bij mij allemaal leraars, die licht hebben, die zich stipt en nauwgezet houden aan onze oude vastgestelde gereformeerde geloofsleer. Hoe dichter zij zich daarbij houden, hoe meer ruimte ik in mijn gemoed heb, om met reputatie van hun licht te spreken.” (blz. 169).

En Van der Groe bij de tweede vraag: „Wij houden ze allen zonder onderscheid voor Gods volk, die zich houden aan het oude vastgestelde gereformeerde geloof — vooral ook wat de grond en wortel van de zaak betreft — en die inplaats van tegen dat geloof in te gaan, liever door Gods genade hun best willen doen om dat direct in praktijk te brengen en het tegen de blinde wereld en een Laodicees christendom van onze dagen willen beschermen.” (blz. 174).

Wij gaan verder met het artikel van Ds H., waar hij schrijft: Nu eerst enkele citaten uit Van der Groe, uit de voorrede in de werken van Erskine.

„*Het waarachtig geloof* dat de Heilige Geest door het Evangelie in ons werkt schudt ons a.h.w. geheel naakt uit van ons eigen zelve en maakt ons armen van geest, treurigen en die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid.” (1)

„*Dit oprechte geloof* is het krachtdadig werk van de Geest Gods waardoor wij op het laagst voor God vernederd worden en verbroken, verzakende geheel ons eigen zelve.” (2)

„*Het geloof* verbreekt onze natuurlijke hoogmoed en dat gruwelijk atheïstisch grondbeginsel in ons dat de satan gewerkt heeft.” (3)

„*Het ware geloof* des Heiligen Geestes is het enige middel tot een zielzaligende vernedering van 's mensen hart voor God in Christus.” (4)

„Niemand moet menen dat de vernedering van 's mensen hoogmoedig hart immer bekomen kan worden buiten enige weg *des waren geloofs*.” (5)

„Hieruit neemt de satan nu gelegenheid om de domme lieden dezer wereld en de blinde gemoederen der mensen dewelke hij daartoe meest bekwaam en vatbaar voor zich vindt, een heimelijke ijver in te boezemen tot *een wettische vernedering* van eigen arbeid en gerechtigheid terwijl hij hun tevens met kracht terug houdt en hen gans afkerig maakt van *de zuivere Evangelische vernedering des geloofs* zodanig als Gods Geest werkt in de harten der uitverkorenen.” (6)

„Dan brengt de Heilige Geest door middel, beiden van Wet en Evangelie, een waar hemels licht in onze ziel, waarbij wij *een rechte kennis* bekomen van God, van onszelf, en van de weg der zaligheid.” (7)

Om tenslotte deze bloemlezing van citaten maar te beëindigen met:

„De Wet en het Evangelie zijn als *tweelingen* dewelke nooit, ja niet voor één oogenblik vaneen gescheiden kunnen worden. Christus heeft die twee zo nauw tezamen gevoegd, dat zij de minste afzondering niet kunnen verdragen. Alleen te werken met de Wet of anders alleen te werken met het Evangelie zulks

is beiden *voor het geloof* ten uiterste schadelijk. Want de Wet is zonder samenvoeging met het Evangelie maar een dodende en verdoemende letter. En het Evangelie zonder de Wet is maar een loze pleister." (8).

Dit zijn allen citaten van Van der Groe. U ziet, men kan zodoende bewijzen wat men zelf wil. (Aldus Ds H. in zijn artikel).

Zeven van de acht citaten, die Ds H. hier aanhaalt, vallen geheel buiten ons onderwerp, omdat zij handelen over de genadestaat **des geloofs**, waarin de Wet ook de **derde functie** uitoefent! Ds H. wil het echter doen vóórkomen, alsof deze citaten de hele theologie van Van der Groe weergeven. Hiér, in deze citaten, is alleen de evangelische functie (een andere kent Ds H. niet!) van de Wet werkzaam in de bedding van het Genadeverbond. Zodoende kan men deze citaten alleen maar gebruiken, om er die laatste functie mee aan te tonen in de genadestaat, zoals Van der Groe die daar bedoelt, en zeker niet om iets te bewijzen, wat men zelf wil! Van der Groe zou gruwen van zo'n loze-pleister-methode!

Nog een paar korte opmerkingen bij enkele citaten. Over het hongeren en dorsten in citaat (1) zegt Van der Groe: „Het zal er nu maar op aan komen, wat bij u (J. Gr.) en anderen een recht hongeren en dorsten des geloofs is, dat met de Heere Jezus werkt. Het wordt wel erg gemakkelijk uitgesproken, maar het moet eens wat nader uitgelegd worden. Bij ons is het een waarachtig, geestelijk, ootmoedig, heilig en gelovig begeren van Christus, dat altijd met *een komen des harten tot Hem* en met een waar *gelovig omhelzen en aannemen* van Hem vergezeld gaat!" (blz. 154 Briefwisseling).

Het zesde citaat slaat volledig op de algemene geestelijke toestand van gereformeerd Nederland, anno 1973. Die hele godsdienst-vertoning die zich vandaag de dag van helemaal links tot uiterst rechts aandient, is niets anders dan een gerust leven onder de Wet! (hoe moeilijk en ernstig het zich misschien ook voordoet).

Citaat 7 geeft het kardinale punt aan, waar het uiteindelijk in ons onderwerp alles om draait.

Daar, waar de uitverkoren zondaar *voor het eerst* zielzaligend

wordt vernederd, vindt de zalmakende overtuiging haar einde, en gaat de zondaar door het hem daar geschonken geloof over in de Heere Jezus Christus, en alsdus worden zij één!

Bij citaat 8 moet men goed letten op de woorden: zulks is beiden **voor het geloof** ten uiterste schadelijk.

Inderdaad is de Wet zonder samenvoeging met het Evangelie maar een dodende en verdoemende letter; maar die functie moet zij dan ook uitoefenen totdat de uitverkoren zondaar aan zichzelf en aan de Wet zal gaan sterven. (Rom. 7 : 9 en 10).

Dit laatste citaat is bovendien een bijzonder duidelijke samenvatting van de leer van Ds Van der Groe.

Dan volgt in het artikel:

Hoe komen wij nu tot een recht begrip van deze belangrijke zaak? Want de zaak waarom het gaat is zeer belangrijk en raakt het hart van het Evangelie, namelijk „de rechtvaardiging van de goddeloze om niet.”

Het antwoord van ons op de hier gestelde vraag is voorlopig: lezen, onderzoeken en studeren!

En als wij dan zelf een en ander al een weinig onderzochten, dan moet men ons geen verwijten doen, als wij daarna bepaalde zaken signaleren en constateren, om dan tenslotte de conclusie te trekken. (Tussen haakjes willen wij hier opmerken, dat wij — tot nog niet zo heel lang geleden, toen wij o.a. Calvijn en Van der Groe nog niet zo bestudeerd hadden — ook van hetzelfde gevoelen als dat van Ds H. geweest zijn. Vandaar, dat wij hem zo goed begrijpen!)

De zaak waar het hier om gaat is zo belangrijk, dat wij daarin, wil het goed zijn, geen haarbreed mogen verschillen!

Uit de beide artikelen van Ds H. blijkt echter zonneklaar, dat hij hierin lijnrecht tegenover Ds Van der Groe (en dus tegenover de reformatie) staat.

Verder schrijft Ds H.:

Ik dacht dat men eerst acht moest geven op het feit dat alleen de Heilige Schrift absoluut gezag heeft. Kan men nu uit de prediking van Jezus en de apostelen, ja neem het nog ruimer,

kan men nu uit de ganse Heilige Schrift opmaken, dat er een leer der Wet is die de prediking van het Evangelie vooraf moet gaan?

Uit de vele voorbeelden, die de Schrift ons geeft over de prediking van de Heere Jezus en de apostelen, brengen wij er hier slechts enkele naar voren, waarbij wij weer dringend verzoeken ook de kanttekeningen en de verklaring van Calvijn op de teksten te raadplegen!

Matth. 15:12—14, Matth. 19:22, Matth. 21:27, Matth. 23:37—39, Lukas 11:37—54, Joh. 16:8 en 9, Lukas 3:7—10, Hand. 2:36, Hand. 7:51—54, Hand. 9:4 en 5.

Ds H. vervolgt met:

Als Jezus Zijn mond opent begint Zijn preek in Matth. 5 met „Zalig zijn de armen van geest.” En als Hij in Nazareth Zijn preek begon sprak Hij: „De Geest des Heeren is op Mij, daarom heeft Hij Mij gezalfd.” En als Hij het oordeel uitspreekt over de drie onboetvaardige steden in Matth. 11 sprak Jezus in diezelfde tijd: „Komt herwaarts tot Mij allen.....”

Wij zouden hier met diverse citaten van Van der Groe op kunnen reageren, vooral uit zijn biddagspredikatiën.

Omdat Ds H. liever rechtstreeks een woord uit de Schrift verlangt, volstaan wij hier samenvattend met het volgende:

Matth. 23:37: Jeruzalem, Jeruzalem! gij, die de profeten doodt en stenigt, die tot u gezonden zijn!, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkewijs een hen haar kiekens bijeen vergadert onder de vleugelen; en gijlieden hebt niet gewild. Vers 38: Ziet, uw huis wordt u woest gelaten!

Nu volgt in het artikel van Ds H.:

Indien men de geschriften der vaderen recht wil doen moet men eerst trachten de gehele zin van hun werk te verstaan.

Met deze gedachte kunnen wij ons geheel verenigen. *Maar dan moet men dus niet beginnen met een boek te gaan schrijven, waarin wij ze precies het tegenovergestelde laten zeggen van wat zij geleerd hebben!*

„De zaken moeten”, om met Van der Groe te spreken, „eerst eens wat dieper ingezien en wat rijper onderzocht worden. Want waarlijk, men wordt met de kunst zo niet geboren en de wijsheid loopt ons zo vanzelf niet achterna; maar daar is veel tijd, veel studie en arbeid en veel genade nodig, om zodoende een klein beetje goede fundamentele wetenschap te vergaderen.” (blz. 184 Briefwisseling).

Met het eenzijdig citeren van Van der Groe heeft Ds H. deze 'oudvader' in ieder geval geen recht gedaan en daarbij tevens blijkt gegeven deze 'Jeremia van de 18e eeuw' in het geheel niet te verstaan.

Het artikel volgende komt nu:

Men moet daarbij in acht nemen het feit dat niet allen hetzelfde gedacht en geleerd hebben over b.v. wedergeboorte en het tijdstip waar het zaligmakend geloof begint.

Eerst Van der Groe maar:

„Maar, zult gij misschien zeggen, hebben dan die oude theologanten en reformateurs niet kunnen dwalen? Waren zij dan geheel goddelijk en onfeilbaar, zoals de apostelen enz.? Neen, zij hebben zeker kunnen dwalen; zij waren net als andere feilbare mensen. Nu en dan hebben zij ook in mindere dingen van de leer gedwaald, zoals in Luther en zijn aanhangers genoeg gebleken is. Maar dit moeten wij van hen geloven en beslist vaststellen, dat God hun zo zeer door de Geest der waarheid verlicht heeft, dat zij in de grondleer des geloofs niet gedwaald hebben. Want wie dwaalt in het wezen van het geloof, die dwaalt in de grond der zaligheid.” (blz. 104 Briefwisseling).

In de grondstukken van de zaligheid, zoals roeping, wedergeboorte, geloof, rechtvaardigmaking enz. hebben de reformatoren altijd eenparig hetzelfde gedacht en geleerd.

Vervolg van het artikel van Ds H.:

Bij vele Schotse en Engelse schrijvers vindt men dat zij het zaligmakend geloof laten aanvangen daar waar de overtuigde ziel voor het eerst uit zichzelf uitgaat om Christus als Zaligmaker te omhelzen.

Als dit dan ook de zuiver reformatische leer is die de Schotse en Engelse schrijvers ons hier leren en die Ds H. hier weergeeft, waarom houden wij ons daar dan niet eenvoudig aan?

Het is daarom niet toevallig, dat er ook Schotse en Engelse schrijvers in het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' aangehaald worden. Ook is het niet toevallig, dat Van der Groe die schrijvers aanprijst, speciaal de Erskine's.

In aansluiting op de leer van de reformatie brengen zij in hun werken heel veel het **geweten** ter sprake!

Dat geweten is namelijk de enige opening, waardoor de Wet bij de natuurlijke mens in kan komen breken!!!

Calvijn schrijft in zijn antwoord aan kardinaal Sadolet: „Ik moet er u opmerkzaam op maken, dat uw theologie *te gemoedelijk* is; het gaat bijna iedereen zo, die nooit *de school van de zware gewetensstrijd* doorlopen heeft.”

In het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' schreven we:

„Het is te hopen, dat wij nog tot het inzicht zullen komen, dat wij Gods Wet verbroken hebben, Ps. 119 : 126. Wij zullen er dan eerst achter moeten komen, dat we nog **een geweten** hebben. Zolang we echter de schijn- en waantoeestand van onze ingebeelde godsdienst voortzetten, zal de Wet niet door de eeltlaag, die op **ons geweten** ligt, door kunnen dringen. Kwamen we maar tot het inzicht van onze werkelijke situatie; dat zou al heel wat gewonnen zijn!” (blz. 86).

Dit 'tot het inzicht komen' is absoluut onvoldoende voor een zaligmakende overtuiging, maar zal haar altijd noodzakelijk voorafgaan!

We moeten verder met het artikel:

De één ziet de wedergeboorte meer door het geloof, dus de ganse weg van Gods handelen in de bekering des zondaars. Vandaar dat W. à Brakel kan schrijven over verschillende manieren van wedergeboorte. Sommigen worden langs de rand van de hel gevoerd, anderen hebben niet veel diepe droefheid noch verheven blijdschap. (Lees vader Brakel hiereens op na).

Wij hadden vader Brakel hier al eerder op na gelezen en daarbij geconstateerd, dat hij in de leer der wedergeboorte al min of meer

afwijkt van de reformatie. Dat is duidelijk te merken in de hieronder volgende gedeelten van zijn 'Redelijke Godsdienst', deel I (uitg. De Banier te Utrecht, 1967):

hoofdstuk IV, par. XL, blz. 146; hoofdstuk XXXI, par. VII-XIII, blz. 750 t/m 756 (vooral 754 g. en h.); hoofdstuk XXXII, par. XXXIII, t/m blz. 791.

In deze bladzijden is een vermenging van Wet en Evangelie duidelijk aanwijsbaar.

Aegidius Francken (1676-1743) leert op blz. 254 en 255 van zijn 'Kern der Christelijke leer' hetzelfde.

(Op de Algemene kerkelijke vergadering van 6-8 mei 1851 te Apeldoorn van 'De gereformeerde kerken onder het kruis' werd een „reglement op het examina van personen tot kerkelijke ambten en bedieningen” vastgesteld. Hierin wordt o.a. bepaald, dat de student de stellige godgeleerdheid heeft te leren uit het geacht werkje van Aegidius Francken: 'De kern der Christelijke leer'. De praktische godgeleerdheid moet de student leren uit Brakels 'Redelijke Godsdienst').

Wat antwoordt Van der Groe hier nu op?

„Daarom moet hier niemand menen, alsof men met het vaststellen van deze natuurlijke orde des Geestes te bepaald zou kunnen te werk gaan in de aanmerkingen en behandelingen van Gods werk in 's mensen ziel, en alsof de Heere in het bekeren van de Zijnen doorgaans zeer verscheiden wegen hield, enz.” blz. 81, 'Toetssteen der ware en valse genade', deel I).

„Maar of nu ieder mens zonder enig onderscheid daarvan ook in dier voege altoos dadelijk en bevindelijk overtuigd moet worden door Gods Geest (gelijk wel aan sommigen geschiedt), als hij een waar gelovige en gerechtvaardigde in Christus **zal worden**, ziet, dat is iets, hetwelk zij met die vaste bepaling zo niet durven geloven. Dit dunkt hen te strijden met de bevinding van velen van Gods kinderen, als ook met die soevereine en vrijmachtige werking van Gods Geest, die de ene aldus en de andere anders leidt tot Christus en het geloof.

Om nu niet te spreken van zulke ongeoeffende en onervaren lieden, die in een allerverderfelijkste inbeelding staan, alsof sommigen

weleens waarlijk bekeerd worden zonder de Wet, enkel door het Evangelie; een dwaalleer die men zelfs in de meest bedorven Pelagiaanse kerken nauwelijks erger zou horen.”
(Toetssteen II, blz. 175).

„Het is tevergeefs hier deze tegenwerping te willen maken, zoals men van sommigen somtijds wel hoort, alsof men, met zo nauw op deze dingen aan te dringen, ook wel al te bepaald zou handelen met het werk van Gods Geest in der mensen harten, hetwelk toch zeer verscheiden toegaat en niet op één en dezelfde manier. Want werkelijk, deze stelling zo los en onbepaald ingevoerd en gebruikt op een wijze, zoals veelal door de onervarenen gebeurt, zou gemakkelijk genoeg daarheen kunnen leiden, om het zuivere en regelmatige praktikale gebruik van onze gereformeerde waarheid allengs weg te nemen, ja wel geheel de bodem in te slaan. Wij moeten het immers noodzakelijk altijd houden voor een onfeilbare grondregel van het Christendom, *waar men in het minst niet van mag afwijken*, dat de Heilige Geest Zijn zaligmakende werking in de harten der gelovigen niet slechts in nauwe overeenkomst met de waarheid der Schrift, maar ook juist door middel daarvan gewoon is te verrichten; daaruit volgt, dat men dan de werking des Geestes nooit te zeer kan bepalen door een eenvoudig en gezond gebruik van de Waarheid zelf. Want hoe zal men anders ooit met enige vaste en voldoende zekerheid kunnen weten, dat een inwendig werk des gemoeds in ons of in anderen een waar zaligmakend werk des Geestes is, indien men het niet regelmatig en met enige nauwkeurige bepaling aan de duidelijke en fundamentele grondwaarheden van het Woord zal mogen toetsen en behoorlijk beproeven?

Moet niet ons geloof middellijk alleen rusten op de geopenbaarde waarheid van de Geest in de Schrift? Moet niet ieder naar die regel wandelen? Hoe zou iemand dan toch durven beweren en openlijk staande houden, dat de zuivere en wezenlijke grondwaarheden der religie, zover die tot zaligheid nodig zijn door een ieder recht gekend en hartelijk geloofd dienen te worden, een al te grote of te nauwe bepaling zou zijn in de beproeving van het werk des Geestes? Wat zal dan nu in het vervolg de onfeilbare

regel of toetssteen zijn in het christendom, waaraan een ieder zijn geestelijke staat en zijn inwendige bevindingen, daden en werkzaamheden nauwkeurig zal beproeven, of die zaligmakend zijn of niet?

Gewis, zij die zo roepen, dat men Gods werk in de zielen te zeer bepaald behandelt, als men het nauw tracht te binden aan onze wezenlijke en noodzakelijke gereformeerde grondwaarheden, mogen toezien, dat zij deze heilige banden niet allengs verzwakken en in stukken breken, en dat zij, om het christendom te gemakkelijker op te bouwen, het niet mettertijd geheel neer werpen, en door zo'n handelwijze ongevoelig een wijde deur voor de satan openen, om de blinde mensen maar wild en los alles te doen aanzien voor een zaligmakend werk van de Geest, wat er slechts een zweem of gedaante van heeft.”
(Toetssteen I, blz. 105).

„Op zodanige manier worden de tijdgelovigen, de geveinsden en de nabij-christenen meestal wedergeboren en bekeerd, bij welken alles dan ook veranderd en vernieuwd wordt, behalve alleen de binnenste grond van het hart, die altijd steenachtig blijft, en waar **de ploeg van een zaligmakende overtuiging** nooit recht wordt doorgehaald, met die Goddelijke kracht, die er gewis toe nodig is, om het stenen hart weg te nemen en een vlezen hart te geven, Ezechiël 11 : 19.

Maar, helaas!, als de mensen maar eens zo ver in de dwaling vervallen, en zo diep in de strik des satans verward raken, dat zij de allereerste grondwaarheden van het christendom (waarover wij hier bezig zijn te handelen), hebben beginnen aan te zien en te houden, als al te nauwe bepalingen voor het werk des Geestes, zo zullen zij tussen bekering en bekering geen onderscheid meer maken. Dat is dan maar veel te bepaald handelen en al te systematisch en te methodiek werken. De Heere werkt naar hun gedachten op velerlei wijzen, en de weg van de ene kan niet dienen tot een voorschrift voor de weg van een ander.

Nochtans blijft het een zekere instelling van Gods Verbond en een onveranderlijke belofte in alle tijden en eeuwen van de Kerk: En Ik zal hun enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen,

al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hun kinderen na hen, Jer. 32 : 39." (Toetssteen I, blz. 115).

Samenvattend zegt Van der Groe: „Zonder verslagenheid en verbrijzeling onder een gevoel van zonde en toorn, kwam nooit iemand tot de Heere Jezus!" ('Het juk afegenomen', blz. 84).

Toch laat vader Brakel temidden van uitgesproken tegenstrijdigheden in bovengenoemde gedeelten uit de 'Redelijke Godsdienst' het volgende reformatorische geluid horen: Hoofdstuk XXXI, par. VII, punt 4(e), blz. 750:

„Want anders is het een zekere zaak, dat de bekering in een ogenblik geschiedt, in een moment wordt de ziel van dood levend; tussen dood en levend zijn is geen tijd.”

En op blz. 752: „..... doch ook dan zijn ze dood, en zijn niet nader aan het leven, alsof ze die bewegingen niet hadden; die voorbereidingen (die Ds H. ontkent - J.A.-) zijn geen beginselen van het leven.....”

Bij hoofdstuk XXXI, par. XII, blz. 755/756: „Vóór de eerste daad des geloofs is de mens dood, hoe vele voorbereidende bewegingen hij ook mocht ontvangen hebben. Als wij voorbereiding stellen, zo weet, dat wij daardoor niet verstaan beginselen des levens, verre van daar; in al de voorbereidingen is en blijft de mens dood, en zijn daden kunnen Gode niet behagen, hoe deugzaam dat ze schijnen. Het eerste beginseltje des levens ontvangt hij met de eerste daad des geloofs; geloof en leven zijn in de tijd gelijk, maar in de orde gaat het geloof voor, als een oorsprong des levens; want daar is geen leven dan in de vereniging met Christus, Die hun leven is, en het geloof is het middel van vereniging met Christus, waaruit blijkt *de dwaasheid dergenen, die eerst verlooehening, die eerst heiliging zoeken*; deze stellen zich in het uiterste gevaar om nooit wedergeboren te worden.” - Aldus W. à Brakel -

Hoe zijn nu deze tegenstrijdigheden in het bekeringspatroon van Brakel te rijmen? In de eerste plaats door dat hij meer Teellinck heeft nagevolgd dan de duidelijke uitspraken in de Bijbel of de leer der reformatie. In de tweede plaats doordat Brakel (en misschien ook Teellinck) van jongsaf de Heere heeft gevreesd en zo zal het hem moeilijk zijn geweest, zijn eerste geloofsdaad aan te

wijzen. Het gaat dan inderdaad meer trapsgewijze, omdat men reeds wedergeboren is, voordat men tot de jaren des ondersheids is gekomen. Dit neemt echter niet weg, dat uit bovenaangegeven gedeelten, vooral tegenwoordig, zeer verkéerde gevolgtrekkingen worden getrokken. Als dit vanaf de kansel wordt gedaan zijn de gevolgen nog erger, want het gaat hier niet om bijzaken, maar om de gronden der religie!

Over Brakel, Hellenbroek, Smytegelt, e.a. merkt Van der Groe in zijn Briefwisseling nog op (blz. 171), dat het misbruik maken van hun geschriften voorkomen had kunnen worden, als „die Godzalige schrijvers hun goede leer altijd stipt hadden voorgesteld op de manier en naar de methode van de oude theologanten (de reformatoren) en uit *toegefelijkheid* voor onze verdorven en geesteloze tijd daar geen haarbreed van waren afgegaan.”

We lezen verder in het artikel:

Onze Dordtse leerregels omschrijven de wedergeboorte als die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de doden en levendmaking, dewelke God, zonder ons in ons werkt, (III, IV, 12). Zo zouden we door kunnen gaan verschillende gezichtspunten hierover naast elkaar te zetten zonder nochtans het werk van deze getrouwe mannen te verketteren.

Zou Ds H. nog een mooier begin weten te vinden, als de Leerregels in hoofdstuk III/IV, par. 10-13 **de krachtdadige roeping - de begiftiging met het geloof** gaan beschrijven?

„Maar dat anderen, door de bediening des Evangelies **geroepen zijnde**, komen en bekeerd worden,in de tijd **krachtig roept, met het geloof en de bekering begiftigt**, en uit de macht der duisternis verlost zijnde..... in de Heere zouden roemen..... en **dit is die wedergeboorte!!!**

Gelukkig behoeven wij niemand te verketteren of te veroordelen, maar, hetgeen iemand leert mogen — nee, **moeten** — wij ten allen tijde toetsen aan Gods Woord. En als die leer van dat Woord afwijkt, dan behoeven wij daarbij niet te gaan bemiddelen, of schipperen. Al droeg iemand de naam Calvijn of Van der Groe, dan mag dat voor ons geen verhindering zijn om ook bij hun werken de maatstaf en regel van Gods Woord aan te leggen!

Laten de Bereërs ons hierbij tot een voorbeeld zijn, die dagelijks (!!)

 de Schriften onderzochten, of deze dingen alzo waren, (Handelingen 17 : 11).

In het artikel komt dan:

Bij lezing van dit boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' zijn wij geneigd met heel veel van het geschrevene onze hartelijke instemming te betuigen, maar als de schrijver dan gaat concluderen dat het geschrevene in totale tegenspraak is met de hedendaagse prediking in de gereformeerde gezindte blijkt de kortsluiting te ontstaan. Niet zozeer tussen de prediking van vroeger en van die in onze dagen, maar bij de schrijver, die de zaken niet op zijn plaats laat staan maar alleen wil bewijzen hetgeen hij als de waarheid ziet.

Het is een goede zaak als men niet alleen geneigd is z'n hartelijke instemming met de leer van onze hoogbegenadigde vaders te betuigen, maar daar zelfs toe gedrongen te worden. Alleen:, deze boeken zouden met dezelfde Geest gelezen moeten worden als waarmee zij geschreven zijn. Gebeurt dit laatste niet, dan kan men zelfs met zuiver Evangelische termen, gezonde woorden en waarheden en met een gedaante van geestelijke kennis en godzaligheid een zeer fijn spinrag spinnen, terwijl men intussen de kracht van de godzaligheid verloochent.

Als men dan bovendien blijk geeft, de prediking en leer van Ds Van der Groe, en met hem die van vele anderen, in het geheel niet te verstaan, hoe kan er dan van een overeenstemming tussen hun prediking en die van onze dagen sprake zijn? Een confrontatie van 'de leer der Wet' met de prediking en leer, zoals die zich thans op de kansels en in de kerkelijke bladen en stichtelijke boeken opdringt, zou nog tot een heilzame kortsluiting kunnen leiden. Daarbij moet men wel overwegen, dat men bij kortsluiting altijd (voor korte of lange tijd) in het donker komt te zitten!

Wij laten echter *onze* zaken liever op hun plaats staan, want anders moeten wij opzij voor dé Waarheid!

Wij vervolgen het artikel.

De sleutel tot de opening van al deze schijnbare tegenstellingen tussen de leer van Van der Groe en de tegenwoordige predi-

kers, zoals de schrijver meent te signaleren, vinden we op bladzij 81 van het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' Daar wordt een samenvatting gegeven van de reformatorische orde des heils bij Van der Groe.

Bij de reformatorische orde des heils van Van der Groe gaat het vooral om deze wetenschap, dat eerst bij de omhelzing van Christus door het geloof de zaligmakende, evangelische vernedering een aanvang neemt. Dáár en niet eerder, sterft de mens aan de Wet. Geloven is een uit zichzelf gaan, zijn zaligheid buiten zichzelf in Christus zoeken. Dit is de grootste vernedering voor de mens. Dáár bukt hij pas voor God, als het tenminste in geest en in waarheid geschiedt.

Zolang een mens alleen maar heeft voor zijn welverdiende straf, zal hij nooit om genade smeken. De tollenaar in Lukas 18 smeekte wel om genade, maar omdat en doordat hij God aanschouwd had in het eeuwig geldende Offer van Zijn Zoon en daarom „bevende alleen tot Zijn barmhartigheid de toevlucht neemt” (Calvijn). De tollenaar werd immers gerechtvaardigd door het geloof.

Die tollenaarsbede wordt meestal helemaal niet verstaan volgens Gods Woord. Om dit duidelijk te maken herinneren wij aan de tekst: „Sion zal door recht verlost worden, en haar wederkerenden door gerechtigheid”, Jes. 1 : 27. Deze woorden worden door hen, die bij uitstek gereformeerd willen zijn, veelal met bijzonder sterke uitdrukkingen verklaard.

Men stelt het voor alsof men voor een vierschaar gedaagd wordt of een hellevaart doet. Al is het dan zo niet, toch is het een zeer diep besef, dat men een overtreder is van de gehele Wet: in zonden ontvangen en geboren en gans melaats.

Men is daaraan ontdekt door de ontdekkende en overtuigende werking van de Wet, in de hand des Geestes, beschenen door het licht van het Evangelie. Maar dit werkt nog niet de ware vernedering en de ware droefheid over de zonde! Zou in deze toestand de tollenaarsbede over de lippen komen, dan is dat nog geen gelovig gebed, maar integendeel: een handhaven van zichzelf in zijn godsdienst. Men probeert zich nog met een leugen voor God staande te houden. De Waarheid zegt immers, dat er niemand is

die God zoekt, niet tot één toe! (Rom. 3 : 11). Elke poging en iedere zucht van des mensen kant is dan nog zelfbedrog.

Maar, als de Wet nu de zondaar de mond stopt, zodat hij voor God verdoemelijk is, dan is het de tijd der minne en breidt God in Christus de vleugels over zo'n mens uit. En aan zo'n arme wordt nu het Evangelie verkondigd! En wat is dan de inhoud van dat Evangelie? Recht en gerechtigheid buiten ons in Christus. Bijv. Jes. 53 : 5: „Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden!” De Heilige Geest gebruikt daartoe zeer verschillende woorden, hetzij geschreven of gesproken, uit het Woord of uit de prediking, maar de inhoud ervan is altijd: „Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.”

Onze catechismus zegt het zo schoon in vraag 33 t/m 40; men leze daarbij vooral de aangehaalde teksten!

Als nu deze openbaring, de aanvankelijke wedergeboorte of de krachtdadige roeping (het is alles hetzelfde) heeft plaatsgevonden, dan geeft God op hetzelfde ogenblik het geloof (= de echo van de roeping), zoals het in Psalm 27 : 8 staat: „Gij zegt: Zoek Mijn aangezicht; ik zoek Uw aangezicht, o Heere.” (Zie verklaring van Calvijn). Het zoeken begint dus als God ons Zijn aangezicht heeft laten zien; eerst dan komt de tollenaarsbede in waarheid over de lippen. Dán is er waarheid in het binnenste.

Sinds lange tijd — al vanaf 1600 — is men van lieverlede de wedergeboorte, de roeping en de rechtvaardigmaking van elkaar gaan scheiden en daardoor Wet en Evangelie met elkaar gaan vermengen en allerlei trappen gaan stellen in het leven des geloofs. Vandaar is er ook zo'n misverstand over het wezen van het geloof. De z.g. 'bekommerde kerk' is daar slechts een symptoom van. De reformatoren leerden duidelijk, dat die drie zaken wel te onderscheiden zijn, maar niet van elkaar gescheiden kunnen worden. Dat men echter uit het geloof gerechtvaardigd wordt, is óf een onbekende zaak, óf men heeft er de meest verwarde voorstel-

lingen van. Hoe 'bevindelijker' er gepreekt wordt, hoe meer de vervreemding van dit centrale leerstuk der Kerk openbaar komt. Iemand, die thans over de rechtvaardiging door het geloof spreekt, wordt al heel spoedig voor een remonstrant gehouden!

En hoevelen vergissen zich in dit verband ook niet in het woord 'vrijspraak'? Zij draaien de zaken geheel om, doordat zij hetgeen plaats vindt in de krachtdadige roeping niet verstaan. Inplaats daarvan denken zij aan een rechtsgeding, dat in de mens plaats vindt.

We komen daarom nog even terug op de tollenaarsbede en denken hierbij aan *de echo van het geloof op de roeping* (deze uitdrukking is van Caspar Olevianus).

De tollenaar in de tempel zijnde werd geroepen door het Evangelie, dat hem in de offerdienst en alle ceremoniën toeriep: „Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.” Zo was dan zijn gebed de echo van die roeping, of het geloof in het Evangelie, waardoor hij gerechtvaardigd werd. Daar werd hij vrede bij God gewaar (Rom. 5 : 1) net als de stokbewaarder, die zich verheugde, dat hij aan God gelovig was geworden.

De ziel die krachtdadig wordt geroepen, door de openbaring van God, in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, ontvangt gelijktijdig het geloof, waardoor zij Christus met al Zijn weldaden aanneemt. Joh. 1 : 12: „Zovelen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.” Door die macht die zij daar ontvangen, vertrouwen ze zich voor tijd en eeuwigheid, met lichaam en ziel aan Hem toe en ontvangen daarop vroeg of laat de troost dat zij door dat dierbare zoenbloed van Gods Zoon gekocht zijn en uit alle geweld des duivels verlost zijn. Die troost is echter de rechtvaardigmaking zelf niet, maar een vrucht ervan, evenals het „Abba, Vader” roepen.

Nooit dus de weldaad (van de zondenvergeving of rechtvaardigmaking) zonder de krachtdadige roeping of de openbaring van God in Christus of de wedergeboorte!

Het voor de aandacht komen van een tekst als bijv.: „Zoon, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven”, zonder dat God in Chris-

tus Zich geopenbaard heeft, is alleen maar inbeelding en zelfbedrog. Men noemt dat dan wel een vrijspraak, maar ten onrechte, want de vrijspraak wordt aangeboden door het Evangelie, zoals er geschreven staat: „Zo zij u dan bekend, dat door Deze u vergeving der zonde verkondigd wordt”, Hand. 13 : 38. Welnu, in de krachtvolle roeping wordt gezien en beaamd wat daarvan staat in Rom. 8 : 31 en 32: „Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons met Hem ook niet alle dingen schenken?” Dus ook de vergeving der zonden; en deze wordt dan geloofd, zoals dat ook in de 12 Artikelen des Geloofs staat, o.a. op grond van Hand. 10 : 43: „Dezen geven getuigenis al de profeten, dat een iegelijk, die in Hem gelooft, vergeving der zonden ontvangen zal door Zijn Naam.” Zo werd de Moorman gedoopt door Filippus op zijn belijdenis, „dat Jezus Christus de Zoon van God is”, Hand. 8 : 37. De Heilige Doop is toch een zegel en getuigenis van de belofte der vergeving van zonden. Men leze en herleze de Doopsformulieren!

Dus in Christus te zijn is niet een vrijspraak ontvangen te hebben, maar als een ganse ontblote zondaar de belofte van Christus te hebben omhelsd door een waar geloof; met andere woorden: 'Amen' te hebben gezegd op Gods bede, door de middelen ons met Hem te laten verzoenen, 2 Cor. 5 : 19-21. En als daar staat: „En heeft het woord der verzoening in ons gelegd”, dan betekent dit hetzelfde als wat er staat geschreven in Rom. 10 : 8: „Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart. Dit is het Woord, hetwelk wij prediken.”

Het gevaarlijke van de prediking in onze dagen is, dat er ondanks veel rechtzinnige uitspraken geen recht antwoord gegeven wordt op vraag 60 van de catechismus: „Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?” En op vraag 61: „Waarom zegt gij, dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?”

Het gevolg is, dat men binnen de gereformeerde gezindte, waar men de 'oude waarheid' zegt voor te staan, op een vrijspraak wacht, als men zich (zo men meent) vernederd heeft voor God of zich voor een vierschaar gedaagd voelt. Men troost zich dan —ten onrechte— met een tekst, die voor de aandacht komt, bijv.:

„Op deze zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft”, of: „Ik zal Mij doen overblijven een elendig en arm volk”, en zo troost men zich dan met een vernedering en wacht dan —zo zegt men— nog op de 'toepassing'.

Ook hier doen zich weer allerlei nuance-verschillen voor, want anderen zijn evangelischer en menen een vrijspraak ontvangen te hebben in de woorden als: „Zoon, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven.”

Weer anderen zien gezichten of gevoelens een onuitsprekelijke liefde tot de Heere Jezus, Die ze echter niet kennen en met Wie ze zich nog nooit door een waar geloof verenigd hebben.

Wat is het toch een verschrikkelijke zaak, dat deze reformatische leer zo goed als niet meer gekend en beleefd wordt. En wij zijn dubbel gewaarschuwd, omdat wij allen kennis kunnen nemen van de theologie van de reformatoren en die van Van der Groe! Deden wij dat maar op de juiste wijze, dan zouden de verschillen nog wel openbaar komen. Maar wie merkt het op?

Ds H. leert: Niemand kan door de Heilige Geest zaligmakend bearbeid worden indien hij niet *eerst* in Christus is overgeplant. Van der Groe leert: Wie niet *eerst* door de Geest bevindelijk in deze geestelijke dood van overtuiging komt, komt ook nooit in het geestelijk leven van het ware geloof.

Ds H. leert in zijn referaat 'De Heilige Geest in ons persoonlijk leven': „Het eerste werk van Gods Geest is een nieuw hart te scheppen, de doden levend te maken.”

Th. Shepard zegt in 'De gezonde gelovige': „Het eerste wat de Geest doet, als Hij komt om de bediening der apostelen te bekrachtigen is, dat Hij de wereld overtuigt van zonden. Hij werkt niet eerst het geloof, maar overtuigt haar, dat ze geen geloof heeft, zoals in Joh. 16 : 8 en 9 staat, en daardoor ligt ze onder de schuld en de heerschappij der zonden. - blz. 4 -

Ds H. leert: *Eerst* in Christus zijn, *eerst* de Geest van Christus deelachtig zijn en dan zaligmakende overtuigingen. (Let op het meervoud: overtuigingen).

Al de geciteerde schrijvers in het boekje 'Is de leer der Wet ver-

duisterd?' leren: *Eerst* is er de zaligmakende overtuiging, vóór dat de zondaar in Christus overgaat.

De tegenstelling (en die is **werkelijk** niet gering!, denk aan de prediking en de pastorale arbeid!!) moet iedereen nu toch wel duidelijk zijn!

Nadat we deze laatste zinnen goed gelezen hebben, zouden we het hierboven aangehaalde stukje uit het artikel van Ds H. enigszins kunnen wijzigen. Wij doen dat als volgt:

„De sleutel tot de opening van al deze **werkelijke** tegenstellingen tussen de leer van Van der Groe en de tegenwoordige predikers, zoals de schrijver **duidelijk aantoont**, vinden we op bladzij 81 van het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?'

Vervolgens schrijft Ds H.:

In die opgaaf — op blz. 81 — wordt gesteld dat *zaligmakende overtuiging* behoort bij de *onverzoende staat van vijandschap* waarin de mens van nature verkeert. Dus er zijn natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende, in wie toch zaligmakende overtuigingen zijn. Na die zaligmakende overtuigingen laat schrijver dan de inwendige roeping volgen die gepaard gaat met de begiftiging van het geloof.

Nu heb ik altijd geleerd dat de mens van nature dood is in zonde en misdaden, en dat hij geen geestelijk vermogen heeft om Wet noch Evangelie te horen. Maar waar komen dan die zaligmakende overtuigingen vandaan? Door de Heilige Geest? Maar hoe kan iemand door de Heilige Geest zaligmakend bearbeid worden indien hij niet eerst in Christus is overgeplant.

Over het eerste gedeelte van dit stuk gaven wij in het begin al commentaar, zodat wij daar verder niet meer op ingaan.

Bij de zin: „Dus zijn er natuurlijke mensen, de Geest niet hebbende, in wie toch zaligmakende overtuigingen zijn”, willen we eens een citaat van Rutherford laten horen, omdat de ruimte in het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' dat niet toeliet.

Uit 'Christus stervende en zondaren tot zich trekkende' (uitg. Buurman & De Kler - Leiden) nemen wij het volgende over.

„Van nature toch is er een slapende, stomme en zwijgende *consciëntie* in de ziel. Ik zeg niet de Geest der wedergeboorte,

maar een bovennatuurlijke geest moet met de Wet werken, anders liggen zowel de Wet als de zonde dood in de ziel. Alle gevoel van een zondige staat, waartoe het ook dienstig is, is een bovennatuurlijke werk, hoewel het hier in dit werk geen vrucht van wedergeboorte is.” (Blz. 42 - I).

En Stoddard in 'Een leidsman tot Christus' zegt:

„De wijze waarop de Geest werkt, wanneer Hij de mens overtuigt, is, dat Hij *de natuurlijke consciëntie* verlicht. De Geest werkt niet door een **getuigenis te geven**, maar door met *de natuurlijke consciëntie* mee te werken, dat die haar werk doet. *De natuurlijke consciëntie* is het instrument in de hand Gods, om te beschuldigen, te veroordelen, te verschrikken en tot de plicht aan te zetten.” (blz. 75).

Ds H. heeft altijd geleerd dat de mens van nature dood is.

Dat wil dan toch wel zeggen: geestelijk dood ten goede! Want in het kwaad is de natuurlijke mens springlevend, al ziet hij dit zelf niet, omdat hij dat niet wil zien!

Van nature ligt de mens geestelijk dood in zonden en misdaden. In deze staat is de mens er echter totaal blind voor, dat z'n hele wezen uit enkel vijandschap bestaat, die zich vooral openbaart in z'n **ongeloof**.

Natuurlijk heeft zo'n mens geen geestelijk vermogen om de Wet of het Evangelie te horen, maar hij heeft een **geweten!!!** En dat geweten bestaat in kennis (Hier moest de prediking juist rekening mee houden!).

Algemene overtuigingen werken op het geweten, op de hartstochten, op het verstand. Zij verontrusten en benauwen de zondaar en doen hem vrezen voor Gods toorn, zij zetten hem aan tot het werk der Wet om daarmee zijn behoudenis te zoeken en daarin niets onbeproefd te laten.

Maar een algemene en onvolkomen wettische overtuiging vernedert de mens niet geheel en al en maakt hem niet vatbaar voor de vrije genade van het Evangelie. Neen, wij ontvangen dan slechts zoveel kennis en overtuiging uit de Wet, als ons aanzetten en bewegen zal, om met de heidenen een algemeen gevoelen en een algemene droefheid over onze vervreemding van God te hebben

en over ons ongeluk en onze verdorvenheid die daaruit voortkomen enz., en om in onze blindheid meer of minder ernstig naar een weg van godsdienst en van eigen-gerechtigheid te zoeken, waardoor wij God nu weder kennen, beminnen, vertrouwen en eren mochten. Want verder zal een blote wettische overtuiging de mens nooit brengen. Een zaligmakende overtuiging echter werkt vooral op de wil.

Daarin wordt de Wet als het ware geholpen door het geestelijke licht van het Evangelie, zodat eerst nu de hatelijke blindheid en het verdoemelijke ongeloof van de zondaar ontdekt worden en bloot komen te liggen, zodat hij tenslotte door de Wet aan de Wet moet sterven.

(Wie over deze zeer belangrijke verhouding tussen de Wet en het Evangelie in een zaligmakende overtuiging nog wat meer wil weten, verwijzen wij naar de laatste brief in het boekje 'Brieven van Theodorus van der Groe'. Zeer leerzaam!)

Bij de vraag van Ds H.: „Maar hoe kan iemand door de Heilige Geest zaligmakend bearbeid worden indien hij niet *eerst* in Christus is overgeplant?“, willen wij nog een eenvoudig voorbeeld geven.

Daar is iemand, die op zekere dag kiespijn krijgt.

Gelukkig gaat de pijn na een half uur al weer over.

Drie weken later doet zich hetzelfde voor. Alleen: de pijn houdt langer aan. Een halve dag speelt de zere kies op, maar met wat pijnstillende middelen gaat de pijn gelukkig weer over.

Na verscheidene maanden heeft bovengenoemde toestand zich enkele malen herhaald, terwijl intussen de kies hoe langer hoe slechter werd.

(Laten we hiermee de algemene overtuigingen nu eens vergelijken).

Tenslotte stapt op een gegeven dag onze patiënt over de drempel van de wachtkamer van z'n tandarts.

(Hier zouden we in het gestelde voorbeeld de zaligmakende overtuiging *een aanvang* kunnen laten nemen).

En nu vragen we:

Is de patiënt z'n kies en de pijn al kwijt als hij over de drempel stapt?

Is hij de kies en de pijn al kwijt als hij in de wachtkamer zit?

Als het belletje zijn beurt aankondigt?

Als hij de spreekkamer binnenkomt?

Als de dokter de instrumenten klaarlegt?

Wij dachten dat het niet nodig was dit voorbeeld verder uit te breiden. Wel hopen we, dat het duidelijk is.

Ds H. vervolgt zijn artikel met:

Owen zegt: „Geen zegeningen kunnen ons om Christus' wil geschonken worden tenzij in orde der natuur Christus ons eerst is toegerekend.”

(Hier eindigt het eerste artikel van Ds H. in 'De Saambinder' van 8 februari 1973).

Laten wij een *soortgelijke* uitspraak van Ralph Erskine hier aan toevoegen, om goed uit te laten komen dat hier over de genadestaat des geloofs gesproken wordt.

Erskine zegt: „De mens moet eerst *in een staat* van verzoening met God zijn, en *dus* gerechtvaardigd en vrijgesproken, *eer* God enige dienst van hem kan aannemen.”

Het wordt toch wel een allereigenaardigste zaak, om wettische ontdekkingen en overtuigingen te gaan rangschikken onder *zegeningen des geloofs!*

In het tweede artikel in 'De Saambinder' van 15 februari 1973 vervolgt Ds H. met:

Bovennatuurlijke genade is nooit af te leiden van een natuurlijk vermogen en wordt niet verkregen door de uiterste betrachting der natuur.

Het eigenaardige verschijnsel doet zich hier voor, dat Ds H. maar vast blijft zitten aan de gedachte als zouden wij leren, dat een natuurlijk mens nog enig vermogen ten goede zou hebben. Terwijl er toch geen grotere en meer vermetele aanmatiging bestaat, dan zich het geloof zelf maar toe te eigenen, hetgeen Owen 'een geloof van opinie' — d.w.z. een eigen aangenomen geloof, dat zijn zetel alleen heeft in de hersenen, hoewel dit geloof een grote gelijkheid en verwantschap met het zaligmakend geloof kan hebben — noemt.

Wij leren, dat een natuurlijk mens niet alleen niet geloven kan, maar ook dat hij zichzelf niet overtuigen kan! En de mens kan dit niet, omdat hij dat niet wil. Een natuurlijk mens wil de Wet buiten z'n leven en buiten z'n geweten houden. Dit is zijn leven, zijn gerichtheid en zijn gewenste bestaan: Wijk van mij! Hij haat de Wet en zou haar wel willen vernietigen. Dat een natuurlijk mens die haat niet zo naar buiten laat blijken, komt, omdat hij de Wet eenvoudig negeert, net doet alsof zij niet bestaat. En dit alles kan met veel godsdienst gepaard gaan!

In de overtuiging echter komt de Wet tot de zondaar (gedwongen); in het geloof komt de gelovige tot de Wet (vrijwillig).

Laten wij toch de vernedering door de Wet niet verwarren met de droefheid naar God!

Dan volgt in het artikel:

Indien de schrijver over algemene overtuigingen, dewelke in alle mensen kunnen zijn, gesproken had, wij zouden het toegestemd hebben. Maar nu hij een werk der zaligheid stelt in een mens die in een staat van onverzoende vijandschap met God verkeert wijkt hij m.i. toch al te zeer af van de Gereformeerde leer.

Ook dit gedeelte van Ds H.'s artikel voorzagen wij in het begin al van commentaar, waar wij drie stukken samen namen. Daarom vervolgen wij het artikel weer.

Ds H. schrijft:

Hier leert de schrijver hetgeen hij juist wenst te bestrijden namelijk, dat er toch iets goeds in de natuurlijke mens kan zijn eer hij Christus wordt ingeplant door het geloof.

De 'schrijver' (lees: samensteller) leert helemaal niets. Behoeft ook niets te leren. Dat hebben de reformatoren en b.v. Van der Groe al meer dan voldoende voor ons gedaan.

Wel moeten wij hun leer (onverminkt) doorgeven! Al eerder merkten wij op, dat wij in het boekje zelf alleen maar wat verbindende tekst aanbrachten. Wie zich dus tegen de inhoud van het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' opstelt, steigert tegen het 'oude orthodoxe gereformeerde geloof'.

In het begin van zijn artikel beweerde Ds H, dat wij „iets” van de mens zouden eisen om voor genade in aanmerking te komen. Dat „iets” wordt hier zelfs al tot „iets goeds”!

Wij schreven al, dat met dit „iets goeds” toch niets anders bedoeld kan zijn als de verdoemelijkheid en helwaardigheid van de natuurlijke mens vanwege zijn vervloekte staat der blindheid en des ongeloofs.

Bovendien hebben *wij* ook niets te eisen.

Góds Wóórd zegt: Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere, uw God, hebt overtreden (Jer. 3 : 13).

Hierna schrijft Ds H.:

Op deze wijze wordt de rechtvaardiging door het geloof die dan op die zaligmakende overtuiging volgen moet, toch weer de rechtvaardiging *van de zaligmakend overtuigde zondaar* en niet van de *goddeloze zondaar*.

Ook hier komt weer duidelijk openbaar, dat Ds H. niet begrijpt, dat men pas door een zaligmakende overtuiging een goddeloze zondaar wordt. Een goddeloze zondaar dan wel te verstaan als van iemand, die van staat verwisseld is.

Van iemand die door genade kan zeggen: Heere Jezus, Gij zijt mijn zonden, en ik ben Uw Gerechtigheid. (Luther).

In het artikel volgt nu:

Hier komt het dodelijk, gevaar openbaar van een vermenging van Gods werk en mensenwerk. De mens moet eerst zo en zo-ver komen en dan redt God hem. Altijd weer dat *toch iets zijn*, al is het maar een *ontdekte*, een *overtuigde* zondaar. Toch weer dat *pasklaar* maken van de natuurlijke mens om *geschikt* te zijn genade te ontvangen.

Als we nu alleen eens datgene aandachtig wilden lezen, wat we van Boston in het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' op de blz. 23 t/m 28 overnamen, dan is het toch wel duidelijk dat het juist dat 'iets te zijn' of dat 'iets mee te brengen' is, wat de mens uit handen geslagen moet worden!

„De mens moet eerst zo en zo-ver komen en dan redt God hem”, zegt Ds H. Dat 'zo en zo-ver komen' beschrijft Boston aldus:

„En terwijl hij in die toestand is, ziende zichzelf waarschijnlijk weggevaagd te zullen worden met de vloed van Gods toorn, en nochtans *onmachtig* om ook maar één hand uit te steken om een tak van de Boom des Levens aan te grijpen, wordt hij opgenomen en ingeënt in de ware Wijnstok, de Heere Jezus Christus, Die hem de Geest des geloofs schenkt.” (blz. 28 boekje).

Vervolgens Ds H. in zijn artikel:

Hier moet de mens zelf weer aan het werk om vóór de waarachtige wedergeboorte zaligmakend overtuigd te worden van zijn zonden. Hoe moet ik aan die kracht komen? Uit mijzelf heb ik die kracht niet en de Geest van Christus heb ik niet want ik ben Hem niet ingeplant zolang ik leef in een onverzoude staat van vijandschap met God. Dit is vermenging van Wet en Evangelie. Gods werk in coöperatie met mensenwerk. Het wordt alleen iets gevaarlijker gebracht dan door de Remonstranten.

Dat zelf werken van de natuurlijke mens staat juist de overtuiging geheel in de weg.

Deden we nog maar ons best om een ontdekte, een overtuigde zondaar te zijn! Probeerden we ons nog maar pasklaar en geschikt te maken om genade te ontvangen.

Het is het verdoemelijk ongeloof, dat zelfs al een algemene overtuiging onmogelijk maakt. De natuurlijke mens onderwerpt zich der Wet Gods niet, want het kan ook niet. (Rom. 8 : 7).

Nog eens: Probeerden we nog maar een ontwaakte, een ontdekte zondaar te zijn. Dat zou waarschijnlijk zeer velen nog enigszins in bedwang houden om zich het geloof — al is het dan ook wel in een moeilijke en ernstige weg — van lieverlede aan te matigen. Het bedenken des vleses is vijandschap tegen God.

Zal nu een natuurlijk mens als vijand met God verzoend worden, dan zal die mens zich toch eerst als een zodanige moeten herkennen en daarop zijn vijandschap moeten erkennen. Dit laatste gebeurt pas *in* een zaligmakende overtuiging.

En als de Heere zo iemand daarna genade bewijst, dan heeft hij vrede bij God, door de Heere Jezus Christus.

Let wel: vrede *bij* God door de Heere Jezus Christus, terwijl hij

in zichzelf (voor het eerst door de zaligmakende overtuiging) een om-en-om goddeloze zondaar wordt!

Maar, nu in Hem, zijn ze meer dan overwinnaars.

Hij wast, zij worden minder. En hoe meer ze dat doen, hoe meer zij ook opwassen en toenemen in de genade en de kennis van hun Heere en Zaligmaker Jezus Christus! (2 Petr. 3 : 18).

Hoe staat dat ook al weer in onze Dordtse leerregels?

.....opdat zij zouden verkondigen de deugden Desgene, die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, en opdat zij niet in zichzelf, **maar in de Heere zouden roemen**, gelijk de Apostolische geschriften doorgaans getuigen. (III/IV-X).

Dat deze leer dan voor Remonstrants doorgaat, is geen vinding van de laatste tijd.

Om deze leer werd Van der Groe uitgemaakt voor een Hattemmist (= een bijzonder soort remonstrant); de Erskine's voor antinomianen; de reformatoren voor ketters; de apostelen voor sektariërs en de Heere Jezus zelf voor een godslasteraar.

Ds H. schrijft verder:

Men brengt het hier onder het roepen: de Wet, de Wet moet gehandhaafd worden. Kreten waar veel tobende zielen vanwege hun vaak klein geloof maar al te veel geloof aan hechten, zolang zij geen besef hebben dat het recht Gods in de Wet geëist, door Christus volmaakt is volbracht en gehandhaafd.

Dat de Wet gehandhaafd moet worden en bovendien moet worden toegepast overeenkomstig ieders staat, zowel voor de oprechte als voor de geveinsde gelovigen, gaven wij al aan op blz. 82 van het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?'

Want al wil de natuurlijke mens zich niet met de Wet inlaten, dan is het toch wel in z'n macht om daar kennis van te nemen. De mens is een redelijk schepsel. Hij kan deze zaken verstandelijk overwegen en beoordelen.

Over de beide eerste taken van de Wet gaven we meer dan voldoende weer in ons boekje. Toch wilden we bij dit gedeelte uit Ds H.'s artikel niet nalaten nog het een en ander weer te geven uit hetgeen Van der Groe schrijft in de Voorrede op het boek

'Blijde boodschap in zware tijden', door Ralph Erskine, deel 3 uitg. Malga - Nijkerk, 1859. Van der Groe zegt daarin o.a.:

„Laat iedereen, die van 's Hemels Geest tot zaligheid begeert overtuigd te worden, ook arbeiden om een ernstig gebruik te maken van het gepaste en noodzakelijke hulpmiddel der Goddelijke Wet.

Ofschoon het blote Woord en alle andere geordineerde middelen ons niet kunnen helpen zonder de Geest, zo zal ook de Geest ons geenszins helpen zonder het Woord en de middelen, maar die beide moeten altijd samen gaan.

Zoals een geneesheer, die iemand van blindheid of van enige andere kwaal zal genezen, daartoe gepaste en dienstige middelen gebruikt, die van God zelf daartoe zijn geschapen, zo gebruikt ook de Heilige Geest onder alle middelen bijzonder dat van de Wet, om onze ogen inwendig te openen bij het heldere Licht Gods, dat door de werking van de Geest daarvan allengskens en steeds meer en meer gevoelig afstraalt in onze harten.

Deze Wet wordt ons in haar ganse uitgebreidheid de hele Heilige Schriftuur door voorgedragen; niet slechts alleen in uitdrukkelijke geboden, maar ook in allerlei soort van Goddelijke vermaningen, bestraffingen, dreigementen, kastijdingen en oordelen en in menigvuldige voorbeelden, zowel goede als kwade, waarvan de Heilige Schrift geheel vervuld is en die daarom ook de Wet des Heeren genoemd wordt.

Hier behoort de mens nu een aandachtig en naarstig gebruik van te maken met de hulp des Heiligen Geestes, want door de Wet is toch de kennis der zonde, Rom. 3 : 20.

Hij die zichzelf niet aandachtig en aanhoudend wil spiegelen in de Wet, die heeft niet te verwachten dat hem de Geest ooit recht, tot zaligheid, van zonden zal komen overtuigen.

Indien wij Gods Wet willen verachten en verwaarlozen, dan verachten wij ook de genade van des Geestes overtuiging, die toch in ons niet gewerkt wordt, dan door een bedaarde en aandachtige beschouwing en gebruikmaking van de Wet. Want het Gebod is een lamp en de Wet is een licht, Spr. 6 : 23.

Laten zij dan toch wel terdege zoeken in Gods Wet te studeren, die daar begeren van Gods Geest tot zaligheid recht overtuigd te worden. Wij moeten — onder een ernstig uitzien, zoeken en bidden om de Geest — trachten onze zielen dagelijks op te brengen tot de Wet Gods, indien wij ooit begeren een rechte kennis van onze zonden en van onze doemwaardige staat te bekomen.

Wij moeten met aandacht trachten stil te staan:

-1- Bij die hoge, almachtige en heilige God, die ons de Wet tot een volmaakte regel van ons leven gegeven heeft. Och, wij moeten ernstig arbeiden Hem recht te kennen, wat een geduchte en vreeselijke God Hij is, teneinde wij niet langer zonder Zijn vrees mogen wandelen.

-2- Wij moeten de inhoud van de Heilige Wet en van al haar geboden aandachtig steeds overdenken en die recht grondig trachten te verstaan, hoe volmaakt, heilig, rechtvaardig en geestelijk die liggen en hoe uitgebreid over al ons doen en laten, zowel naar de ziel als naar het lichaam.

-3- Wij moeten ook de gestrengte en heilige vloek der Wet verstaan en wat het zeggen wil: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het Boek der Wet, om dat te doen, Gal. 3 : 10. Hier moeten wij terdege bij onszelf overwegen, dat dit de uitspraak en het vonnis over alle mensen is, zonder onderscheid, van een God, die oneindig heilig, rechtvaardig, almachtig en waarachtig is, en die eer zal ophouden God te zijn, eer Hij dit woord weer zal inhalen. Hier moeten wij met aandacht bij stil staan en zo lang roepen om de Geest van Christus, tot dat wij deze geduchte vloek der Wet eens recht met onze harten, in een heilige vrees en beving mogen geloven.

-4- Verder moeten wij dit alles, met de hulp des Geestes, dan ook persoonlijk toepassen op onszelf, en onszelf zoals we zijn, neerleggen bij die heilige en volmaakte Wet van God en met een ernstige aandacht van ons hart onze staat en ons gehele leven in handelen en wandelen van onze geboorte af aan overdenken.

En ziet, hier zullen wij door de Wet eindelijk, van Gods Geest, gebracht worden tot een rechte kennis en overtuiging van onze zonden.

Dan zullen wij zien, wat voor gruwelijke mensen, wat voor snode en verdoemelijke monsters van goddeloosheid wij voor God zijn en hoe het beste dat aan ons is, enkel en alleen zonde, onreinheid en geveinsdheid is. Hoe er werkelijk van de voetzool af tot het hoofd toe, zowel van binnen als van buiten, niets geheels aan ons is, maar enkel wonden, striemen en etterbuilen, Jes. 1 : 6.

Hier zullen wij nu, in het licht der Wet en des Geestes, zeer levendig gewaar worden, dat wij geheel, met al onze werken, onder de vloek en toorn Gods liggen en dat wij totaal gevangen zitten in de slavernij der zonde en des satans en in de macht der hel en des doods.

Ja, hier zullen wij ook onze dodelijke onmacht gewaar worden en hoe wij van onszelf, zonder Christus, niets kunnen doen tot verlossing of behoudenis onzer zielen, omdat wij met een zo almachtige en rechtvaardige God te doen hebben, Die te rein van ogen is, dan dat Hij het kwaad zou zien, Hab. 1 : 13, en Die ook zelfs de minste zonde met de eeuwige dood en verdoemenis wil straffen. Bovendien hebben wij ook zo'n boze, goddeloze, vijandige en ongelovige natuur, en liggen wij zo gans gebonden in de macht en slavernij des satans, dat wij daarom alzo weinig met de zonde kunnen ophouden, of tot Christus kunnen komen door het Evangelie, als een moorman zijn huid zal veranderen, of een luipaard zijn vlekken, Jer. 13 : 23.

Dit zal ons dan eindelijk geheel doen wegzinken in een levendig en ten uiterste smartelijk en benauwd gevoelen van onze verloren staat, en ons het leven onzer hand alzo doen verliezen, dat wij zullen zeggen: Het is buiten hoop, Jes. 57 : 10.

En, als het met onze zielsovertuiging tot zo ver waarlijk gekomen is, door de almachtige werking van des Heeren Geest, dan zijn wij de rechte voorwerpen geworden voor een geestelijke openbaring van Christus aan onze harten, door het Evangelie en door de werking van diezelfde Geest.

Want hier komen wij dan in de grond geheel te sterven aan de Wet, die nu onze tuchtmeester wordt tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden, Gal. 3 : 24.

En zo gauw wij eenmaal waarlijk aan de Wet komen te sterven

met onze harten, ontvangen wij aanstonds het nieuwe leven van Christus en van Zijn genade en Geest in ons binnenste, door het geloof, en gaan dan nu door Christus over in een verzoende en kinderlijke staat met God.

Zo lang nu een mens weigert om, bij het heldere licht van Gods Woord en Geest, een rechte kennis van zijn zonden te nemen, en van het onuitsprekelijke gewicht zijner geestelijke ellenden, waar hij van nature, als een kind Adams, geheel machteloos in verzonken ligt, zo zal hij ook zijn ogen niet openen, om enige andere Goddelijke waarheid recht te kennen."

Een opmerking van Van der Groe over het lezen van stichtelijke boeken geven we uit die Voorrede hier ook nog door:

„Indien de mensen al goede en geestelijke geschriften lezen, die in hun soort ten hoogste voordelig en stichtelijk zijn, zo zijn die nochtans niet zo eigenlijk gepast naar hun staat en dienstig voor hun eigen geval.

Gelijk als bijvoorbeeld, indien een onwedergeboren mens, die in de grond van zijn hart door Gods Geest nog niet veranderd is, maar die slechts alleen in algemene ontwakingen en bekommelingen gaat over zijn staat, zich dan wil bezig houden met het lezen van zulke boeken, die de innigste en bevindelijkste zaken van het Christendom en de velerhande gevallen, wegen en plichten der Godzaligheid behandelen; of indien een eenvoudige en ongeleerde zich wil ophouden met de hoge verborgenheden van de leer des Evangelies, die de vaste spijs en het voedsel voor geoefende verstandens zijn; wie ziet niet, dat de zodanigen met al hun lezen geenszins in de weg zijn van directe stichting voor zichzelf?

Een bekommerde, die nog *buiten* het geloof leeft in een onwedergeboren staat, moet allereerst zulke boeken lezen, die tot ontdekking van des mensen ellende geschreven zijn en van de weg om met Christus door een ongeveinsd geloof te verenigen, en alzo van Gods Geest tot een bekeerde en wedergeboren staat gebracht worden."

(Voor hen schreef Van der Groe speciaal het boekje 'Het juk afgenomen' -J.A.-).

Wij zijn nu bij het laatste gedeelte van het artikel van Ds H. ge-

komen, waarin hij zich beroept op Alexander Comrie. Alleen voegt Ds H. in dit gedeelte van z'n laatste artikel nog enkele dingen in uit Bunyan's 'Christenreis'.

Wij willen dat stukje hier eerst overnemen en van commentaar voorzien, om dan straks nog wat over Comrie op te merken.

Ds H. schrijft:

Bij het lezen van dit boekje moest ik denken aan de Christenreis van Bunyan. Daar was het "Wereldwijs" die de belaste en vermoeide Christen de weg wees naar mijnheer Wettisch zodat de arme Christen gehoor gevende aan zijn valse voorspiegelingen bijna bezweek onder de vloek van de Sinai, en ternauwernood door Evangelist terecht gebracht werd en weer op het spoor naar Sion gezet werd. Niet Evangelist wees Christen naar Sinai, maar Wereldwijs en Wettisch. Met Paulus vraag ik: „Hebt gij de Geest ontvangen uit de werken der Wet of uit de prediking des geloofs?”

Meer achterin 'De Christenreis' komt een gesprek voor tussen Christen en Hopende met een zekere heer "Onkunde". Op de inhoud van dat gesprek kunnen wij hier niet ingaan; laat iedereen het vooral goed nalezen!

Gaat men echter 'De Christenreis' van Bunyan gebruiken om er de orde des heils mee voor te stellen, dan kunnen in dat geval tegen verschillende allegorische voorstellingswijzen gegronde schriftuurlijke bezwaren worden ingebracht, vooral ook als men 'De Christenreis' vergelijkt met een ander boek van Bunyan: 'Genade overvloeiende voor de voornaamste der zondaren'.

Uit zo'n voorstelling van zaken komen voor de theologie dan weer nieuwe misvattingen voort, zoals de woorden van Ds H: hier weer bewijzen.

Immers: 'de belaste en vermoeide *Christen*' en 'de arme *Christen*' zoals Ds H. die hier noemt en bedoelt is daar nog geen waarachtig **Christen**, hoewel dat volgens Ds H. hier met Christen toch wel het geval is.

Nu rest ons nog het laatste gedeelte van Ds H.'s artikel. Wij verzoeken de lezers de twee door Ds H. geciteerde gedeelten van

Comrie, zoals die door hem aan het einde van z'n tweede artikel zijn weergegeven en door ons vóór in dit boekje zijn overgenomen. goed na te lezen, aangezien wij die gedeelten hier niet nogmaals afdrucken of van commentaar voorzien.

Wel wilden we nog enkele zaken betreffende Comrie en z'n theologie hier beknopt aan de orde stellen.

Het valt Ds H. op, dat de naam van A. Comrie niet één keer in het boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' genoemd wordt.

Vooraf willen wij verklaren, dat ons altijd een bijzondere hoogachting voor zowel Comrie als Van der Groe voorgehouden is! Dat men de naam van Comrie in het boekje niet tegenkomt is een gevolg van het feit, dat hij afwijkt van de leer der reformatie en dus ook van Van der Groe.

Dat de leer van Van der Groe door ons als norm gebruikt wordt, komt, omdat hij zo krachtig teruggrijpt op de reformatoren. (Zie zijn 'Beschrijving van het oprecht en zielzaligend geloof', achter in dit boekje opgenomen).

Van der Groe zag inderdaad, wat anderen — vóór en ná hem — niet zagen.

Voor een scherpe prediking en werking der Wet zoals Van der Groe die voorstelt in zijn geschriften, is in de theologie van Comrie geen plaats. (Zie o.a. het tweede artikel van Ds H.).

Dat kan ook niet anders, als men bijv. een abstract begrip als 'het geloofsvermogen' invoert.

De gereformeerde predikant Dr. A.G. Honig schreef in 1892 een dissertatie over Alexander Comrie. Vier jaar later gaf hij de zevende Zondag van Comrie's Catechismusverklaring in een apart werkje uit.

Uit de Inleiding van het boekje nemen wij de woorden van Dr. Honig over.

„Ten gerieve van de lezers zij het mij voorts nog gegund Comrie's zienswijze kort weer te geven. De uitverkorenen wordt het geloof als vermogen (potentia) bij de wedergeboorte ingeplant en door dit geloof wordt hij in Christus ingelijfd.

In dit geloof als vermogen zitten in: het beginsel van de kennis, van de toestemming en van het vertrouwen, welke drie stukken

God de Heilige Geest door het Woord en door de sacramenten te voorschijn doet komen. Het aldus tot „dadelijkheid” (actus) overgaande geloof richt zich allereerst op de Christus, en wel, zoals Hij voor ons treedt in 't gewaad der Schriftuur; leidt dan tot bekering en is eindelijk het middel, waardoor de zondaar in de vier-schaar zijner consciëntie gerechtvaardigd wordt. Ook de uitverkoren kinderen, die vroeg sterven, hebben alzo dit „zaad des geloofs” ontvangen.

Maar juist omdat dit geloof bij de wedergeboorte geschonken wordt, mag men 't hongeren en dorsten naar Christus niet als een conditie, waarop de Heere het geloof geeft, beschouwen (veeleer zijn het bewijzen, dat men het geloof reeds ontving) en nog veel minder het geloof als een werk des mensen, waarmee hij Gods genade verdient, omschrijven.” - Aldus Dr. Honig. -

Wij kunnen een vergelijking tussen de theologie van Comrie (1706-1774) en die van Van der Groe (1705-1784) hier niet verder behandelen, maar het zou de moeite waard zijn dat onderwerp eens grondig te gaan bestuderen!

Voor de Kuyperiaanse leer van de 'veronderstelde wedergeboorte' is ook Comrie de grondlegger geweest! (De gereformeerde predikant Ds J. de Boer schrijft in het 'Woord vooraf' van zijn dissertatie „De verzegeling met de Heilige Geest volgens de opvatting van de Nadere Reformatie” onder andere: „In mijn ouderlijk huis waren 'de oude schrijvers' in ere, vooral Brakel en Comrie.”

Hier wordt Van der Groe net zo min genoemd als in de dissertatie zelf, die -let wel- de nadere reformatie-tijd behandelt!).

Trouwens: heel vaak wordt Comrie in bepaalde kringen binnen de gereformeerde gezindte op de kansels aangehaald, of geciteerd in de kerkelijke bladen, terwijl dat met Van der Groe practisch nooit het geval is!

De leer van Comrie was het, die voor een groot deel de theologie in de gereformeerde gezindte bepaalde en nog steeds bepaalt. Comrie was en is dé leraar, terwijl Van der Groe een ziener werd. Een ziener kunnen we allemaal op z'n tijd nog wel eens gebruiken om er de toekomst donker mee in te zien, maar een leraar volgt men na; door diens leer wordt men opgebouwd in z'n gods-

dienst, waarin de volgelingen dan veelal erger dwalen dan een leraar ooit deed.

Eigenlijk is het jammer dat de mensen, die Van der Groe een brief schreven en daarin om een antwoord aangaande hun geestelijke staat vroegen, ook niet een zelfde brief aan Comrie gericht hebben. In de beantwoording zou het verschil tussen Van der Groe en Comrie ook wel heel duidelijk aan de dag gekomen zijn!

Wij moeten dat verschil niet proberen weg te cijferen, want het gaat hier om de allerbelangrijkste en meest wezenlijke zaken van het geloof. „Wie dwaalt in het wezen van het geloof, dwaalt in de grond der zaligheid”, aldus Van der Groe.

Men leze in dit verband ook eens aandachtig, wat Comrie schrijft in z'n verklaring van de 7e Zondag (uitgave J.J. Groen & Zn. Leiden, z.j. blz. 91 - 94, par. CC).

Uit de dissertatie van Dr. C. Graafland 'De zekerheid van het geloof' (uitg. Veenman, Wageningen 1961) geven wij hieronder nog enkele opmerkingen en citaten door, die men in hun verband kan nalezen op de blz. 218 t/m 234 van zijn studie.

„Comrie bouwt zijn geloofsbeschouwing op vanuit zijn kijk op het geloofsvermogen. Aan de inplanting daarvan gaat een vereniging tussen Christus en de uitverkorene vooraf, dus als deze nog in zijn natuurstaat en derhalve nog in Adam een kind des toorns is. In deze vereniging onderscheidt Comrie dan weer: (1) een natuurlijke vereniging; (2) een wettelijke vereniging, en (3) een verbondsvereniging.

In de tweede plaats noemt Comrie de vereniging, die in 'de tijd der minne' geschiedt.

De verbinding tussen deze twee verenigingen wordt door Comrie niet duidelijk gemaakt en daardoor ontstaan er tegenstrijdigheden in zijn voorstelling van zaken.

Dit wordt mede veroorzaakt door de al te wijsgerige en abstracte visie, die Comrie er ten aanzien van het geloofsvermogen op na houdt. Daarin maakt Comrie onderscheid tussen de hebbelijkheid en de dadelijkheid des geloofs. Het laatste ontstaat door de bevruchtende ontmoeting tussen het geloofsvermogen en het Woord Gods.

Ook maakt Comrie een scherp onderscheid tussen het Woord en Christus, tussen het woordelijke en het wezenlijke, tussen geloof en geloven.

Vervolgens is daar het onderscheid tussen de directe en de reflexieve geloofsdaden; de eerste richten zich op de goddelijke waarheid, de tweede op de persoonlijke genadestaat. Hieruit ontstaat dan ook weer het onderscheid tussen de zekerheid van het kinschap Gods en de zekerheid van de oprechtheid van het geloof, d.w.z. een onderscheid tussen heilszekerheid door onmiddellijke verzegeling en geloofszekerheid door middel van de sluitrede.

Ook neemt Comrie de onderscheiding tussen de zekerheid des geloofs en de zekerheid des gevoels op. Deze laatste onderscheiding is een gevolg van de beloftebeschouwing, waarin de belofte en de beloofde zaak ook weer van elkaar gescheiden worden.

Dan is daar ook nog de onderscheiding tussen de dadelijke en de lijdelijke rechtvaardiging. Eerstgenoemde rechtvaardiging fundeert Comrie in 'de raad des vredes'. Zo komt hij tot de rechtvaardiging van eeuwigheid. De lijdelijke rechtvaardiging is dan het middel waardoor de zondaar in de vierschaar zijner consciëntie gerechtvaardigd wordt.

Bij de bovengenoemde twee verenigingen, blijkt de (tweede) vereniging met Christus door het geloof een openbaring in de tijd te zijn van wat reeds van eeuwigheid aanwezig was, vóór het geloof, in het verbond tussen de Vader en de Zoon.

Het abstract-wijsgerig denken van Comrie komt in deze beschouwingen wel duidelijk naar voren.

Na deze opmerkingen ook nog enkele citaten uit Dr. Graafland's studie:

Blz. 222: Bij zijn beschouwing en opvatting over het geloofsvermogen ontkomen we niet aan de indruk, dat Comrie hier op een al te wijgerige en abstracte wijze spreekt over de genade.

Blz. 227: Wij bemerken het grote verschil met Calvijn.(!) Bij Comrie wijst het leven uit de belofte op een zwak en wankelmoedig geloof. Bij Calvijn drukt het gericht zijn op de belofte juist de vastigheid van het geloof uit.

Blz. 234: Vandaar dat de verwezenlijking van Comrie's uiteindelijke doel, de terugkeer tot de theologie der Reformatie, *mislukt moet heten*. Wel tracht hij veelvuldig de overeenkomst tussen hem en de Reformatoren aan te wijzen, waarbij hij vooral zich beroept op Calvijn, de Ned. Geloofsbelijdenis, de Dordtse Leeregels, de Heidelb. Catechismus en vooral de Westminster Catechismus en vele andere; maar de grondconstructie van zijn denken verhinderde hem *deze bronnen in hun eigen betekenis te verstaan*. Daartegenover heeft zijn conceptie wel meegewerkt aan een nog diepere inwerking van *een substantieel genadebegrip, dat later in Kuiper's theologie een bedenkelijke uitwerking kreeg*.

Daarbij werkte Comrie's nadruk leggen op de „habitus-” tegenover de „actus fidei” een lijdelijkheid in de hand, die eveneens *in latere tijd funest is gebleken!*” – Aldus Dr. Graafland. –

Wij zouden alle theologen van de gereformeerde gezindte in Nederland op willen roepen om bij hun dagelijkse studie ook het volgende onderwerp te gaan onderzoeken en bestuderen: 'De theologie van Theodorus van der Groe (1705-1784) vergeleken met die van Alexander Comrie (1706-1774).'

Als men dan aansluitend aan die vergelijking ook eens objectief de uitwerking van hun theologieën tot op de dag van vandaag met elkaar vergeleek, dan zou dat voor gereformeerd Nederland misschien een begin kunnen zijn om tot een bepaald inzicht te komen. En zulk een inzicht zou tot een bepaalde bezinning kunnen leiden! Misschien verschijnt er dan ook nog eens (?) een 'Belijdenis' in plaats van een 'Getuigenis'!!!

De artikelen van Ds H. eindigen met:

Tot besluit raden wij de lezers aan zelf de werken van de in dit boekje genoemde schrijvers te lezen. Een ieder kan dan persoonlijk leren dat de in dit boekje opgesomde citaten niet de inhoud van hun leer geweest is.

De raad, die Ds H. aan de lezers geeft onderschrijven wij van harte! Maar Ds H. weet maar al te goed, dat het tegenwoordig ook 'in onze kringen' met het onderzoek zeer droevig gesteld is.

Gingen ook de gewone kerkmensen deze zaken eens aan een nader onderzoek onderwerpen en genoemde boeken lezen, dan zou-

den zij tot de (hopelijk ontstellende!) ontdekking kunnen komen, dat er inderdaad een 'leer der Wet' geweest is, maar dat gereformeerd Nederland niet naar de stem des Heeren heeft willen horen; dat Nederland God en Zijn geboden heeft verlaten en zich andere goden naar zijn lust verkoren heeft.

* *
*

De opmerking van Ds De Gier in 'De Saambinder' van 8 maart 1973 voorzien wij niet van commentaar.

Uit zijn woorden blijkt duidelijk, dat de artikelen van Ds H. geen persoonlijke, maar een kerkelijk-theologische gedachtengang weergeven, die zich zeker niet alleen tot een bepaalde kerkformatie beperkt.

Met de nodige nuance-verschillen spint en weeft men een vermeniging van Wet en Evangelie zeer listig door de hele z.g. gereformeerde gezindte heen.

Wij zouden ons over deze toestand terecht zeer diep schamen, als wij maar ogen hadden om onze grote blindheid op te merken. Het moge daarom de Heere behagen, om nog met Zijn Heilige Geest onder ons terug te keren, hoewel wij zulks totaal verbeurd en verzondigd hebben.

J. Alderliesten.

Enkele opmerkingen bij de rest van dit boekje.

Op de volgende bladzijden willen wij eerst de 'Geloofsbeschrijving' van Van der Groe opnemen.

Deze geloofsbeschrijving stelde Van der Groe omstreeks 1742 op. Het geschrift ontstond op verzoek van een aantal vrienden van Van der Groe en was er later de oorzaak van, dat Jacob Groenewegen op heftige wijze reageerde in een briefwisseling, die hij met Adriaan van der Willigen naar aanleiding van dat geschrift voerde.

* *
*

Omdat in een bepaalde brief van Van der Groe aan een vriendin zijn theologie ook zo duidelijk naar voren komt (vooral wat betreft het aanbod van genade), laten we die brief achter zijn geloofsbeschrijving volgen.

Wij doen dat ook, omdat deze brief niet opgenomen is in het boekje 'Brieven van Theodorus van der Groe'.

* *
*

Tenslotte zijn wij er van overtuigd geheel in de geest van Van der Groe te handelen, als wij achter bovengenoemde brief van Van der Groe nog enkele bladzijden met voor zichzelf sprekende woorden van Johannes Calvijn afdrukken, om in laatstgenoemde de hele reformatie te eren.

* *
*

De schrijver.

BESCHRIJVING

van het

OPRECHT EN ZIELZALIGEND GELOOF

door

THEODORUS VAN DER GROE

in leven predikant te ROTTERDAM-Kralingen

Deze 'Geloofsbeschrijving' is genomen uit het boekje getiteld: 'Beschrijvinge van het Oprecht en Ziel-zaligend Geloove, door Theodorus van der Groe, in leven predikant te Kralingen.

Nevens enige brieven van Jacob Groenewegen, Adriaan van der Willigen en Theodorus van der Groe, waarin deze stof breder behandeld en door de twee laatsten tegen de eerste wederlegd en verdedigd wordt.'

Genoemd boekje telt 192 bladzijden en is een uitgave van E. van Praag te Rotterdam, z.j.

Het is tot nu toe alleen nog maar antiquarisch verkrijgbaar.

BESCHRIJVING

van het

OPRECHT EN ZIELZALIGEND GELOOF

Mijn waar en eigenlijk gevoelen van het oprecht en zielzaligend geloof heeft geen brede voorstelling of verklaring nodig. Ik be-
lijd, dat ik geen ander oprecht en zielzaligend geloof ken, dan
hetgeen onze catechismus met name in zondag 7 uitdrukkelijk
leert. Hoe het geloof ook beschreven mag worden, ik weet het
niet beter of wezenlijker te beschrijven dan het daar in de cate-
chismus beschreven wordt. Ook omhels ik alle beschrijvingen, die
overeenstemmen met die van de catechismus; maar ik verwerp al
dergelijke beschrijvingen, die in de grond of het wezen van de
zaak daar niet mee overeenkomen. Ook verklaar ik geen nieuw of
beter licht in de leer des geloofs te hebben. Zoals de catechismus
en al onze symbolische boeken of formulieren enz. de eerste re-
formatoren met daarbij geheel eenparig al onze oudste godgeleer-
den van het geloof leren en gevoelen, zo gevoel en leer ik daar
ook van en ik wijk daar geen haarbreed vanaf.

Hier houd ik mij volkomen aan de oude paden en ik erken, dat
dit alleen de rechte weg is. Wat er ook in latere tijd — onder voor-
wendsel van nader en beter licht, meer onderscheiden kennis,
enz. — over het geloof geleerd is of nog geleerd wordt, toch houd
ik mij aan de eenvoudige en ware oude leer des geloofs, zoals die
algemeen in onze gereformeerde kerk aangenomen is uit Gods
heilig Woord en met het dierbare bloed en de vervolgingen van
duizenden zalige martelaren is bevestigd.

Ik ben in mijn gemoed overtuigd, dat onze oude rechtzinnige
godgeleerden, die de Heere gebruikt heeft om de leer en de kerk
van het pausdom te reformeren, een zeer grondige en ware ken-
nis van het zaligmakend geloof gehad hebben. Als er daarom in
deze tussen de oude en nieuwe godgeleerden verschil is, dan ver-
klaar ik zonder enige schroom, dat ik mij geheel bij de ouden
voeg en dat ik door Gods genade bij hun geloof, zoals zij dat ons

voldoende en allen eenparig in hun geschriften beschrijven en leren, altijd wil leven en sterven.

Mocht deze belijdenis van mij echter geen voldoening geven en eist men van mij een bredere en verdere beschrijving, dan wil ik mij geenszins onttrekken.

Ik acht, dat het oprecht geloof bestaat uit twee delen, te weten: kennis en vertrouwen. Over de kennis zal ik hier korthedshalve niet uitweiden, omdat daarover geen bezwaar bestaat; maar over het vertrouwen, hetgeen voornamelijk het wezen des geloofs is waar het hier alleen op aankomt, zal ik mijn waarachtig gevoelen hier neerstellen met de eigen woorden van Willem Teellinck in zijn 'Huysboeck' op blz. 100, omdat ik geen betere woorden kan vinden om mijn gevoelen uit te drukken. Zij luiden aldus:

„Wat het vertrouwen betreft, hetwelk het andere deel des geloofs is; dat is een verzekerdheid des harten, steunende op de beloften Gods, die in het Evangelie geopenbaard zijn, welke een christen heeft, dat al zijn zonden om Christus' wil vergeven zijn. Dit scheidt het zaligmakend geloof van alle andere soorten van geloof, want de duivel gelooft ook, maar hij heeft geen vertrouwen op de genade Gods, maar hij beeft, Jac. 2 : 19. Zo geloven ook veel mensen, dat Christus de Zaligmaker is, ja -let wel- sommigen schijnen ook te vertrouwen dat Hij hun Zaligmaker is, maar hun vertrouwen is niet gefundeerd op Gods beloften, zoals die in het Evangelie geopenbaard zijn, maar steunt alleen op een sterke inbeelding van hun hersenen, die hun tenslotte begeeft, omdat het maar voor een tijd is, Luc. 8 : 13, en hen beschaamd laat, Matth. 7 : 21. Het ware vertrouwen ontstaat dus uit de bijzondere toeëigening van de beloften Gods ter zaligheid in Christus gedaan, zoals die in het Evangelie geopenbaard zijn, als namelijk het gelovig gemoed de beloften der zaligheid in Christus zó aanmerkt en aanneemt, alsof die in het bijzonder tot hem zelf gezegd waren, en wel zodanig, dat hij die aan zijn hart min of meer opdringt, dan of God in 't bijzonder en bij name hem toesprak en hem dit of dat beloofde en daardoor zijn ziel daar mee troostte. Zo maakt hij door deze bijzondere toeëigening zich eigen, wat God in het algemeen in Zijn Woord voorstelt en be-

loofd heeft. Deze toeëigening is het die ons deel aan Christus doet hebben; daarmee grijpen wij Christus aan en worden zo nauw met Hem verenigd, dat Hij de onze en wij de Zijne worden, Gal. 2:20 en kanttek. Gal. 2 : 16, zodat ook al Zijn verdiensten de onzen worden en daaruit ontstaat aldat vertrouwen, waar wij hier nu over spreken, zoals de apostel ons dat leert, dat wij hebben vrijmoedigheid en de toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem, Ef. 3 : 12.”

Ziedaar deze verzekerdheid des harten; deze toeëigening der beloften Gods van de zaligheid en vergeving der zonden in Christus; dit aangrijpen van Christus, ons in de beloften des Evangelies aangeboden; dit vertrouwen der ziel op Christus en op de beloften van Gods genade, in het heilig Woord aan ons geopenbaard, dit, dit is bij mij het enige waar-zaligmakende geloof. Ik ken geen ander geloof, waar de mens door zalig kan worden of deel aan Christus krijgen. Indien iemand een geloof stelt, welks wezen niet is een aannemen van Christus; een toeëigenen van Gods beloften voor zichzelf; een verzekering des gemoeds van de genadige vergeving der zonden in Christus; een vertrouwen, verlaten, rusten en steunen des harten op Christus, en op Gods eigen Woord en genadige beloften in het heilig Evangelie; dan verklaar ik ronduit, dat ik aan zulk een gesteld geloof part noch deel wil hebben, maar dat met mijn ganse hart verwerp voor nu en altijd.

Wanneer iemand mij nu wil vragen, zoals soms wel gebeurd is, of een oprecht christen, die het ware geloof in zijn hart heeft, daardoor nu ook noodzakelijk en altijd van zijn zaligheid en van Gods genade in Christus verzekerd is, dan zal ik daar eerst eens algemeen op antwoorden uit het boekje 'Zielseenzame meditatiën' (blz. 369 van de oude en echte druk):

„En uit deze grond of dit geestelijk genadedeel behoudt hij daarom altijd een verzekerd gemoed en een altijddurende vrijmoedigheid tot God, want hieruit kennen wij, dat wij uit de waarheid zijn, en wij zullen onze harten verzekeren voor Hem; en ofschoon ons hart ons veroordeelt naar ons vlezen deel, God is meerder dan ons hart, en Hij kent alle dingen van Zijn eigen werk in ons naar het geestelijk genadedeel. En indien ons hart ons niet veroordeelt -wat het werkelijk uit die geestelijke grond

in ons, die uit God geboren is, ook niet kan - zo hebben wij vrijmoedigheid om met een waarachtig hart - let wel - in volle verzekerdheid des geloofs gedurig en elk ogenblik met al onze bevindelijke verlegenheden in vertrouwen tot de open troon te gaan, om genadekracht en hulp, onderworpen aan Zijn wil, voor ons af te bidden, Hebr. 4 : 16 en 10 : 22."

En verder wil ik hier (uit vrees dat het tot hier toe door sommigen wat te veel over het hoofd gelezen mocht worden) met grote letters ook nog bijvoegen het korte aantekeningetje, dat hier onder de tekst in dat boekje te vinden is, en dat woordelijk als volgt luidt: „EEN GELOVIGE IS ALTIJD UIT ZIJN GENADEDEEL GROOTMOEDIG, VRIJMOEDIG, EN VERZEKERD IN ZIJN STAAT." Dit zijn woorden en gedachten van een ander, die men eertijds zo maar voor de hele wereld heeft willen verdedigen. Maar wat mijn eigen gevoelen over de voorgestelde vraag betreft, dan moet ik met onderscheiding daarop antwoorden, naardat de vraag hier gesteld en ingekleed wordt.

-1- Indien men de vraag voornamelijk en alleen betreft op de gelovige naar zijn inwendig geestelijk genade-deel, dan belijd ik te geloven, dat hij daarnaar altijd van zijn zaligheid en van Gods genade in Christus verzekerd is en ook niet de allerminste twijfel aangaande zijn zaligheid en Gods genade heeft of ooit hebben kan, omdat hij naar zijn inwendig geestelijk genade-deel zowel Gods genade als het geloof of de zekere bewustheid van deze genade altijd in zijn hart draagt, als een verborgen schat in de akker.

-2- Maar als men de vraag op de gehele persoon van de gelovige betreft, zoals hij bestaat uit vlees en geest, dan antwoord en belijd ik, dat een waar gelovige, in dit opzicht aangemerkt, altijd enige vaste verzekerdheid van zijn zaligheid en van Gods genade in zijn hart heeft naar de mate, waarin hij veel of weinig van de geest des geloofs bezit. Een waar gelovige zonder enige verzekerdheid van zaligheid is voor mij niets anders dan een gedrochtelijke hersenschim en een loutere tegenstrijdigheid; hetzelfde alsof men een gelovige zonder geloof zou stellen. Ik acht, dat God aan een ieder van Zijn kinderen de mate des geloofs gedeeld heeft en die hun dagelijks schenkt, en naar die mate des geloofs is ook de trap of maat van verzekering. Heeft iemand een klein of zwak geloof,

dan heeft hij een kleine zwakke verzekering en grote sterke twijfel. Zo ook in het tegenovergestelde: Heeft iemand een groot en sterk geloof, dan heeft hij ook een grote sterke verzekering en een kleine zwakke twijfel. Ik scheid de verzekerdheid geenszins van het geloof, net zo min als ik het licht zou scheiden van de zon en de warmte van het vuur. Ik vat de verzekerdheid op als het voornaamste bestanddeel wat tot het wezen van het geloof behoort en ik verklaar, dat ik net zo min iets begrijpen kan van een geloof zonder verzekerdheid, als ik een brandend vuur zonder hitte zou kunnen begrijpen.

Verder verklaar ik, dat het nooit of te nimmer in mijn gedachten gekomen is om te stellen of te zeggen, dat er geen zwakgelovige, sukkelende, duistere en twijfelmoedige christenen zouden zijn of kunnen zijn, maar dat, in het tegenovergestelde, alle waar begenadigden eens en voor altijd van hun zaligheid volkomen zouden moeten verzekerd zijn. Zij, die zeggen dat ik zoiets zou beweren, doen mij het allergrootste onrecht aan, want zoiets te stellen, of wat er op lijkt, zou niet alleen met Gods heilig Woord, maar ook geheel met mijn eigen licht en bevinding volkomen in strijd zijn. Ik sta hier vrij voor de hele wereld en zo er iemand is, die mij waar of wanneer dan ook iets dergelijks direct óf zijdelings óf bij wettig gevolg heeft horen zeggen of leren, laat die dan te voorschijn komen. Die stelling zie ik wel voor zo goddeloos, vals en zielsverderfelijk aan, dat ik ook zelf niet de minste conversatie zou kunnen houden met iemand die ze wilde drijven en staande houden.

Maar de zaak is deze, dat ik twee dingen stel, die mogelijk aan sommigen tot zo'n verkeerde verdenking van mijn leer aanleiding zouden kunnen geven, omdat hun eigen ongelukkige blindheid daarvan wel eens de oorzaak zou kunnen zijn.

-1- Mijn waar gevoelen is, dat er in deze geesteloze tijd mogelijk wel duizenden in het christendom gevonden worden, die zichzelf valselijk en zonder enige grond inbeelden, dat zij zwakgelovige, sukkelende, twijfelmoedige christenen zijn, terwijl zij nochtans niets van het ware zaligmakende geloof in hun harten hebben, enz. Dit strekt mij dikwijls tot een stof van smartelijke droefheid, dat de mensen zichzelf zo rampzalig bedriegen en er staat

op maken met een ingebeeld geloof van hun eigen hersenen naar de grote eeuwigheid te gaan. En ik betreur het ten zeerste, dat zulks in deze tijd niet meer opgemerkt en ter harte genomen wordt, waarvan ik acht dat dit wel voornamelijk en het allermeeft voortkomt uit onkunde over de ware aard en natuur van het zaligmakende geloof, en dat men is begonnen het beginsel des geloofs en der ware genade te stellen in een deel algemene zaken van overtuiging, bekommernis, ongelovig zuchten, begeren, hongeren en dorsten, zoals men het noemt; hetgeen de mens allemaal hebben kan, en nochtans voor eeuwig verloren gaan.

Welnu, ik belijd, dat dit mijn waarachtig gevoelen is en dat ik door Gods genade dit ook persoonlijk bij alle gelegenheden mij voor ogen zal houden, om er mijn gebruik van te maken. Ik zou ontrouw moeten worden aan de zaak Gods en aan mijn eigen licht, als ik daar anders in te werk zou gaan. Dat deze weg mij in deze tijd veel vijanden en veel laster baart, zie ik duidelijk genoeg. Maar dat zij zo; ik mag niet anders handelen, want God stelt mij daar en wee mij, als ik daar ooit om enige tegenstand vandaan zou lopen.

Voorts moet ik hierbij ook nog betuigen, (omdat ik nu toch bezig ben om mijn gemoed voor de Heere en voor de mensen te ontlasten) dat het met mij werkelijk zo gelegen is, dat eer ik zou willen enig waar zwakgelovig, sukkelend, duister christen ook maar in het minste te bedroeven of tot twijfelmoedigheid te brengen, ik liever zou begeren dat met mij geschiedde, wat de priester Zacharias overkwam, Luc. 1 : 20. Ik mag in waarheid zeggen: Geloofd zij de Heere, dat Hij mij een week en teer hart en innerlijke barmhartigheid heeft geschonken voor het geringste schaapje en voor het zwakste lammetje van Zijn Zoon, zodat ik het geen kwaad zou mogen doen, maar het liever alle dagen in mijn schoot zachtjes zou strelen, totdat het sterk en gezond zou geworden zijn!

-2- Ten andere gevoel en leer ik ook, zoals uit het vorig door mij gestelde gemakkelijk is te zien, dat de allerzwakste gelovige nochtans inwendig in de grond van zijn hart altijd enige vaste verzekerdheid zijner zaligheid en van Gods genade over blijft houden, die hij in der eeuwigheid niet kan verliezen, omdat de

Geest Gods, die het geloof werkt en versterkt, hem nooit geheel verlaat.

Toen ik alhier in het begin van mijn bediening over de zevende zondag van de catechismus preekte, heb ik het ware geloof vergeleken bij zuiver beproefd goud, dat in zijn wezen onveranderlijk is, zoals alle dingen hun wezen voor ons hebben. In het verdere van deze gelijkenis heb ik ook gesteld, dat een waargelovig christen soms niet meer dan een greintje of klein korreltje van dat kostelijke goud des geloofs in zijn hart kon hebben, maar dat dit kleine korreltje des geloofs toch in wezen datzelfde geloof is, dat daar in de zevende zondag beschreven wordt; waarbij ik toen nader verklaard en aangetoond heb, hoe laag en zwak het geloof soms in een christen wel kon zijn door zonden, verdorvenheden, duisternissen, verlatingen, bestrijdingen, enz., terwijl niettemin het wezen des geloofs toch onder al die dingen zonder enige verandering blijft. De toevalligheden of hoedanigheden van grootheid, kleinheid en dergelijke veranderen immers aan het wezen van een zaak niets. Het kost mij weinig moeite om veel goede getuigen te noemen, die mij dit toendertijd zo hebben horen prediken.

Nu moet ik hier ook nog bijvoegen, dat ik gevoel en altijd zonder enige twijfel gevoeld heb, dat de christenen van onze tijd meestal zeer zwak in het geloof zijn, omdat de Geest Gods thans - helaas! - grotelijks vanwege onze zonden onder ons ontbreekt, en dat het wat bijzonders en zeldzaams in deze tijd is, als men ergens een werkelijk sterk en werkzaam gelovige vindt, die veel vrucht in Christus heeft en door Hem draagt; ik ontmoet ze althans zeer zelden. Hierbij acht ik en moet ik ook stellen, dat het ware geloof soms, onder des Heeren wijze toelating, in een christen wel tot zo'n hoge trap van dodigheid, zwakheid en laagte kan komen, en dat hetgeen wat overgebleven is wel eens een geruime tijd zo diep verborgen en als begraven kan liggen onder verdorvenheden, bestrijdingen, enz., dat het nauwelijks te merken is, dat er enig geloof of verzekerdheid in de christen overgebleven is; net als een klein kooltje of vonkje vuur, dat onder een hoop as ligt en nauwelijks te vinden is, hoe men er ook in roert. Nochtans is het element van het vuur werkelijk in de as en er zou in korte tijd een groot

vuur uit kunnen ontstaan. Zo is er ook in zo'n geval in een waar-gelovig christen toch nog altijd een vonk van geloof en vast ver-trouwen, ofschoon hij dat zelf niet eens gevoelt en opmerkt en God is machtig om in korte tijd dat kleine vonkje door Zijn Geest weer zo aan te blazen en er zoveel stof van hemelse genade aan toe te voegen, dat het hele hart daardoor aangestoken wordt en van geloof, vertrouwen en liefde weer gaat branden.

Als een christen eens in zo'n toestand van grote zwakgelovig-heid is, dan denk ik dat het zo met hem gesteld is, dat hij wel duizend gedachten in zich heeft, dat hij verloren zal gaan, tegen één gedachte dat hij behouden zal worden. Dan wordt hij zeer in zijn gemoed gekweld en onderdrukt met nare angsten, ver-schrikkingen, moedeloosheden en ongelovige vrees, bestrijding en twijfelmoedigheid. Maar hoe groot de strijd dan dikwijls ook voor een tijd mag zijn, zij komt in een christen nooit tot die hoogte, dat hij in een volkomen en volstrekke wanhoop neerstort, zoals dat wel bij goddelozen en ongelovigen gebeurt; want daar blijft in een waar christen door de kracht van de inwonende Hei-lige Geest toch altijd, ook in zijn meest nare en hoogste strijd, op de grond en bodem van zijn hart een hebbelijk grondbeginsel van waarachtig geloof en sterke verzekering van zaligheid liggen, die de duivel en de hele boze natuur niet bij machte zijn ooit uit te blussen en hierdoor wordt hij nog overeind en staande gehou-den en kan hij door het ongeloof nooit geheel overwonnen wor-den. Ziehier mijn waarachtig gevoelen van deze dingen, waarover ik nooit anders gedacht of gesproken heb.

Hiermee hoop ik de wezenlijke zaken waar het op aankomt voor alle oprechte en waarheidliebende mensen duidelijk genoeg te hebben voorgesteld. Toch ben ik bij en boven dit alles bereid aan een ieder, die nog verder rekenschap van mijn leer en gevoelen redelijker wijze wil afvorderen, die te allen tijde even zo goed te willen geven, en dat ook schriftelijk door mijzelf geschreven, zoals ik dat ook hier gedaan heb; want, aangezien het hier om de fundamentele zaken van onze eeuwige zaligheid gaat, oordeel ik, dat men daarin oprecht en eerlijk te werk moet gaan, zonder de minste achterdocht of veinzerij, waar mijn gemoed, door de genade des Heeren, een grote innerlijke afkeer van heeft.

Ook zal men mij altijd zeer genegen en bereid vinden tot een christelijk gesprek met een ieder, wie het ook wezen mag, over al deze goddelijke, hooggewichtige waarheden, zoals ik mij trou-wens tot nu toe nog nooit onttrokken heb. Maar om in deze onder Gods zegen in het vervolg met wat meer succes te werk te gaan, zou ik er zeer op staan, dat iedereen, die met mij over het waar-zaligmakend geloof in een verschillend gevoelen staat en toch tot onderling nut en onderlinge stichting met mij over de zaak wil handelen, mij ook van te voren zijn waarachtig gevoelen over het eigenlijke wezen des geloofs schriftelijk ter hand stelt, zoals ik hier gedaan heb, en dat hij zich van zijn kant ook ver-bindt openhartig te zullen antwoorden - hetzij mondeling of schriftelijk - op al de bezwaren, die ik mogelijk tegen zijn gevoelen zal inbrengen, terwijl ik van mijn kant mijzelf omtrent mijn gevoelen ook daartoe aan een ieder verbind. Want ik wil niet ver-bergen, dat ik tegen die stelling, namelijk, dat in de zevende zon-dag van de catechismus niet het eigenlijke wezen, maar alleen het wel-wezen des geloofs beschreven wordt; of anders gezegd, dat tot het wezen van het ware geloof niet zou behoren de persoon-lijke toepassing en inwendige verzekering van de vergeving der zonden in Christus, naar mijn mening zeer veel hoogstbelangrijke en onoverkomenlijke bezwaren zijn in te brengen, die ik tot nu toe zo veel mogelijk voor me gehouden heb, maar die ik nu graag openlijk naar voren wil brengen met het doel, dat de vrienden, die de bovengenoemde stelling voor hun gevoelen zouden willen houden, mij die openhartig en duidelijk zouden beantwoorden. En om al vast eens wat te tonen van welke aard deze ernstige be-zwaren van mij tegen de bovengenoemde stelling zijn, wil ik er tot besluit hier eens enkele laten volgen met de oprechte betui-ging, dat ik het ten eerste op prijs zou stellen als er eens iemand de moeite nam om mijn bezwaren schriftelijk aan mij te beant-woorden.

Eerste bezwaar.

Indien de catechismus in zondag zeven niet het wezen, maar al-leen het wel-wezen des geloofs beschrijft, dan vraag ik, of de catechismus ook stelt, dat het heilig avondmaal alleen voor de

sterke en bevestigde gelovigen ingesteld is en niet voor de zwakken, omdat zij hetzelfde geloof, dat zij in zondag 7 beschrijft, ook uitdrukkelijk eist van al degenen, voor wie de Heere Zijn avondmaal ingesteld heeft. Zie zondag 30, vraag 81: Voor wie is het avondmaal des Heeren ingesteld? Antw.: Voor degenen, die zichzelf vanwege hun zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, enz. Nu moet men niet zeggen, dat de catechismus er verder ook nog bijvoegt, dat het heilig avondmaal ook ingesteld is voor degenen, die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken; want daar hebben wij geen onenigheid over. De onenigheid gaat hier niet over de mate of trappen des geloofs, maar bepaald en alleen over het wezen des geloofs en of de catechismus dat goed of niet goed of helemaal niet beschrijft.

Tweede bezwaar.

Indien de catechismus in zondag zeven niet het wezen maar alleen het wel-wezen des geloofs beschrijft, dan vraag ik, of de catechismus het eigenlijke wezen des geloofs helemaal niet of toch wel beschrijft. Zo ja; dan wijze men mij aan waar en hoe zij zulks doet. Zo niet; dan is de catechismus helemaal geen goede onderwijzing in de christelijke leer, waar zij toch altijd voor gehouden is; omdat zij ons dan nergens de weg der zaligheid recht-uit en bepaald leert, maar die voor ons bedekt houdt; want het eigenlijke wezen des geloofs is de weg der zaligheid en niet zo zeer het welwezen, dat hier niet hoger aangemerkt moet worden als een hoedanigheid of toevalligheid, die er zijn kan of ook niet, terwijl de zaak toch in haar wezen blijft zoals zij is. En waarom moet dit meest noodzakelijke en allerbelangrijkste stuk voor ons verborgen blijven? Hebben de opstellers van de catechismus het dan niet geweten, of hebben zij het niet willen of niet durven zeggen? Of hebben zij het de moeite niet waard geacht om er met een leertje iets over te vermelden? Maar stel, dat zij het ons niet konden of wilden zeggen, waarom zouden zij ons en de hele wereld dan toch zo zeer om de tuin leiden en ons wijs maken, dat zij ons willen gaan beschrijven wat een oprecht geloof is, terwijl zij ons ondertussen alleen maar een gewone hoedanigheid

van het geloof gaan beschrijven, namelijk haar welwezen? Of is er dus geen onderscheid tussen een oprecht geloof en tussen het welwezen des geloofs? Of konden de opstellers van de catechismus dat niet zien; waren ze in die tijd nog niet zo wijs, of hebben zij met hun beschrijving in zondag zeven bij het welwezen ook het wezen des geloofs daaronder begrepen? Ook al goed; maar wat is dan volgens de catechismus het wezen, en wat het welwezen des geloofs? Men ga hier recht door zee en helpe ons aan de ene of andere kant terecht, want ik verklaar in gemoede daar geen inzicht in te hebben, als tenminste de catechismus in zondag zeven het ware eigenlijke wezen des geloofs beschrijft.

Derde bezwaar.

Indien de catechismus ons in zondag zeven niet het wezen maar alleen het welwezen des geloofs beschrijft, dan vraag ik verder, of de opstellers van de catechismus dan van het gevoelen geweest zijn, dat tot het wezen des geloofs de persoonlijke toeëigening en verzekering van de vergeving der zonden in Christus niet noodzakelijk behoort, maar dat het wezen des geloofs zonder die verzekering kan bestaan. Dit moet noodzakelijk volgen, als zij werkelijk in zondag zeven alleen maar het welwezen des geloofs voor ons beschrijven. Maar wat het gevoelen van de opstellers van de catechismus geweest is kan men duidelijk opmaken uit hun andere geschriften, die aanwezig zijn. Ik zal hier de ene opsteller, Caspar Olevianus, maar eens laten spreken. Die man zal ons zijn gevoelen over het eigenlijke wezen des geloofs duidelijk genoeg aantonen in zijn 'Verklaring der apostolische geloofsbelijdenis', blz. 205, 206. Hij schrijft daar het volgende.

„Zulk een kennis van God, waardoor we van de genadige vergeving der zonden verzekerd zijn en het beeld Gods in ons hersteld wordt, wordt ons in Jer. 31 : 34 beloofd.

Geloven is dus een onverdiende genadegave van de Heilige Geest en kan, overeenkomstig het Verbond met God opgericht, aldus omschreven worden: Geloven is God door de kracht van de Heilige Geest kennen, zoals Hij zich in het Woord heeft geopenbaard en Hem als waarachtig en almachtig in al Zijn woorden, waarvan men toch Zijn zin en wil kent, te erkennen. En zo

God de eer te geven, zonder daar tegenover te stellen al hetgeen in ons of in andere schepselen tegen die woorden schijnt te strijden. Voorts in dit Woord als het voornaamste doel te zien op het Genadeverbond of de beloften van het Evangelie, namelijk dat Hij ons door en om Christus uit genade tot kinderen aanneemt, en daarom onze zonden niet meer wil gedenken en ons zal vernieuwen ten eeuwigen leven (Rom. 4 : 16-19; Ef. 1 : 17, 18).

Niet zonder reden wordt er in de bepaling gesteld: waarvan men Zijn wil kent. Want daar God niet erkent een woord dat aan Zijn mening vreemd is, zo wordt er tevergeefs een geloof vereist, dat op dat woord zou steunen of een gehoorzaamheid, die zich aan zulk een woord zou onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in Matth. 4 : 6, 7; Gal. 1 : 6, 7; Jer. 7 : 3-10.

Het geloof omhelst dus God zelf, Die zich aan ons tot een God aanbiedt in de beloften van het Evangelie en in die genadige verzoening door de verzegeling van de Geest berustende, verwacht het ook zekerlijk de vernieuwing ten eeuwigen leven van Hem, Die de bron des levens is en niet bedriegen kan. Daarom, wanneer men zegt: „Ik geloof in God, de Vader”, zo is dat hetzelfde alsof men zegt: „Ik geloof, dat de Vader van onze Heere Jezus Christus Zichzelf aan mij tot een Vader geeft, en omdat Hij onze Vader is door en om Zijn Zoon, zo wil Hij zekerlijk onze zonden niet meer gedenken, (want wie God de zonden toerekent, die omhelst Hij niet met een Vaderlijke liefde). Zo wil Hij ons ook door de Geest van Zijn Zoon naar Zijn beeld vernieuwen”, (Gal. 4 : 1-6; Efeze 1 : 7).”

En op blz. 446 en 447 van datzelfde boek schrijft Olevianus nog het volgende.

„Voorts zien we hier ten eerste uit, dat de sterke verzekering des geloofs - let wel - zijn wezenlijke eigenschap is, want het is een licht, dat door de Heilige Geest in het hart des mensen geschapen is, waardoor het in het getuigenis of de beloften van het Evangelie niet alleen als ontwijfelbaar zeker ziet Gods goedertieren wil in Christus over ons tot in eeuwigheid, en dat Hij nooit meer op ons toornen of schelden zal, maar waardoor ook het hart door de Heilige Geest gerust wordt gesteld, dat Hij onze God is volgens het gehele wezen van het Verbond, tevoren uitgelegd

(Jesaja 53 en 54 : 5, 8, 9).

Omdat al deze dingen door een ontwijfelbaar getuigenis afgebeeld, aangekondigd en beloofd zijn door die God, Die waarachtig en getrouw is, Die hetgeen Hij belooft ook metterdaad volbrengt. Deze verzekering van Gods eeuwige goedertierenheid - let wel - is aan het geloof dermate verbonden en eigen, dat het geloof zich deze verzekering nooit laat ontnemen, steunende op het ontwijfelbaar getuigenis van het Evangelie, door de kracht van de Heilige Geest, Die de werkmeester van het geloof is.

En met deze verzekering van het geloof, die de wezenlijke eigenschap daarvan is, strijdt geenszins, dat een gelovige met verschrikkingen van het vlees, de wereld en de satan gekweld wordt. Want op welk een manier de gelovige ook gekweld moge worden, de getrouwheid Gods laat niet toe, dat hij - let wel - van die verzekering of dat vertrouwen afvalt, die hij door de Heilige Geest, Die het verstand verlicht en het hart gerust stelt, van Gods eeuwige en genadig bezworen barmhartigheid in Christus, uit het getuigenis van het Evangelie ontvangen heeft (Ps. 48 : 9).”

En voorts op blz. 449:

„Daarom kunnen geen tegenspoeden of wegen van verzoeking aan een gelovige die leugen van satan wijs maken, dat God tegen Zichzelf strijdig en vijandig is en er geen hulp voor hem te hopen is. Maar de - let wel - zekere overtuiging, waarmede hij eenmaal door de Heilige Geest bedeed is, blijft altijd vast in het binnenste van het gemoed, die er met de vinger Gods ingeschreven is, dat God het Woord dat Hij gezworen heeft: „Ik zal nooit op u toornen”, tot in eeuwigheid niet zal veranderen en Zijn eeuwige goedertierenheid nooit zal wegnemen. Dit is hem door een met ede gestaafde belofte en het inwendig licht van de Heilige Geest geopenbaard.”

Vervolgens gaat Olevianus deze goddelijke en eeuwige waarheid van het zaligmakend geloof tegen een soort van mensen beschermen, die ook gereformeerd of protestants willen zijn, maar ondertussen besmet waren met half-antichristelijke dwalingen, waaronder ook deze was, dat de verzekering geen wezenlijke eigenschap van het geloof is, maar dat de verzekering nu eens bij het geloof kan zijn en dan weer niet, terwijl het geloof toch in

zijn wezen blijft. Men lette er toch eens goed op, hoe de mensen, die nu met mij in een tegenovergesteld gevoelen staan, immers nu ook precies hetzelfde drijven en dat maar proberen te handhaven, want daar draait toch alles om. En terwijl men hier maar aan vasthoudt, noemt echter onze opsteller van de catechismus deze stelling niet minder dan een dodelijke dwaling, die ons ter dood moet brengen, als wij ze aan de hand willen blijven houden. Hij gaat ze daarom met een bijzondere heilige ernst en ijver weerleggen en schrijft dusdoende op blz. 451: „Bovendien laten we geen plaats voor deze dodelijke dwaling over, waardoor sommige gehuurde voorvechters van de anti-christ, als -let wel- door een bedekte ondermijning, de verzekering van het geloof trachten te niet te doen, door zich middelaars te verzinnen tussen de waarheid en de leugen”, (ze legden het namelijk daar op toe, om het roomse geloof, dat alle verzekering uitsluit, met het gereformeerde of protestantse geloof, dat de verzekering tot een wezenlijke, noodzakelijke en onafscheidelijke eigenschap van het geloof stelt, met elkaar te verenigen; en zo wilden zij dan zogenaamd als middelaars optreden tussen de waarheid en de leugen) „dromende, dat de zekerheid des geloofs, die -let wel- haar wezenlijke eigenschap is, bij afwisseling gelijk een kaars, dan eens uitgeblust en dan weer aangestoken wordt, al naar de omstandigheid waarin het zich bevindt. Zo stellen zij het geweten midden tussen hopen en vrezen in.”

Maar hoe krachtig Olevianus deze mensen nu verder weerlegt en de verzekering als een wezenlijke eigenschap des geloofs, zonder welke het geloof geen waar zaligmakend geloof kan zijn, tegen hen aanvoert, kan men verder nalezen op blz. 454 en vervolgens. Hij behandelt en bewijst dit stuk zo duidelijk uit de Heilige Schrift en uit de natuur van de zaak zelf, dat dit meer dan voldoende is om klaar als de dag voor ogen te zien, hoe deze heilige man deze waarheid van de verzekering des geloofs voor een allerfundamenteelst stuk der zaligheid houdt, en het tegenovergesteld gevoelen voor een dodelijke dwaling.

Zijn medestander Zacharias Ursinus, de andere opsteller van de catechismus, verschilt in dit stuk van hem niet meer als het ene ei van het andere, zoals iedereen dat na kan zien in zijn

'Schatboeck' bij de zevende zondag van de catechismus en elders. Nu wil ik de mensen, die met ons van een tegengesteld gevoelen zijn, in de naam van de Heere Jezus Christus het heel ernstige verzoek doen, deze zaken toch vooral goed te bezien en mij recht op de man af hun werkelijk gevoelen over de opstellers van de catechismus eens mee te delen. Hebben die mannen ons de leer van het zaligmakend geloof recht geleerd, of niet? Hebben zij ons de waarheid of de leugen verkondigd, als zij leerden, dat de verzekering een wezenlijke eigenschap van het geloof is? Dit is beslist geen twijfelachtig stuk, want allen die dit leren verwerpen alle andere soorten van geloof, die zouden bestaan zonder verzekering, waardoor de mens geen Christus en geen zaligheid ooit verkrijgen kan, omdat er maar één waar zaligmakend geloof is, welks wezenlijke eigenschap de verzekering is. Of de opstellers van de catechismus dwalen helemaal in de grondleer van het geloof, óf die mensen dwalen geheel, die een geloof leren, dat zonder verzekering bestaat. Ik laat alle oprechte waarheidlievende gemoederen, die er voor terugschrikken om eens met bedrog en met een leugen in hun rechterhand voor God te komen, over deze zaken oordelen.

Vierde bezwaar.

Indien het nu voor een dwalend gevoelen gehouden wordt, dat de verzekerdheid een wezenlijke eigenschap van het geloof is, en indien men nu een wezen des geloofs wil stellen, dat de verzekering niet noodzakelijk in zich sluit; dan vraag ik aan allen, die van zulk een gevoelen zijn, wat er dan toch wel te denken en te geloven valt:

- 1- van zeker eenparig al de reformatoren;
- 2- van de geloofsbelijdenissen van zeker alle protestantse kerken van Europa;
- 3- van al onze verdere oude godzalige rechtzinnige theologen, die gezamenlijk hier in overeenstemmen, dat het waar zaligmakende geloof de verzekering tot zijn wezenlijke eigenschap heeft?

In dit opzicht moet niemand hier enige twijfel of bedenking opperen, of het met deze allen inderdaad en naar waarheid wel

zo gesteld is, als ik dat hier naar voren breng. Mensen van studie en geleerdheid, die de geschriften van de reformatoren en van onze oude theologen, en de geloofsbelijdenissen van alle protestantse kerken nauwgezet en veel doorgelezen hebben, weten dat het zo is. Deze zaken liggen open en bloot voor de ogen van een ieder; en hij die zou willen ontkennen, dat het geloof van verzekerdheid niet het echte en oude geloof van onze protestantse kerk is, dat al meer dan honderd jaar geleden algemeen aangenomen, beleden, geleerd en beschermd is, zou hetzelfde doen, als hij zou willen ontkennen dat de zon aan de hemel staat.

Uit meer dan duizend getuigenissen zal ik hier eens een stukje overnemen, om te laten zien, hoe algemeen het geloof van verzekerdheid vroeger in onze gereformeerde kerk geweest is en hoe men toen van geen ander geloof in de kerk geweten heeft. Het is bekend dat de reformatie het eerst in Oost-Friesland doorgebroken is en zich van daar uit over Nederland verspreid heeft en dat de Embder of Oostfriesse kerk de oude moederkerk geweest is, uit welke de Nederlandse en ook veel andere protestantse kerken in Europa zijn voortgekomen. Wij hebben de beschikking over een oude Oostfriesse belijdenis, die uitgegeven is in het jaar 1528 en te vinden in Ed. Meiners' „Oostfrieslands kerkelijke geschiedenis”. In deel I op blz. 53, staat boven het hoofdstuk: „Hoofdzak van onze leer, die wij predikanten in Oost-Friesland -let wel- eendrachtig leren, terwijl wij altijd genegen zijn daarover verder onderwijs te geven uit de Heilige Schrift.”

In die belijdenis van onze oude godzalige moederkerk (ach, dat wij heden nog haar echte kinderen waren en van haar zuivere goddelijke leer geen haarbreed afgeweken waren!) lezen wij onder andere in Artikel 26, 27:

„Omdat het geloof een vaste grond der dingen is die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet, Hebr. 11 : 1, dat wil zeggen, van Gods gunst, de vergeving der zonden, rechtvaardigmaking en zaligheid, ons in Christus en door Christus geschonken. En omdat de Heilige Geest getuigt met de geest der gelovigen, dat zij kinderen Gods zijn, Rom. 8 : 16. Nogmaals: Omdat de gelovigen met dezelfde Heilige Geest als met een zeker onderpand verzegeld zijn, Ef. 1 : 13, 14, volgt daaruit onfeilbaar, dat de gelovigen

door geen uitwendige dingen, door geen werken die zij doen, verzekerd kunnen worden in hun gewetens. Zij moeten vooraf gelovig, dat is -let wel- getroost en verzekerd zijn van hun rechtvaardigmaking en zaligheid in Christus. Zijn ze dat niet -let wel- dan is alles wat zij doen verdoemelijk voor hen, Rom. 14 : 32; hoe kunnen zij dan daardoor verzekerd en vertroost worden?”

En bij artikel 30, 31 en 32 lezen we: „Veel minder verzekert het avondmaal des Heeren een christen, dat hij een christenmens is en het geloof bezit. Maar hij moet daarvan, vóór hij aan het avondmaal gaat, verzekerd zijn, -let wel- anders is hij een huichelaar of een spotter. Wie niet geestelijk door het geloof Christus' vlees en bloed eet en drinkt, dat wil zeggen, wie met Christus niet verzadigd is en daaraan genoeg heeft tot zaligheid, die eet en drinkt het brood en de drinkbeker des Heeren, als zijnde tekenen van Zijn vlees en bloed, tot zijn verdoemenis, 1 Cor. 11 : 27, 29. Wilt gij, arme mens, daar eerst verzekering en vertroosting gaan halen, dan hebt ge geen geloof, welk geloof -let wel- de verzekering zelf is.”

Ziedaar, dit was het geloof van onze oude moederkerk; zo hebben de gereformeerden van de oude tijd geloofd. Zij kenden geen ander waar zaligmakend geloof. Wie toen met een geloof zonder verzekering te voorschijn kwam, werd als een ketters mens al gauw verworpen na de eerste en tweede vermaning. Wordt het dan nu niet de hoogste tijd om luid uit te roepen: Staat op de wegen en ziet toe, en vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij, en wandelt daarin, zo zult gij rust vinden voor uw ziel; maar zij zeggen: Wij zullen daarin niet wandelen!, (Jer. 16 : 6).

Maar als men daarom nu het oude gereformeerde geloof niet meer wil kennen, dan moet men ons toch zeggen, waar wij er mee naar toe moeten, want het kan niet zo maar in een hoek weggestopt worden. Ook zal men ons moeten zeggen, waar wij moeten blijven met die grote wolk van getuigen: van reformatoren, van geloofsbelijdenissen van alle kerken en van de oude theologen! Hebben zij allen de leer des geloofs dan niet recht gekend? Hebben zij allen in het wezen van het geloof gedwaald, zoals men dat van mij en sommige anderen nu ook beweert? Laat men dan ronduit zeggen, dat men zich tegen de oude kerk stelt en laat men dan

openlijk belijden, dat men met enige latere theologen *nu* meer en beter licht in de leer des geloofs heeft dan de ouden, en dat men daarom de kerk in dit stuk wil trachten nader te reformeren. Want daar zal het noodzakelijk toch toe moeten komen, als men flink en eerlijk wil handelen; en dan zullen de catechismus, geloofsbelijdenis, de leerregels, enz. ook noodzakelijk veranderd en naar dat nieuwe licht gereformeerd moeten worden; want als men met zulke nieuwe wijn aankomt, dan deugen de oude leren zakken niet meer, maar hebben hun tijd in onze kerk uitgediend.

Vijfde bezwaar.

Indien het geloof er zonder de noodzakelijke en wezenlijke verzekerdheid kan zijn, en indien het oude gereformeerde geloof in dit opzicht werkelijk dwaalt, dan vraag ik verder waar wij dan met ons formulier van het heilig avondmaal moeten blijven, dat wij tot nu toe nog steeds gebruiken, en wat er gebeuren moet met alle Nederlandse predikanten, die dat formulier steeds moeten lezen? Want dat formulier leert ons immers zeer duidelijk, dat een ieder, die zich tot het heilig avondmaal wil begeven, van te voren zijn gemoed ernstig moet onderzoeken, of hij ook deze gewisse belofte van God gelooft, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn; en de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn eigen toegerekend en geschonken is, ja, zo volkomen, alsof hij zelf in eigen persoon voor al zijn zonden betaald, en alle gerechtigheid volbracht had?

En dan gaat het formulier vervolgens het gewichtige belang van dit goddelijke geloof met alle kracht op een ieders geweten leggen, als het er verder op laat volgen, dat zij, die dit getuigenis in hun harten - let wel - niet gevoelen, zichzelf een oordeel eten en drinken. Dat men toch vooral op deze dingen aandachtig lette! Hier ligt immers het oude gereformeerde geloof weer voor onze ogen als een stad op een berg. Maar waar zullen de vrienden, die met mij over de verzekerdheid des geloofs van een tegenovergesteld gevoelen zijn, ook met dit formulier toch wel blijven? Want hun geloof, dat zij met een deel latere theologen nu in willen voeren, wordt hier immers door dit formulier geheel en al verworpen en veroordeeld; en zij moeten immers iedere keer, als zij

met hun onverzekerd geloof tot het avondmaal komen, met hun oren aanhoren, dat zij zichzelf een oordeel eten en drinken?

Maar waar moeten wij ook nog blijven met al onze Nederlandse predikanten, die dit formulier over zo'n ernstige zaak aan de hele gemeente steeds in het openbaar moeten voorlezen, zonder dat zij er iets aan mogen veranderen, of er iets aan toe of af mogen doen? Eén van tweeën is hier waar: Of al onze predikanten geloven oprecht, hetgeen zij aldus voor de gemeente lezen, en handelen zo te goeder trouw; of zij geloven het niet! Indien zij het allen waarlijk geloven, dan hebben immers onze vrienden met hun onverzekerd geloof de hele kerk, die daar door de mond van haar oude leraren spreekt, tegen zich; en dan moeten zij telkens uit de mond van alle predikanten toch wel duidelijk horen, dat hun onverzekerd geloof, zoals zij dat stellen, van God vervloekt is en dat men zich daarmee aan het heilig avondmaal een oordeel eet en drinkt. Hoe hard deze zaak ook is, toch ligt zij niet anders.

Mochten echter niet alle predikanten werkelijk in hun hart geloven wat zij lezen, dan moeten zij, die het niet geloven zichzelf bij zo'n heilige handeling toch wel allerverschrikkelijkst tegen God bezondigen, door tegen hun eigen geweten voor de hele gemeente ingaande, hen, die werkelijk geen geloof van verzekerdheid hebben, openlijk in de naam van God te verdoemen en te veroordelen. Wanneer zulke predikanten dan ooit op de preekstoel of ergens anders weer een woord tot verdediging van een geloof zonder verzekerdheid spreken, dan moet noodzakelijk hun geweten hen veroordelen over wat zij dan klaar staan te maken, en dat zij in zo'n gewichtige zaak van het allerheiligst geloof met God en Zijn volk en met de waarheid ook niet ter goeder trouw handelen; want het is hier één van tweeën: óf zij moeten ophouden het formulier van het avondmaal nog te lezen, óf zij moeten altijd leren en spreken met dat formulier en alle andere soorten van geloof als vals en goddeloos veroordelen, die de verzekerdheid niet tot een wezenlijke eigenschap hebben.

Door Gods genade kan ik van mijzelf getuigen, dat, als ik een ander gevoelen over het geloof had en het met sommige vrienden eens was, ik dan, om alles wat er in de wereld is, en nog veel minder om de status en het traktement van een predikant, niet

langer het formulier van het heilig avondmaal zou willen lezen, zoals dat daar nu gesteld staat. Ik zou er in zo'n geval voor terug schrikken om tot de heilige God der waarheid in Zijn avondmaal te naderen.

Zesde bezwaar.

Tot besluit zal ik hier nog iets laten volgen.

In het jaar 1613 is er in Delft een conferentie gehouden voor de hoge overheid tussen enige remonstrantse en contra-remonstrantse predikanten om te zien of er middelen tot onderlinge vereniging te vinden waren. De rechtzinnig gereformeerde kerk heeft toen door haar gedeputeerden Johannes Bogardus, Johannes Becius en Festus Hommius in haar naam voor de overheid bepaalde korte artikelen aan de remonstrantsgezinde predikanten laten overhandigen, waar zij hun antwoord op verlangden. Zouden zij die artikelen niet aannemen en houden dan zou men -zo verklaarde men toen - met de remonstrantsgezinden geen kerk-gemeenschap kunnen hebben.

Men kan die artikelen vinden bij Triglandt in zijn 'Kerkelijke geschiedenissen', blz. 644 en vervolgens. Die artikelen zijn in twee kolommen naast elkaar gesteld en wel zodanig, dat wat men als waarheid leert, in de ene kolom staat, en in de andere, wat men daar tegenover als leugen en dwaling verwerpt. Nu zal ik het derde artikel hier eens overnemen, zoals men dat bij Triglandt vinden kan.

Artikel 3. Over het zaligmakend geloof.

„Wij bekennen, dat in onze belijdenis en catechismus schriftuurlijk geleerd wordt:

1. Dat het zaligmakend geloof niet kan wezen zonder kennis van de persoon en verdiensten van Jezus Christus, en dat niemand kan zalig worden, dan

Hiertegen verwerpen wij -let wel - als onschriftuurlijk en strijdig tegen onze belijdenis en catechismus.

1. Dat de mensen zalig kunnen worden door een geloof, hetwelk zonder kennis van de persoon en verdiensten van Jezus Christus is.

die de weldaden van Christus met een oprecht geloof aanneemt.

2. Dat tot een waar geloof vereist wordt -let wel- een vast vertrouwen des harten, waardoor een ieder gelovig mens -let wel- zichzelf verzekerd houdt, dat niet alleen anderen, maar ook hem vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligvan God geschonken is, alleen om de verdienste van Jezus Christus.”

2. Dat tot een waar geloof niet wordt vereist -let wel- een vast vertrouwen, waardoor de gelovige -let wel- zich verzekerd houdt, dat hem al zijn zonden om de voldoening van Christus vergeven zijn.

Nu meen ik, dat hieruit overduidelijk blijkt, dat het geloof van verzekering in het jaar 1613 nog het algemeen aangenomen geloof van onze gereformeerde kerk geweest is, en dat een geloof zonder verzekering en vast vertrouwen des harten toentertijd als een remonstrantse dwaling en als onschriftuurlijk en strijdig tegen onze belijdenis en catechismus openlijk is verworpen. Als dit nu allemaal zo duidelijk is, dan zijn de vrienden, die met mij van een tegenovergesteld gevoelen zijn, zonder twijfel daartoe gehouden en verplicht, om voor God en de wereld rekenschap te geven van hun zo klaarblijkelijke afwijking van het meest fundamentele punt van onze gereformeerde leer en wat hen beweegt om toch zo druk bezig te zijn tot opbouw van dat reeds lang veroordeelde onschriftuurlijke remonstrantse dwaalgeloof, dat zo zeer in strijd is met onze belijdenis en catechismus; en om zich zo hevig te verzetten tegen de getrouwe voorstanders van het schriftuurlijke oude gereformeerde geloof, dat in onze belijdenis en catechismus geleerd wordt.

Hierbij zal ik het nu laten, en nog een groot aantal van -naar mijn mening - allerbelangrijkste bezwaren tegen een geloof zonder verzekerdheid voor mij houden, totdat het de allerhoogste God in Zijn ondoorgrondelijke wijsheid en soevereine regering

mocht believe toe te laten, dat in het vervolg onze tijden zo erg zullen worden, dat ik er niet langer mee zal mogen wachten om het openbaar te maken. Want ik betuig in des Heeren heilige tegenwoordigheid, dat ik mij geheel verplicht acht, om op koste van mijn eeuwige zaligheid, mijn mond en hand en alles, zolang ik hoop te leven, in dienst te moeten stellen voor de handhaving en openbare bescherming van het geloof der verzekerdheid, hetwelk eenmaal de heiligen is overgeleverd door de Heilige Geest, en dat daarom zijn getrouwe verdedigers altijd zal hebben tot aan het einde der wereld.

BRIEF VAN THEODORUS VAN DER GROE

Een brief van Ds Th. van der Groe, geschreven aan een vriendin, waarin hij raad en leiding geeft in de weg der zaligheid, tot ontdekking en overtuiging voor een arm en verloren zondaar.

Er is een groot Leraar in de hemel, Die leert als machthebbende, en niet als de schriftgeleerden. O, hoezeer wenste ik, dat Die Zijn verborgen onderwijs onder het lezen van deze mijn geringe letters door Zijn Geest eens zodanig mocht meedelen aan uw hart, dat gij in een diepe en heilige verwondering mocht kunnen uitroepen: „Wie toch is een Leraar gelijk Hij!”

Ik had wel van harte begeerd, dat ik uw zeer aangenaam schrijven wat eerder had kunnen beantwoorden en daartoe enige tijd en bekwame gelegenheid had mogen vinden. Doch hoe het thans met mij gaat, heb ik u laatst uitvoerig en eenvoudig geschreven, en sinds die tijd is daar ook mijn gewone werk weer bij gekomen, zodat ik hoop, dat uw goedgunstigheid ook zelfs voor mij zal werken, om mij over het uitstellen zoveel doenlijk wat te verschonen.

Ach!, of mijn goedertieren en nog levende Meester, Die ik in al Zijn wegen zou wensen te dienen en te volgen, mij maar het nodige licht en inzicht en de verdere genade mocht believe te schenken, om u gepast naar uw staat en gelegenheid iets tot opwekking en leiding te schrijven, en dat ook Zijn machtige ontfermende hand het zelf aan uw ziel mocht zegenen!

Want het is zeker waar, zoals gij schrijft, *dat mensen u niet kunnen helpen*. Gelijk zij zelfs niet één enig stofje kunnen voortbrengen dat er niet is, zo kunnen zij ook met elkaar te zamen, de besten en de slechten, niet het minste greintje van genade binnen in uw hart brengen, ofschoon zij ook meer dan duizend jaar daartoe mochten zwoegen en arbeiden met de gewone middelen, krachten en diensten van het Evangelie, welke Christus Zelf tot behoudenis van de Zijnen heeft ingesteld.

De Heere legt wel de uitwendige middelen in der mensen hand,

welke Hij voor ons belijft te gebruiken, maar de genade en de kracht, om ze tot zaligheid op onze harten te doen werken, houdt Hij alleen besloten en verzegeld in Zijn eigen hand.

Ach!, werd dit ene ding door ons maar eens recht verstaan en begrepen, dan was immers al de twist met God aanstonds uit. Dan zou de ziel van een arm en verlegen zondaar ten eerste heilig vatbaar gemaakt worden, door de werking van de Geest, om van zichzelf en van alle schepselen en mensen, ook van de allerbesten en bekwaamsten die er zijn, geheel en al af te zien, als van geheel ledige en gebroken bakken; om zich nu zonder verder beraad maar eens rechthout en volkomen, in een waar geloof te wenden tot de gezegende Fontein en Springader zelf, om daaruit te scheppen van het levende water en van de stromen die uit Libanon vloeien.

Om het u maar eens op het kortst te zeggen wat er van de zaak is: Er zijn in het geheel maar deze drie wegen (een vierde is er wel genoeg gezocht, maar tot hiertoe door niemand gevonden): het schepsel, Christus en de wanhoop.

Het schepsel staat altijd eerst opgericht, als een Dagon, in onze harten. Daar hangen wij allen natuurlijk aan vast, zonder het ooit los te laten dan in de uiterste nood en zielsverlegenheid.

Maar als die zwakke bak eens eindelijk in stukken breekt, zodat er nu ook niet één druppel water meer inblijven kan om de dorst te lessen van onze zielen, dan moet het Christus of de satan noodzakelijk winnen en meester van de arme ziel worden, **al naar de overtuiging is** of de kracht waardoor het schepsel in ons verbroken wordt.

Die rampzaligen, die door een rechtvaardige straf en toelating van God, vanuit de dikke duisternissen van de hel overtuigd worden, zinken dan, zo gauw hun schepsel-fundament geheel wegzinkt, in de diepe en grondeloze poel van een rampzalige wanhoop, die gewoonlijk dodelijk is.

Deze steile weg hebben Judas, Saul en vele anderen gepasseerd, en zijn plotseling gestort in het eeuwige verderf.

Maar die uit het zalige licht van de hemel overtuigd worden, vluchten door het geloof des Geestes dadelijk als arme verloren dood-

slagers met hun gehele hart naar de vrijstad Christus, zodra zij met hun verwachting en vertrouwen uit zichzelf en uit het schepsel ten enenmale uitgedreven zijn.

Helaas!, bleven deze waarheden, *dat de mensen ons niet kunnen helpen*, en vele andere van dat soort, dan maar niet altijd zo hangen in ons duister en ongelovige verstand, maar dat een Almachtige hand van genade die eens diep genoeg deed neerzinken in de grond van onze harten, waar ze wel genoeg bewaard zijn tegen de satan en alle poorten der hel, zodra maar Christus, door Zijn Geest, hem eens daar buiten gezet en gesloten heeft. Want werkelijk, daar moeten ze komen, of we gaan voorzeker anders met al de schone waarheden in de mond, het hoofd en het hart, voor eeuwig verloren.

O!, bidt dan eens (en mocht gij het eens oprecht gelovig doen) om een hemelse overtuiging van de Heilige Geest, waarbij gij met een volle en hartelijke overreding van uw gemoed eens werkelijk zien en geloven mocht, dat gij zó rampzalig en verdoemelijk, dood en onmachtig in uw zonden voor God ligt, dat noch gijzelf, noch enig schepsel in de hemel of op aarde uw arme ziel in het minst kan helpen of in het leven behouden.

Ik kan u heilig verzekeren, dat Christus zo'n gebed van een arme verlegen zondaar of zondares gewis zou horen, en dat Hij Zijn hand dan zó aan uw ziel zou slaan, dat ook zelfs duizend duivels met al hun geweld uw zalige bekering niet zouden kunnen verhinderen.

U schrijft verder, dat uw klachten u ook niet genoeg wegen. Ja, dat geloof ik ook; op zichzelf is dit waar. Hier schort het u; maar ik bid u, dat gij toch eens met ernst leert opmerken waar dit groot en droevig gebrek toch eigenlijk wel het meest vandaan komt?

De Heere Jezus vroeg eens: „Bemerkt gij nog niet en verstaat gij niet? Hebt gij nog uw verhard hart?” (Mark. 8 : 17).

O, uw verhard hart, dit is de grote kwaal waar gij door bloed en door Geest uit genade nog van genezen moet worden, als gij het Koninkrijk Gods zult kunnen ingaan. En wat is het toch dat uw hart zo verhard maakt? O!, of gij dat eens recht mocht zien! Het

is uw jammerlijk ongeloof, daar gij tot op deze dag nog in blijft leven. Geloof, geloof toch alleen in de Heere Jezus en verwerp en versmaad Hem niet langer, dan zal Hij Zelf aanstonds het stenen hart uit uw vlees wegnemen en u een vlezen hart geven, zodat gij niet meer op zulk een wijze zult behoeven te klagen, dat uw klachten u niet genoeg wegen.

Zie eens hoe die twee droevige kwaden altijd hand aan hand samengaan: „Hij verweet hun hun ongelovigheid en hardigheid des harten, omdat zij niet geloofd hadden.” (Mark. 16 : 14).

Zegt gij: O, wat moet ik doen? Hoe moet ik geloven? Hoe zal ik dat werk beginnen?, enz. Ik zeg hier als een gezant van Christus ook tot u: „U komt de belofte toe.” De Heere Jezus roept u door de stem van Zijn waarachtige Woord, dat gij –zo ellendig en arm, zo blind en verhard, zo rampzalig en onmachtig en zo ongelovig als gij zijt –, geheel en zonder langer uitstel of beraad tot Hem zult komen, en dat gij uzelf en alle schepselen voor altijd zult verzaken en Hem aannemen tot uw almachtige Verlosser, opdat Hij u trekke en bekere van de duisternis tot het licht, van het ongeloof tot het geloof, en van de macht des satans tot God, en opdat Hij u een erfdeel geve onder de geheiligden in Zijn Naam.

Ach!, veracht toch die dierbare en zalige belofte van Christus niet langer door uw ongelovigheid. Meent niet dat gij nog niet ellendig genoeg zijt voor Christus, niet genoeg gewond en verbroken van hart; maar dat gij eerst nog iets anders moet hebben eer gij moogt komen. Want ik verzeker u in Zijn Naam, en ik beroep mij op Zijn eigen allerwaarachtigste Woord, dat bij ons is en daar Hij de wereld naar zal oordelen, dat gij vrijheid hebt om gelovig tot Christus te mogen komen even zó, als gij nu zijt! Indien gij maar alleen oprecht alles uit genade van Hem begeert wat gij gevoelt te missen en te ontbreken in uzelf.

Staat, ja staat hier toch eens bij stil met uw hart, want dit is werkelijk het grootste en meest gewichtige stuk, dat in de gehele Bijbel is. O!, de Heere Jezus drukke het Zelf eens op uw hart.

Men kan geen droeviger ding in de wijde wereld zien, dan dat de mensen, die dagelijks het Evangelie horen, gewoonlijk zo buitengewoon dwaas en verkeerd werken met het Evangelie tot verderf

hunner zielen. Zij horen óf alleen maar met een half oor naar *de belofte*, die Christus ons in het algemeen aanbiedt, zonder dat zij letten op *de noodzakelijke vereisten* in degenen die *de belofte* recht gelovig tot zaligheid zullen aannemen. Zo worden zij dan ellendig door de satan bedrogen met een losse inbeelding van Christus, en zij leven met hun schone geloof alle dagen gerust genoeg in de wereld en de zonde.

Aan de andere kant zijn er, die hun ogen meer op *de vereisten* dan op Christus Zelf hebben. Dezen zien zichzelf als het ware blind op *de hoedanigheid*, die men hebben moet als men Christus oprecht gelovig tot zaligheid zal aannemen; namelijk zó zeer gewond aan het hart, zó voor God verbroken en verbrijzeld, zó hongerig en dorstig, zó los van alles, enz. Maar dat vinden zij in zichzelf zo niet, het is met hen alles geheel anders. Wat gaan ze nu doen? Zij nemen nu, zonder dat zij het weten, *die hoedanigheden* op in de plaats van Christus.

O!, hadden zij Die nu maar, dan was alles goed, dan zou het verder wel gaan. Maar vanwaar zullen zij die vereiste hoedanigheden, die zij zeker moeten hebben, nu halen? Dat weten zij zelf niet goed; zij zoeken ze overal en bidden en wurmen er een geruime tijd om, zolang zij nog maar enigszins bekommerd, verlegen en werkzaam kunnen blijven. Maar hoe gaat het? Wie bidden ze aan? Een God, een Christus, Die zij immers niet kennen en in Wie ze nooit in waarheid met hun hart geloofd hebben, dat Hij is, en dat Hij een Beloner is dergenen, die Hem zoeken, Hebr. 11 : 1. Zij weten er echter niets anders aan te doen, zij kennen geen andere weg; daarom houden zij aan en gaan al maar voort op zulk een wijze. Zij wachten maar steeds of er iets komen zal en dat er nog eens iets bijzonders aan hen geschieden zal, maar hoe of wat, dat weten zij zelf niet te zeggen. Ondertussen zijn zij rondom en van alle kanten zeer begerig en nochtans begeren zij niet recht in het geloof, Jacobus 1. Zij wenden het helaas heen en weer naar alle kanten, en zij komen altijd weer thuis, evenals er staat van de onreine geest: „zo gaat hij door dorre plaatsen, zoekende rust, en vindt ze niet.” (Matth. 12 : 43).

Ach!, wat is dat droevig, om zo het rechte middelpunt altijd voor-

bij te lopen en al maar om te dolen en te springen van de ene streep op de andere.

Wat liggen daar toch onnaspeurlijke diepten van satans listigheid in, alsmede van 's mensen eigen arglistige en ongelovige hart. En als dat werk dan zo enige tijd geduurd heeft en er komt niets van, dan beginnen de arme mensen het eindelijk moe te worden en laten de handen slap hangen. Zij zitten dan, net als de zijderups, nu wel degelijk vastgesponnen in hun eigen garen en netten, zodat zij tenslotte zichzelf bijna niet meer verroeren of bewegen kunnen.

En wat gebeurt er dan? Dan komt er niet zelden een heel nare moedeloosheid op het hart vallen, die dan allengskens zo de overhand neemt, dat dezulken nu aan geen ernstig werk of ernstige plicht, vooral in het verborgene, meer te krijgen zijn. Want het is dan maar steeds: wat zal het mij toch baten of helpen, ik heb dat vroeger al zo dikwijls geprobeerd!, enz.

Als zulke mensen dan ook langzamerhand al heimelijk en zachtjesaan weer aan sommige zonden beginnen toe te geven, waar het geweten vroeger over pleegde te kloppen; als zij die ongevoelig bij zichzelf van binnen gaan koesteren en enige vrijheid geven, en als zij daaronder hoe langer hoe zorgelozer worden -zoals dat meestal dan wel zo gaat - dan volgt er één van beiden: Of zo'n mens keert weer terug tot zijn eerste droggronden, waar hij scheen vanaf gegaan te zijn, en neemt de stukken en brokken van zijn oude christendom weer op, en hij zet dat defecte horloge weer zo goed in elkaar als hij maar kan. De bekommelingen, die er dan nog mochten overblijven uit het vorige werk, slepen nu als een bootje achteraan.

Of anders geraakt hij wel in een nare en kwijnende toestand van ellende. Niet zelden gebeurt het dat de vijand dan ook wel vat krijgt op zijn gemoed en hem van binnen zeer kwelt en martelt met heimelijke inboezemingen van ongeloof en godloochenarij. Hij strijdt en worstelt dan tevergeefs daartegen, omdat het kwaad zeer vastgeworteld zit in de grond van zijn hart, en hij niet waarlijk tot Christus komt met zijn ellenden, om door Hem genezen te worden.

Nu schijnt het mij zo toe, dat ik hier niet heel ver af moet zijn van de grond van uw droevige kwaal. Ik heb uw brief met aandacht en ook niet zonder aandoening en beweging van mijn gemoed gelezen. Gij schrijft daarin van uzelf recht eenvoudig, zoals de dingen met u zijn. En ik kan geloven dat zij bijzonder veel openligt voor nare moedeloosheid en voor droeve kwellingen van het ongeloof en van de satan, op meer dan één wijze. Ja, dat zij daarvan zelden vrij zijt, ook zelfs niet in uw plichten en werkzaamheden; maar dat er altijd zo'n naar en zwaar deksel van duisternis, van ongeloof en bestrijding op de grond van uw ziel blijft liggen, dat zij wel eens zowat moogt verschuiven, maar dat zij onmogelijk geheel van uw hart kunt afwerpen.

Ik zie u met innig medelijden en ontferming daar zo liggen, als in een maalstroom waarin zij heen en weer gedreven wordt en u aftobt om uzelf te redden, onder duizend heimelijke vrezen en bekommelingen waar het toch ten langen leste met u nog eens belanden zal.

O!, of de ontfermende Heere Jezus gave, dat ik u, door Zijn eigen licht en volgens Zijn eigen goddelijk Woord, nog eens iets tot raad en leiding mocht voorstellen, hetwelk door Hemzelf aan uw ziel gezegend en als nagelen en prikkelen diep in uw binnenste mocht geslagen worden.

Ach!, leert toch eens recht die eeuwige, waarachtige en hemelse waarheid geloven; dat „Jezus Christus in de wereld gekomen is, om de zondaren zalig te maken”, en dat Hij ons door God, uit enkel genade geschonken is tot een Medicijnmeester, om al onze zondige kwalen en ellenden, hoe en wat ze dan ook zijn mogen, te genezen en weg te nemen; want Hij is het, Die al onze krankheden geneest.

Gij drukt vele kwalen uit in uw brief, van allerlei soort waar zij aan krank zijt, en waar zij nochtans helaas gezond onder leeft. Het is een heel samenweefsel, en als zij het alles gezegd hebt, dan ondervindt en gevoelt zij nog veel meer dan zij kunt zeggen. Is het zo niet? Schrijf ik u niet de zuivere waarheid, die uw eigen hart, als zij ernstig en bedaard zult handelen, immers ten volle moet toestemmen?

„Want niemand weet, wat in de mens is, dan de geest des mensen die in hem is.” Als gij het eens alles zoudt aantekenen wat er wel in uw binnenste omgaat, zou het niet een groot register worden? Maar nu kan ik u verzekeren, uit de innigste bewustheid van mijn gemoed, dat de Heere Jezus Christus, de meest dierbare, meest vriendelijke en meest goedertieren Zaligmaker van de arme verlegen zondaren, al deze uw jammerlijke kwalen en ellenden waarlijk kan en wil genezen en dat uit enkel vrije genade, als gij het ook maar kunt en wilt geloven, en als gij uzelf maar eens eenmaal, zo gans ellendig als gij zijt, aan Hem wilt overgeven. O!, dat ik hier voor u de meest waarachtige waarheid schrijf, in spijt van de satan en van uw eigen ongelovig hart, daar hoop ik, door de genade van mijn getrouwe Zaligmaker, eens gerust en verzekerd op heen te gaan naar de grote eeuwigheid. Als dat geen waarheid is, dan wil ik niet dat men mij hier op de wereld meer van waarheid spreken zal. Dat heeft de eeuwige God, Die immers niet liegen of bedriegen kan, de grote en heilige Heere van alles, u en mij en alle anderen die Zijn Woord lezen zó duidelijk en zó dikwijls geopenbaard, als de zon nog nooit zo helder aan de hemel geschenen heeft! Daarom bid ik u, sta toch met ernst en aandacht bij deze grote waarheid stil, en laat uw geest door de Geest van God daar nog eens vast aan gebonden worden. Wat wil uw ongelovig hart hier toch langer tegen inbrengen en twisten? Waarom zoudt gij nog langer het oor lenen aan de vervloekte, leugenachtige en ongoddelijke inblazingen en inwerpingen van de boze satan? Want beide zijn ze toch maar gezworen vijanden van de eeuwige Evangelische waarheid van Christus. Zij zoeken God maar tot een niet-God en tot een leugenaar te maken, wat de zekerste weg is om uw arme ziel in het eindeloos verderf te brengen.

O!, wil hun daarom geen van beide langer enig gehoor meer geven; maar grijp het Heilig Woord eens aan; neem het op in uw handen en houd het, ten spijt van uw snode vijanden, eens voor het waarachtige Woord van de levende God, gelijk het dit ook werkelijk is en tot in der eeuwigheid blijven zal. Zet er uw hart eens toe en roep de Geest van Christus te hulp. In dat Woord zal de eeuwige en waarachtige God u Zelf verzekeren, dat buiten de zonde tegen de Heilige Geest (waar gij door Zijn ontfermende genade nog ge-

heel voor bewaard gebleven zijt), alle, werkelijk alle andere zonden en ellenden, zonder enig onderscheid, door Zijn Zoon genezen worden, als de arme zondaren maar met waar geloof tot Hem willen komen.

Wat kan ik u toch beter schrijven, dan dat de barmhartige en menslievende God, Die geen lust heeft in de dood van de zondaar, enz., u zelfs niet alleen volkomen vrijheid geeft, maar u ook nog ernstig vermaant en gebiedt, ja, u als bidt en smeekt! O!, wat een onbegrijpelijk wonder van liefde en genade!

Wil dan toch eens besluiten om oprecht gelovig te komen tot Zijn Zoon, onze Heere Jezus Christus, zo ellendig als gij ook zijt, en Hem eens te omarmen als uw Zaligmaker; want er is nog hulp en genezing voor u onder Zijn vleugelen. Zo bid ik u dan nog heden, en ik doe het met een waar bewogen gemoed en zo ernstig als ik maar kan, als een onwaardig gezant van Christus' wege, dat gij u nog heden met God wilt laten verzoenen. Laat de grote Heere Jezus toch niet langer tevergeefs roepen en kloppen aan uw deur, waar Hij nog met open armen van uitgebreide liefde en goedertierenheid op u staat te wachten. Voorwaar, al werd deze geringe brief ook zelfs direct uit de hemel aan u gezonden, hij zou in dit opzicht niet waarachtiger kunnen zijn dan die nu is. De getrouwe Getuige Gods zal er voor instaan, om het in Zijn eigen tijd openbaar te maken en mijn gering getuigenis met Zijn 'Amen' bevestigen, want ik mag hier ook zeggen dat ik weet in Wie ik geloofd heb.

Waarom zoudt gij dan, door genade, niet ernstig zoeken om deze weg des geloofs eens met uw ganse hart in te slaan? Wat voor becommeringen en zwarigheden kunnen u hier toch hinderen? Al had gij er wel duizend of meer, ik zou ze u allemaal zeer gemakkelijk kunnen oplossen en beantwoorden met de Ene barmhartige en almachtige Heere Jezus Christus, en Zijn eigen Woord der belofte, dat tot in alle eeuwigheid onveranderlijk bestaan zal!

Zijt gij nog niet genoeg gewond en gebroken van hart voor Christus? Wegen u de zonden en Gods toorn; en uw eigen verdoemelijke onmacht en vijandschap nog niet genoeg op het hart, maar zijt gij daar nog zeer blind en ongevoelig onder? O!, weet en ver-

staat toch eens recht, dat gij daar van uzelf ook geen aasje toe kunt doen. Dat is alleen het werk van Christus' vrije genade. Hij heeft dat gesteld in de handen van Zijn Geest, om de wereld van zonde te overtuigen.

Ach!, geloof, geloof dat maar eens, en kom dan als een verstokte en blinde tot Christus, want zulken mogen ook tot Hem komen. Hij roept ze ook tot Hem. Werpt u dan maar zo voor Hem neer en erken Hem als alleen machtig in hemel en op aarde om u tevens van de zonden te overtuigen en van de zonden te verlossen. Wordt gij door de satan en door uw eigen ongelovig hart helaas niet dikwijls gekweld met droevige atheïstische gedachten en bestrijdingen, ja zelfs met heimelijke inboezemingen en aanporringen om met God en alles wat heilig is te spotten? O!, dit is een zeer groot en zielsvernederend kwaad. Indien de Heere toeliet dat het eens recht kon losbreken, het zou uw arme ziel welhaast in het eeuwige verderf slepen.

Maar tot uw bemoediging en troost kan ik u zeggen, dat er wel dui-zenden door Christus' ontfermende hand geholpen en genezen zijn, die aan dezelfde droevige kwaal krank gelegen hebben, en misschien nog wel veel erger dan gij. O, wees daarom niet langer ongelovig, want ik verzeker u voor de Heere, uit kracht van mijn boodschap, dat er nog balsem voor u in Gilead is; er is aldaar nog een groot Heelmeester, indien gij maar gelovig tot Hem wilt gaan en Hem verzoeken om Zijn hulp.

Ik beken gaarne, dat het een zeer moeilijke zaak is om te geloven, als de satan en ons eigen hart zo sterk werken en woelen om ons tot ongeloof te brengen. Maar dit is uw grote geluk, dat het geloof een werk en een zuivere gave van God is, en dat Christus het Zelf door Zijn Geest in u wil werken. En gewis, die hand alleen is machtiger dan alle machten der hel samen. Mocht gij het dan maar eens waarlijk aan Hem overgeven, aan die Held, Die verlossen kan en Die er reeds zo menig een uit die droevige banden des satans verlost heeft, wanneer zij er voor eeuwig in schenen te zullen vergaan en jammerlijk om te komen.

O!, wat een zalige redding zou dat voor uw nare en benauwde ziel niet zijn, indien gij door de kracht van de Heilige Geest maar

eens recht- en vlakuit tot de satan mocht kunnen zeggen: O vijand, wat kwelt gij mij arm ellendig mens daarmee, dat het Woord en de godsdienst van God en Christus geen waarachtige dingen zouden zijn? Gij weet het immers zelf wel beter; al kan ik het helaas niet recht geloven, zo wil ik mij nochtans dáár van verzekerd houden, dat de Heere Jezus het mij kan doen geloven.

Mocht gij u daarop, zo ellendig als gij ook zijt, dan maar eens geheel neerwerpen aan Zijn voeten en Hem smeken om de geest des geloofs, die Hij nog genoeg voor U over heeft en waar Hij de arme zondaren door trekt en bekeert.

Nu verzoek ik maar dit ene van u, dat gij toch van het ellendige schepsel geheel wilt afzien, door wiens hand gij deze ontvangt, om, indien gij er iets nuttigs in mocht vinden voor uw ziel, toch te arbeiden dat de Heere er maar alleen de roem en de eer van mag hebben; want Hij is een jaloers God, Die gezegd heeft: „Mijn eer zal ik aan geen ander geven.” Dit is een opmerkelijk woord, dat maar door weinigen enigszins verstaan wordt.

O, leer hier toch eens hartgrondig zuchten met Lodenstein: „Schepsel sta wat uit het licht”, enz.

Als het schepsel geheel valt, dan staat de Schepper op!

O, wat een grote verandering! Wat wint de arme ziel niet een schat, die de schepselen mag verliezen en de Heere Jezus mag vinden!

Dat dit onwaardeerbaar geluk u hier in dit leven, uit vrije genade, nog eens mag overkomen, zulks is, zo ik mag vertrouwen in de Heere, mijn oprechte zielsbede.

Uw toegenegen vriend en dienaar in de Heere Jezus,
Theodorus van der Groe.

WOORDEN VAN JOHANNES CALVIJN

Het voornaamste deel der christelijke religie hebben wij hierin vervat, dat de mensen zullen weten, waarin zij hun zaligheid hebben te zoeken. De kennis tot onze zaligheid heeft drie trappen.

Eerstelijk moeten wij uitgaan van het besef onzer eigen ellende, welk besef ons zo ver moet brengen, dat wij, als dood zijnde in alle delen, de moed geheel opgeven.

Dit heeft plaats, wanneer ons aangewezen wordt de oorspronkelijke en erfelijke verdorvenheid onzer natuur, die een bron van alle kwaad is, die in ons verwekt mistrouwen, wederspanningheid tegen God, hovaardij, gierigheid, kwade lusten en allerlei begeerlijkheid, die ons van alle oprechtheid en rechtvaardigheid aftrekt en ons onder het juk der zonde gevangen houdt.

Dusdoende worden een ieder zijn zonden ontdekt, opdat hij, beschaamd geworden over hun schandelijke, gedrongen worde, zichzelf te mishagen, en zich, met al wat hij bezit, als niets te achten.

Dan ook wordt zijn geweten gedagvaard voor Gods rechterstoel, opdat hij, zijn doemwaardigheid erkend hebbende, en als ontvangen hebbende de tijding van zijn eeuwige dood, voor Gods gramschap lere beven.

Dit is de eerste trap, om tot de zaligheid te komen: dat de mens in zichzelf verslagen en ontsteld zijnde, aan alle steun van het vlees vertwijfelt, en nochtans zich niet verhardt tegen het oordeel Gods; maar dat hij, bevende en benauwd zijnde, in smartelijke verzuchting naar genezing zich uitstrekt.

Van deze eerste trap moet hij vorderen naar de tweede, hetwelk plaats heeft, als hij, *door de kennis van Christus* opgeheven zijnde, weer tot zichzelf komt.

Want de mens, die zich zodanig vernederd heeft als beschreven is, blijft niets anders over, dan dat hij zich wendt tot Christus, om door Zijn genade van zijn ellende verlost te mogen worden. Zulk één zoekt nu in Christus zijn zaligheid; hij verstaat Zijn kracht en heerlijkheid. Dat wil zeggen: hij erkent Christus als de enige Hogepriester, door Wie wij met de Vader verzoend worden;

hij neemt Zijn dood aan als de enige offerande, waardoor onze zonden worden geboet, aan Gods eis is voldaan, en de ware en volkomen gerechtigheid is verworven.

Eindelijk erkent hij, dat het Gods genadegift alleen is, welke hem rechtvaardig stelt voor God, zodat hij haar kracht niet deelt tussen Christus en zichzelf.

Van deze trap moeten wij opstijgen tot de derde, te weten, dat wie in de genade van Christus en in de vrucht van Zijn dood en opstanding grondig onderwezen is, zich op Hem met een vast en sterk vertrouwen verlaat, en zeker weet, dat Christus hem zó toebehoort, dat hij in Hem bezit de gerechtigheid en het leven. (Uit: Een verzoekschrift aan keizer Karel V).

Wij laten de mens aanvangen met de zelfkennis. Niet lichtvaardig of oppervlakkig echter; maar hij moet zijn geweten voor Gods rechterstoel brengen, en wanneer hij dan overtuigd is van zijn zondige toestand, zal hij ook de gestrengheid bedenken van het vonnis, dat over alle zondaren geveld is.

Zo valt hij, vernietigd en verslagen over zijn ellende, ootmoedig voor God neer, laat alle zelfvertrouwen varen, en spreekt zijn ganse verlorenheid uit.

Dan wijzen wij hem op de enige grond des behouds: de barmhartigheid Gods, zoals zij ons in Christus is geopenbaard; want alles, wat tot ons heil dient, is in Hem vervuld.

Dewijl dan alle sterfelijke mensen voor God als zondaren veroordeeld liggen, noemen wij Christus onze enige Gerechtigheid; want met Zijn gehoorzaamheid heeft Hij onze overtredingen uitgedelgd, door Zijn offerande Gods toorn verzoend, met Zijn bloed onze smetten uitgewist, door Zijn kruis onze vloek opgeheven, en door Zijn dood voor ons genoeg gedaan.

Zo voltrekt zich, volgens onze lering, de verzoening des mensen met God; niet door enige verdienste, niet door de waarde onzer werken, maar alleen door vrije genade. Omdat wij echter Christus in het geloof omhelzen en in gemeenschap met Hem treden, noemen wij dat naar de wijze der Heilige Schrift: **Rechtvaardiging door het geloof**. (Uit: Het antwoord aan kardinaal Sadolet).

Johannes Calvijn.

BESLUIT

Vóór in dit boekje lieten we de volgende stelling afdrucken:
„Onze vaderen zijn vanaf het jaar 1600 (onbewust) steeds verder af gaan dwalen van de leer der reformatie door Wet en Evangelie met elkaar te vermengen.

Sinds echter Ds Theodorus van der Groe opstond (± 1740) is niemand meer te verontschuldigen!”

Laten we er eens op letten hoe Willem Teellinck in zijn 'Noodwendigh Vertoogh' in 1627 aantoonde, hoe reeds in zijn tijd de gereformeerde kerk in leer en leven met de oude kerk verschilde en wat voor een groot onderscheid er toen al was tussen de leeraars van die tijd en de oude reformatoren.

Omstreeks 1670 is het Lodenstein, die in zijn 'Beschouwingen Zions' een algemene jammerklacht tegen de gereformeerde kerk aanheft, wegens haar groot en droevig verval in leer en zeden. Voor wat de tijd van 1670 tot die van Van der Groe betreft beoeven we alleen maar Witsius op te slaan in zijn 'Twist des Heeren met Zijn wijngaard'. Hij is daarin terecht van oordeel dat het te duchten is, dat God Zich gereed maakt, om met de kandelaar van het Evangelie te vertrekken en het land tot een land der duisternis en der schaduw des doods te maken.

Over zijn eigen tijd merkt Van der Groe op, dat „als die oude nelden Gods, de reformatoren, hun hoofden nog eens weder opstaken, zij zeer zeker niet lang zouden wachten om door diezelfde goddelijke ijvergeest, die hen eertijds zo bezielde, weer aan het werken, schrijven en reformeren te gaan op een geheel andere trant en wijze, als wij hier tot nu toe gewend zijn.”

Tussen haakjes: Vanaf 1650 tot 1865 (dus in een tijdsbestek van meer dan twee eeuwen!) verschijnt er GEEN ENKELE uitgave in een Nederlandse vertaling van de Institutie van Johannes Calvijn!!!)

Na de tijd van Van der Groe is Nederland steeds meer overgegeven aan het rechtvaardig oordeel der verharding. Er deden zich later in de kerk nog wel enkele stuiptrekkingen voor, die echter geen verbetering brachten.

De geschiedenis en de ervaring zouden het ons duidelijk genoeg kunnen leren, dat, wat door Van der Groe als dodelijke dwaling werd afgewezen, heden ten dage in allerlei vormen, tot norm

voor het geloofsleven is geworden. **Natuurlijk zullen wij proberen dit te ontkennen en tegen te spreken, maar dat zal ons toch niet baten.**

Wij zouden in dit verband nog graag het een en ander van Van der Groe over willen nemen uit zijn 'Zestien biddagspredikatiën', maar wij zien daar van af. Iedereen kan trouwens zelf kennis nemen van die biddagspredikaties.

Op de laatste bladzijden van ons boekje 'Is de leer der Wet verduisterd?' schreven we onder andere:

Het is te hopen, dat we nog tot het inzicht zullen komen, dat wij Gods Wet verbroken hebben, Ps. 119 : 126. Wij zullen er dan eerst achter moeten komen, dat we nog een geweten hebben. Zolang wij echter de schijn- en waantoestand van onze ingehoelde godsdienst voortzetten, zal de Wet niet door de eeltlaag, die op ons geweten ligt door kunnen dringen. Kwamen we maar tot het inzicht van onze werkelijke situatie; dat zou al heel wat gewonnen zijn! Maar wat is de praktijk?

Wat komt er in onze dagen al niet tot ons in de kerkelijke pers! Of in de vorm van „Open Brieven” en „Getuigenissen”!

Wat hoort men al niet van bewegingen en opwekkingen. Wat een adhesie-betuigingen bij zulke geschriften en wat een hallelujah-groep bij dergelijke acties.

Dat wij echter Gods Wet verbroken hebben, schijnt tot niemand meer door te dringen.

Waar neemt men de draad van de reformatorische leer en prediking van dominee Van der Groe weer op? En waar gaat men dan ook de rechte kerkelijke tucht weer handhaven en uitoefenen? Jesaja 8 : 20: „Tot de Wet en tot de getuigenis!”

Ook dit boekje eindigen we met de volgende woorden van Van der Groe:

„Wij hebben voorzeker de minste oprechte verbetering niet te verwachten, voor dat God eerst weer een zuiver ontdekkend licht met kracht en vrucht onder ons zal believe te laten schijnen.”

J. Alderliesten.

3

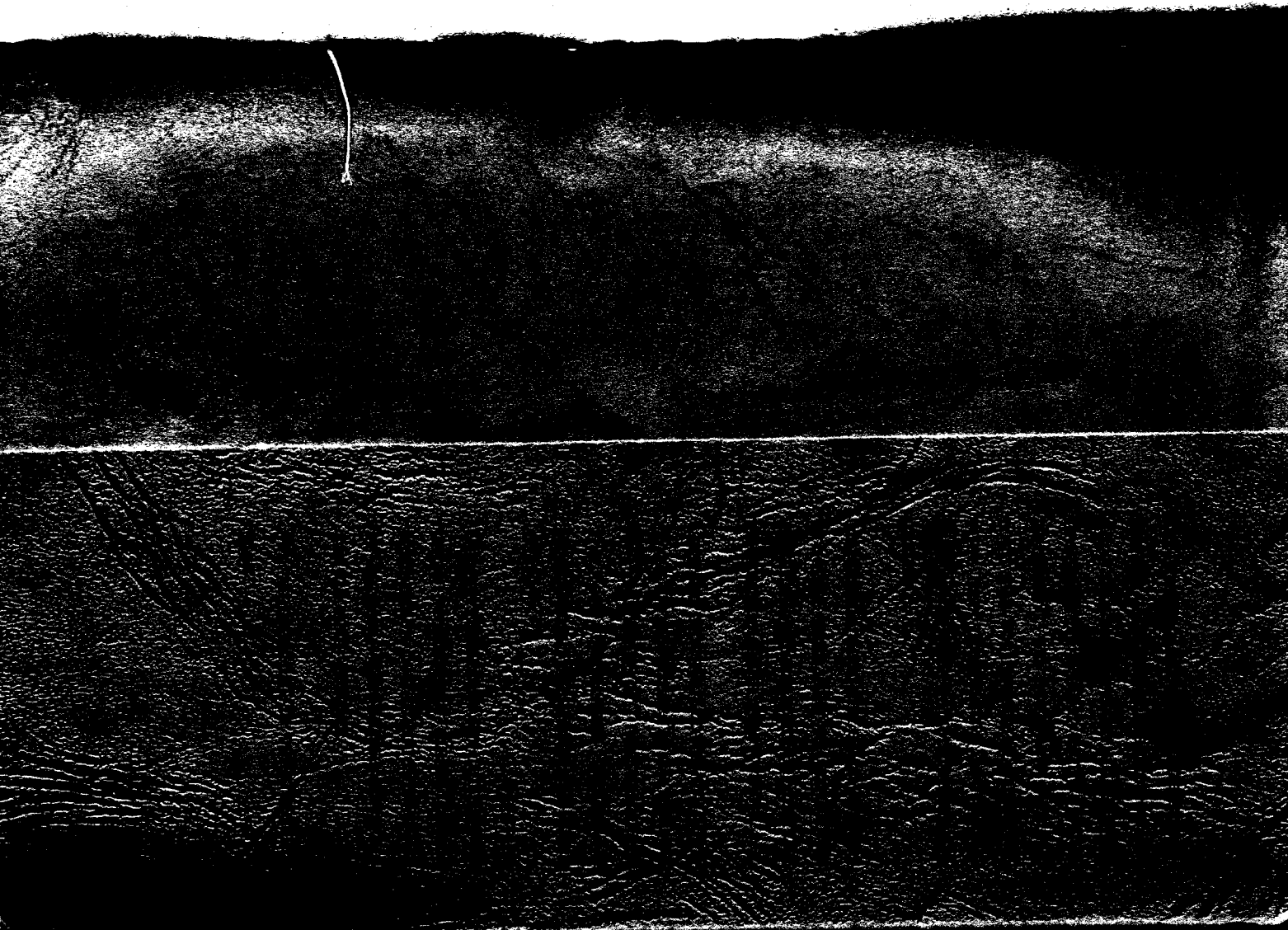
5

79

01

12

14

INHOUD

Inleiding	
Wordt Van der Groe nog wel verstaan	
Geloofsbeschrijving van Van der Groe	
Brief van Van der Groe	
Woorden van Calvijn	
Besluit	